

RPJ

วารสารร่วมพหุภคัษ

ROMPHRUEK JOURNAL

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 Vol. 39 No. 1 January - April 2021

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
人文与社会学科

ISSN 0125-7609

ชุมชน : การวิจัย การสื่อสารและการพัฒนา

COMMUNITY : RESEARCH COMMUNICATION AND DEVELOPMENT

社区：研发、沟通与研发

วารสารร่มพฤษภ : ROMPHRUEK JOURNAL
ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 ISSN 0125-7609
ชุมชน : การวิจัย การสื่อสารและการพัฒนา
(COMMUNITY : RESEARCH COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

สำนักงาน

ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก

เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1

ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์

เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

ประเทศไทย

โทรศัพท์

0-2552-3500-9 ต่อ 402

e-mail

romphruek.kru@gmail.com

- ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารร่มพฤษภ เป็นที่คั่นและข้อคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ที่คั่นของมหาวิทยาลัยเกริกหรือกองบรรณาธิการ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแสดงที่มาชัดเจน
- ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารร่มพฤษภ ผ่านการตรวจและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารร่มพฤษภ มหาวิทยาลัยเกริก เป็นวารสารวิชาการที่รองรับการเผยแพร่ผลงานด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับศาสตร์ทางด้านการบริหารการจัดการ สังคมศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ และศิลปศาสตร์ ซึ่งตีพิมพ์มากกว่าสามทศวรรษ เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอันมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสังคมไทย สร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพทางวิชาการเพื่อสังคม อีกทั้งตระหนักถึงความสำคัญของการขยายบทบาททางวิชาการต่อสังคมวงกว้าง และ การพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งความรู้ที่มาจากผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา เพื่อเข้าสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) โดยจัดพิมพ์ปีละ 3 และเผยแพร่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

กองบรรณาธิการวารสารร่มพฤษภมีนโยบายและเกณฑ์การรับพิจารณาและตีพิมพ์บทความซึ่งไม่เคยเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ และไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นๆ มาก่อนหน้านี้ และไม่ใช้บทความวิจัยจากงานวิจัยในชั้นเรียน ไม่ใช้บทความวิจัยจากงานวิจัยสถาบัน โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารร่มพฤษภนั้นต้องผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์ในวารสารร่มพฤษภ มหาวิทยาลัยฯ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่วิทยาการและความรู้ใหม่ๆ ในสาขาวิชาที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ
3. เพื่อเป็นเอกสารประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

วารสารร่วมพฤษภ : มหาวิทยาลัยเกริก
ROMPHRUEK JOURNAL : KRIRK UNIVERSITY
วารสารวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดการออกวารสาร ปีการศึกษาละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ปี พ.ศ. 2564 วารสารร่วมพฤษภรับตีพิมพ์บทความในประเด็นด้านมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ ผู้สนใจส่งบทความโดยลงทะเบียนสมาชิกวารสารร่วมพฤษภที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index> หรือติดต่อสอบถามรายละเอียด
ที่ 02-552-3500-9 ต่อ 402

วารสารร่มพฤษภฉบับนี้ ตีพิมพ์เป็นที่ 39 ฉบับที่ 1 ยังคงความหลากหลายของเนื้อหาสาระ โดยผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการที่ผลิตบทความเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ปัจจุบันถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยชุมชนสังคมไม่ถูกเก็บไว้บนหิ้งหรือในห้าง ซึ่งฉบับนี้มีบทความที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าฉบับอื่นๆ กล่าวคือ 4 บทความเป็นบทความจากงานวิจัยชุมชน โดย 3 บทความเป็นบทความเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ซึ่งปัญหาวิจัยมาจากชุมชน ชุมชนร่วมดำเนินการ และชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์ อีก 1 บทความเป็นบทความจากงานวิจัยชุมชนในรูปแบบของ PAR หรือ Participatory Action Research ทุกบทความล้วนน่าสนใจ โดย **บทความที่ 1** กล่าวถึงรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและประชาชนในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีคุณค่าแก่การฟื้นฟูรักษา และสืบสานให้มีความยั่งยืน ได้แก่ หัวโขน ทุ่นกระบอก ทุ่นสาย โขนเด็ก และว่าว โดยทั้ง 5 ศิลปะนี้มีเจ้าของภูมิปัญญาที่พร้อมจะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอดและรักษาไว้เป็นมรดกที่สำคัญของไทยต่อไป **บทความที่ 2** เป็นเรื่องเกี่ยวกับประชากร 40% ล่างของไทยที่อาศัยอยู่ริมคลองเปรมประชากรในกรุงเทพมหานคร ที่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อที่อยู่อาศัยที่เรียกว่า “บ้านมั่นคง” เป็นความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม 5 ระดับของ IAP2 (International Association of Public Participation) หรือสมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ (Inform) การหารือ (Consult) การเข้ามามีบทบาท (Involve) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) และ การให้อำนาจ (Empower) **บทความที่ 3** กล่าวถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้านในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ที่พบว่ามี 7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิต การนำปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาใช้ในการศึกษาครอบคลุม 9Ps ได้แก่ Product, Price, Place, Promotion, People, Process, Physical Evidence, Packaging และ

Power นอกจากนี้ยังศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการพัฒนา ศักยภาพ (Input) กระบวนการพัฒนาศักยภาพ (Process) และศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน (Output) ซึ่งพบว่าคุณลักษณะของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตที่มีศักยภาพ มีคุณลักษณะ คือ การมีความรู้ ทักษะ ความมีตัวตนที่ชัดเจนทำให้มีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก ภาวะผู้นำ และแรงจูงใจ **บทความที่ 4** เรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ใน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของ PAR ชุมชนมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว และพบว่า ศักยภาพของ ชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และส่วนประสมการตลาด มีผลต่อการพัฒนา ศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ในขณะที่แนวทางการพัฒนา ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนั้น พบว่า เป็นแนวทางตามแบบ H&M นั่นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกลยุทธ์การตลาด ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และอัตลักษณ์ของเกษตรอินทรีย์มาเป็นจุดเด่น อีกทั้งการท่องเที่ยว ยังตระหนักถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

มีบทความเกี่ยวกับการสื่อสาร 3 บทความ คือ **บทความที่ 5** การเปิดรับ ข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของ บุคลากร กล่าวถึง การเปิดรับข่าวสารฯ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ และความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับข่าวสารฯ กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ ในมุมมองขององค์กร **บทความที่ 6** การบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์ นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง โดยการสอนออนไลน์เป็นการสอนที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดการศึกษาเข้าถึงผู้เรียนอย่างทั่วถึงมากขึ้นไม่ว่าจะใกล้ หรือไกล โดยเฉพาะหลังจากเกิดสถานการณ์ COVID-19 บทความนี้ได้กล่าวถึงการ บริหารจัดการการเรียนออนไลน์ 6 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมการเรียนออนไลน์ การ วางแผนยุทธศาสตร์ โครงสร้างการเรียนแบบออนไลน์ ประสิทธิภาพการเรียนแบบ ออนไลน์ ประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์ และนโยบายการเรียนออนไลน์ ตลอดจน สร้างความเข้าใจให้นักศึกษา นโยบายสนับสนุนและนำยุทธศาสตร์การปรับปรุง

โครงสร้างการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้กับอาจารย์และนักศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน และ **บทความที่ 7** การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งซึ่งตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ ของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ กล่าวถึงกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งนโยบายการทำงานที่เน้นความรวดเร็วและถูกต้อง รูปแบบการสื่อสารในการลงพื้นที่ การใช้เสียงสื่อในการหาเสียงและประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการทำโพลที่ผู้เขียนเรียกวิธีการรณรงค์หาเสียงเหล่านี้ว่า ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ และ การหยังเสียง

ส่วน**บทความที่ 8** เป็นบทความวิชาการ กล่าวถึงความสำคัญของระบบการศึกษากับการพัฒนาคน สะท้อนปัญหาการพัฒนาคนที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาสังคมของประเทศ ซึ่งธรรมชาติของคนมีความแตกต่างกันตั้งแต่การปลูกฝัง ทัศนคติ ความเชื่อ รวมถึงความเข้าใจ ซึ่งให้เห็นว่าระบบการศึกษาจะช่วยพัฒนา “คน” นำไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร

กองบรรณาธิการวารสารร่มพฤษภหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านให้ความสนใจติดตามวารสารร่มพฤษภอย่างต่อเนื่อง

บรรณาธิการ

วารสารร่วมพฤษภ : ROMPHRUEK JOURNAL

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 ISSN 0125-7609

ชุมชน : การวิจัย การสื่อสารและการพัฒนา

(COMMUNITY : RESEARCH COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

สารบัญ

บทความประจำฉบับ

รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ 11

Model of Art and Cultural Revitalization and Preservation by the
Participation of the Cultural Networks and Laksi Communities

ศรัณพร ชวนเกริกกุล และ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์

Sarunporn Chuankrerkul and Siriporn Pongsrirojana

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา
ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 37

Citizen Participation in Baan ManKong Project : A Case Study of
Klong Premprachakorn Community Laksi Bangkok

เฉลิม เกิดโมลี ประคอง สุคนธ์จิตต์ ศุภรดา ไชยรบ

รัตนา เทียนเมืองปัก และ วิเชียร จันทะเนตร

Chalerm Gerdmoli Prakong Sukhonthachit Suparada Chairob

Rattana Thianmuangpak and Wichian Chanthanet

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 61

Potential Development of Housewife Group who Produce Community
Products through Participation of the Community in Lak Si District,
Bangkok

พิชญ์ลีณี รัตนานุพงศ์ ปรีชา พันธุ์แน่น ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม

มูทิตา อารยะเศรษฐากร และ ชเนตตี พิพัฒนางกูร

Pitsinee Rattananupong Preecha Phannan Duangthip Chan-Uam

Muthita Arayasetthakorn and Chanettee Pipathanangkul

วารสารร่วมพฤษ : ROMPHRUEK JOURNAL

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 ISSN 0125-7609

ชุมชน : การวิจัย การสื่อสารและการพัฒนา

(COMMUNITY : RESEARCH COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

สารบัญ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 85

Potential Community Tourism Development in

Khlong Luang District, Pathumthani Province

ปิณญาพัชญ์ นาคภิบาล และ ละเอียด ขจรภัย

Pinyapat Nakpibal and Laiad Kajonpai

การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของ 103

มหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร

Media Exposure via Corporate Communication and

Burapha University Image from the Perspective of

University Officials

ณภาพเกตุ โรจนสร้างสกุล สุภัฏญา บูรณเดชาชัย

ศักดิ์นา บุญเปี่ยม และ ณัฐวิโรจน์ มหายศ

Napaket Rojanasrangsakul Sukanya Buranadechachai

Sakdina Bunpiem and Nattawirot Mahayot

การบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : 125

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

The Online Learning Management Case Study :

Udonthani Rajabhat University

โยษิตา หลวงสุรินทร์ และ ทัศฐาพัฒน์ ยุktananda

Yosita Luangsurin and Taschapat Yuktananda

วารสารร่วมพฤษ : ROMPHRUEK JOURNAL

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2564 ISSN 0125-7609

ชุมชน : การวิจัย การสื่อสารและการพัฒนา

(COMMUNITY : RESEARCH COMMUNICATION AND DEVELOPMENT)

สารบัญ

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี

ตำบลดอนหัวฬ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์

An Election Campaign for a Mayoral Election in

Don Hua Loh Subdistrict Municipality :

A Case Study of Miss Nawarat Trairak

ทรงยศ บัวเพื่อน และ ปรีชญา เจริญเศรษฐกุล

Songyot Buaphuean and Preechaya Charoensetthakul

141

ระบบการศึกษากับการแก้ปัญหาสังคม

Educational System and Social Problem Solving

พีรเดช อนันตนาถรัตน์

Peradech Anantanarat

161

1

รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน เขตหลักสี่

Model of Art and Cultural Revitalization and
Preservation by the Participation of the Cultural
Networks and Laksi Communities

ศรัณพร ชวนเกริกกุล และ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์

Sarunporn Chuankrerkul and Siriporn Pongsrirojana

รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่*

Model of Art and Cultural Revitalization and Preservation by
the Participation of the Cultural Networks and Laksi Communities

ศรัณพร ชวนเกริกกุล¹ และ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์²

Sarunporn Chuankrerkul and Siriporn Pongsrirojana

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย

e-mail : sarunporn11@hotmail.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : sarunporn11@hotmail.com

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย

e-mail : siriporn_pongsrirojana@hotmail.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : siriporn_pongsrirojana@hotmail.com

Received : September 3, 2020 Revised : November 5, 2020 Accepted : November 11, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม และศึกษารูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน เป็นการวิจัยฐานชุมชนหรือการวิจัยท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลของการวิจัยพบว่า ศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ที่สำคัญมีด้วยกัน 5 แขนง ประกอบด้วย หัวโขน หุ่นกระบอก หุ่นสาย โขนเด็ก และว่าว โดยหัวโขนจะมีความละเอียดประณีตของลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นงาน

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่” ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยเกริก

ทำมือทุกขั้นตอน หุ่นกระบอกจะมีความโดดเด่น คือ หุ่นทุกตัวสามารถสวมตา
 อ้าปาก กระพริบตา กำมือและขยับนิ้วได้ หุ่นสายจะมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนโดยเป็น
 หุ่นไทยร่วมสมัย คือ มีความเป็นพื้นบ้านและมีความทันสมัยผสมผสานกันทั้งเนื้อหา
 และบุคลิกลักษณะของหุ่นว่าวหลักสี่ มีจุดเด่น คือ กระดาษที่นำมาทำว่าวเป็น
 กระดาษสาอย่างดี เหนียวและทน โดนน้ำได้ ลวดลายจะเน้นในเรื่องของการ
 อนุรักษ์ไทยเป็นสำคัญ ส่วนโขนเด็ก เจ้าของภูมิปัญญาเปิดโอกาสให้เยาวชนใน
 ชุมชนมาเรียนรู้ได้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแสดงตามที่
 ต่างๆ เพื่อให้มีรายได้เสริมต่อไปได้ ในการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อศิลปวัฒนธรรม
 พบว่า ชุมชนในพื้นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ทั้ง 5
 แขวง เจ้าของภูมิปัญญาแต่ละแขวงต่างอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ตนมีโดยลำพัง
 จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแก่ชุมชนนอกพื้นที่ โดยไม่ได้รับการสนับสนุนใดๆ จาก
 หน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะศิลปะว่าวของเขตนั้น กำลังจะสูญหายไปจากชุมชน
 ทั้งที่ว่าวหลักสี่มีเอกลักษณ์ อยู่คู่กับเขตหลักสี่มานาน การศึกษารูปแบบการฟื้นฟู
 และสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม พบว่า ความพยายามให้ชุมชนได้
 เข้ามามีส่วนในการริเริ่ม ร่วมคิด ควบคุม ดำเนินงาน ประเมินผล และรับ
 ผลประโยชน์ร่วมกัน สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การฟื้นฟูและสืบสาน; ศิลปวัฒนธรรม; การมีส่วนร่วม; เขตหลักสี่

Abstract

The objectives of this model of art and cultural revitalization and preservation by the participation of the cultural networks and Laksi communities research were to 1) investigate the body of knowledge of Laksi District arts and culture, 2) investigate the community participation in the restoration and the passing on their arts and culture, and 3) analyze the approach of the Laksi District arts and culture restoration and the passing on with the participation of the community networks. This research was a community-based research (CBR) which emphasized the cooperative learning between

the community and the researcher. The research methodology used was the qualitative research method. The results showed that the Laksi District arts and culture were consisted of five categories as follows: the making of Khon Masks, puppetry, marionette, Khon performance by children, and kite-making. First, the Khon Masks were made with the elaborate and delicate pattern and reflected the identity design exactly the same process as their ancestor's. The works were completed by hand. Second, in terms of the puppetry, the puppets were able to move parts of their bodies. They could open or wink their eyes, open their mouths, grasp their hands and move their fingers. Third, in terms of the marionette, the story was based on the folklore with the modern way of life integrated in the story and the personality of the marionettes. Fourth, the distinctive feature of Laksi kite-making was the use of good quality, durable and water-proof mulberry paper. The design emphasized the preservation of Thai arts. Fifth, in terms of Khon performance by children, the local wisdom owner had provided the opportunity for the children in the community to learn and practice Khon masked play free of charge, and the learners were able to perform anywhere to earn extra income in their future. As for the community participation, the results revealed that the community people of Laksi District did not participate in any of the five arts and culture programs. The wisdom owners of the local five arts and culture categories who valued highly their artistic skills preserved their arts and culture by themselves without any support from the public sectors in Laksi District and the community. Especially, the art of kite-making which was gradually disappearing from the community, despite the fact that its identity had been in the community for so long. Moreover, the results of

the analysis of the approach of the community participation of the arts and culture restoration and passing on revealed that the attempts of having the cooperative learning with the community in all phases starting from initiation, sharing ideas, controlling, operating, evaluating and receiving benefits.

Keywords : Revitalization and Preservation; Art and Cultural; Participation; Laksi District

บทนำ

เขตหลักสี่ เป็นเขตการปกครองหนึ่งของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ ตั้งอยู่บริเวณทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาหรือฝั่งพระนคร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองต่าง ๆ โดยทิศเหนือ ติดต่อกับเขตดอนเมือง มีคลองตาอูฐ คลองเปรมประชากร และคลองวัดหลักสี่เป็นเส้นแบ่งเขต ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตบางเขน มีคลองถนนเป็นเส้นแบ่งเขต ทิศใต้ ติดต่อกับเขตจตุจักร มีคลองบางเขนเป็นเส้นแบ่งเขต ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีคลองประปาเป็นเส้นแบ่งเขต มีเขตการปกครองย่อยออกเป็น 2 แขวง ได้แก่ แขวงทุ่งสองห้อง และแขวงตลาดบางเขน โดยใช้คลองเปรมประชากรฝั่งตะวันออกเป็นเส้นแบ่งเขตการปกครอง ระหว่าง 2 แขวงดังกล่าว มีพื้นที่ 22.841 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรรวมทั้งสิ้น 105,588 คน (สำนักงานเขตหลักสี่, 2560) และมีชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รวม 81 ชุมชน

เขตหลักสี่ เป็นเขตที่มีสถานที่สำคัญและความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก มีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์มากมาย ได้แก่ หัวโชน ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนตลาดบางเขนโดยการนำของ นายถนอม มีเท่า ช่างฝีมือที่สามารถรักษาเอกลักษณ์และคงความงดงามของศิลปะการประดิษฐ์ห้วโชนไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2521 ซึ่งห้วโชนลุดถนอม เขตหลักสี่มีรูปร่าง รูปทรงของห้วโชนที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร หุ่นกระบอก ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนแขวงตลาดบางเขน เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2540 โดย

การนำของ นายนิเวศ แววมณะ ผู้มีใจรักในศิลปวัฒนธรรมไทยและนักสร้างสรรค์งานประดิษฐ์หุ่นกระบอกไทยที่ประยุกต์จากรูปแบบหุ่นกระบอกในราชสำนักมาให้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หุ่นสายเสมา ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนสุขสรรค์ เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2545 โดยการนำของ นายนิมิตร พิพิธกุล นักสร้างสรรค์งานประดิษฐ์หุ่นสายเสมาที่มีเอกลักษณ์ ผู้ที่ใช้หุ่นสายเป็นสื่อศิลปะประจำท้องถิ่นในการสื่อสารเรื่องราวของชุมชนหลักสี่ในอดีตที่เขตอื่นไม่มี โขนเด็ก ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนแฟลตตำรวจสื่อสารโดยการนำของ นายจักรินทร์ ดีเลิศ ผู้ซึ่งรักในศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ มุ่งหวังที่จะสืบสานให้เยาวชนในพื้นที่มีใจรักและมีรายได้จากการแสดง และว่า ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนเคหะบางบัว โดยการนำของ นายกฤษณ์ บุญนุก ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการทำวาวหลายแบบหลายชนิดและมีเอกลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากวาวส่วนใหญ่จะมาจากจินตนาการที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งศิลปะแต่ละแขนงนั้น ชุมชนเขตหลักสี่ส่วนใหญ่ให้ความรักและห่วงแหน ความเฟื่องฟูประกอบกับการมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว จึงนำมาซึ่งคำขวัญของเขตหลักสี่ที่ว่า “วัดหลักสี่งามวิจิตร แหล่งผลิตวาวไทย เลื่องลือไกลหัวขบวนนำยล เขตหลักสี่”

ทว่าในปัจจุบันเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนานของเขตหลักสี่ โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าของเขตหลักสี่บางแขนง กำลังจะสูญหายไป โดยหัวขบวนจากชุมชนตลาดบางเขนซึ่งมี นายถนอม มีเท่าช่างฝีมือผู้ริเริ่มการประดิษฐ์หัวโขนที่มีเอกลักษณ์ ก็กำลังจะท้อใจจากความไม่เห็นคุณค่าของศิลปะของชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ ทั้งที่มีความพยายามในการแก้ปัญหาโดยเปิดให้เยาวชนตลอดจนคนในพื้นที่ที่สนใจได้มาเรียนรู้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายที่บ้านพัก แต่ชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ก็ยังให้ความสนใจน้อย หุ่นกระบอกที่มีเอกลักษณ์จากชุมชนแขวงตลาดบางเขนซึ่งมี นายนิเวศ แววมณะ เป็นผู้ริเริ่ม โดยให้ความสำคัญในการเผยแพร่งานประดิษฐ์และการแสดงหุ่นกระบอกนอกพื้นที่เขต เนื่องจากที่ผ่านมาไม่ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากทางหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ประกอบกับชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ยังไม่เห็นคุณค่าและไม่ใส่ใจในศิลปะหุ่นกระบอกเท่าที่ควร หุ่นสายเสมาจากชุมชนหมู่บ้านสุขสรรค์ซึ่งมี นายนิมิตร พิพิธกุล เป็นผู้ริเริ่ม มีความตั้งใจที่จะเผยแพร่สร้างสรรค์งานประดิษฐ์และการแสดง

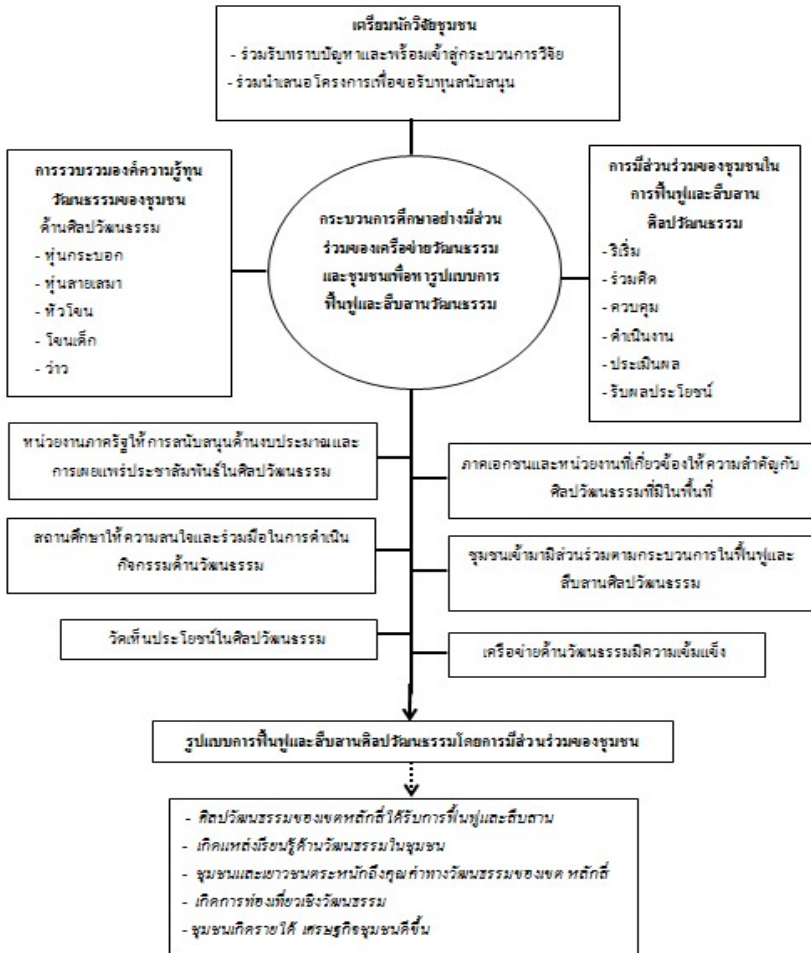
หุ่นสายเสมาที่มีเอกลักษณ์ให้ชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ได้เห็นคุณค่า โดยเข้าร่วมในทุกกิจกรรมที่สำนักงานเขตจัด รวมถึงการประสานกับทางโรงเรียนในพื้นที่เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลของทางโรงเรียนที่ว่าโรงเรียนมีกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรมากอยู่แล้ว และมองว่าหุ่นสายเสมาเป็นเพียงแค่ศิลปะแขนงหนึ่งที่ไม่ได้มีจุดเด่น จึงไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ตรงข้ามกับการดำเนินงานประดิษฐ์ ข้อมูลความรู้และการแสดงหุ่นสายเสมาไปเผยแพร่ยังโรงเรียนต่างจังหวัด กลับได้รับความสนใจอย่างมาก จึงมีแนวคิดที่จะมุ่งสร้างสรรค์งานประดิษฐ์และการแสดงหุ่นสายเสมาที่มีเอกลักษณ์นอกพื้นที่กับผู้ที่เห็นคุณค่ามากกว่า โชนเด็กจากชุมชนแฟลตตำรวจสี่สารซึ่งมี นายจักรินทร์ ดีเลิศ เป็นผู้ริเริ่ม มีความมุ่งมั่นตั้งใจถ่ายทอดความรู้ไปยังเยาวชนคนรุ่นใหม่โดยไม่คิดมูลค่า แต่ความสนใจของเยาวชนในพื้นที่ยังน้อยอยู่มาก ประกอบกับขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ไม่มีสถานที่ถาวรในการเผยแพร่องค์ความรู้ ชุดการแสดงรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการแสดงก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดในพื้นที่เลย แต่ได้มาจากรายได้ส่วนตัวของผู้ริเริ่มที่นำมาเป็นต้นทุนในการประกอบการแสดงให้เยาวชนที่มีความสนใจ ส่วนเยาวชนในพื้นที่นอกจากจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ แล้ว ยังมีรายได้ที่มาจากแรงศรัทธาของผู้ชมการแสดง ซึ่งแม้ว่าจะไม่มากนักแต่ก็สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ปกครองและเยาวชนผู้มีใจรักในโชนเด็กได้ และศิลปะที่สำคัญของเขตหลักสี่อีกแขนง คือ ว่าจากชุมชนเคหะชุมชนบางบัวซึ่งมี นายกุน บุญนก เป็นผู้ริเริ่ม มีความเชี่ยวชาญด้านการทำว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นของเขตหลักสี่ แต่ปัจจุบัน นายกุน บุญนก ได้เสียชีวิตแล้ว คงไว้ซึ่งผู้สืบทอดที่ไม่มีเวลาในการสืบสาน ชุมชนและเยาวชนในพื้นที่จึงไม่มีโอกาสเรียนรู้ จึงทำให้ศิลปะว่าคงเหลือไว้แค่คำขวัญของเขตหลักสี่เท่านั้น ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงถูกนำมาศึกษาเพื่อหารูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ และเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมนั้นสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนในมิติต่างๆ ทั้งที่เป็นผลตอบแทนที่สามารถประเมินค่าได้ เช่น การมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและบริการของงานศิลปะนั้นโดยตรง และผลตอบแทนที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ เช่น สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลกัน สภาพชุมชนที่เป็นสุข และสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษารูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับ ในงานวิจัยนี้ จะเป็นวิธีการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ไปสู่ชุมชนและเยาวชนเขตหลักสี่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

ฟื้นฟู หมายถึง ทำให้ดีหรือเจริญขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ในงานวิจัยนี้ เป็นการทำให้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่กำลังเสื่อมสลายกลับมามีความหมายและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตหลักสี่

สืบสาน หมายถึง การสืบเนื่องหรือรับช่วงให้คงอยู่ ในงานวิจัยนี้ เป็นการทำให้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้ถูกนำมารับช่วงต่อโดยชุมชนและเยาวชนเขตหลักสี่เพื่อศิลปวัฒนธรรมของชุมชนนั้นจะได้คงอยู่สืบต่อไป

ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าความงดงามหรือผลงานของมนุษย์ที่สร้างสรรค์และแสดงออกถึงความงดงามและสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม ในงานวิจัยนี้ จะเป็นวัฒนธรรมในเชิงศิลปะและการแสดงที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเขตหลักสี่ อันประกอบด้วย หุ่นกระบอก หุ่นสายหัวโขน โขนเด็ก และว่าว

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ในงานวิจัยนี้ จะเป็นการร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลต่างๆ ของชุมชนเขตหลักสี่เพื่อร่วมพิจารณาถึงปัญหาตลอดจนแนวทางในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่

เครือข่ายวัฒนธรรม หมายถึง การรวมกันของกลุ่มบุคคล องค์กร ที่ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้ จะหมายถึงสภาวัฒนธรรมเขตหลักสี่ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงเจ้าของหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ที่ประกอบด้วย หัวโขน หุ่นกระบอก หุ่นสาย โขนเด็ก และว่าว

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันในสังคมขนาดเล็ก ในงานวิจัยนี้ จะหมายถึงชุมชนอันเป็นที่ตั้งของศิลปวัฒนธรรมเขตหลักสี่ในแต่ละแขวง ได้แก่ ชุมชนตลาดบางเขน ชุมชนบางบัวหมู่บ้านอาทิตย์ ชุมชนเคหะชุมชนบางบัว และหมู่บ้านสุขสุรทรัพย์

บทบาทวรรณกรรม

1

ในการดำเนินโครงการวิจัยได้ใช้แนวคิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสาน แนวคิด การสืบทอดวัฒนธรรม และแนวคิดการมีส่วนร่วมมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดย อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมว่า ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ควรมีการดำเนินการให้ครบ 6 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ตลอดจนความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการติดตาม และการมีส่วนร่วมในการมีส่วนได้ ส่วนเสีย ส่วนแนวคิดในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้พัฒนา มาจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551) ที่เห็นว่า ต้องศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกให้คนใน ท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เลือกรสรภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้ว มาทำให้มีคุณค่าและ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น มีการริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุง ภูมิปัญญา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน และต่อยอดเพื่อใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ส่งเสริม กิจกรรมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย การสืบสวนและพัฒนา ภูมิปัญญาของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านผู้ดำเนินงาน และประชาชนท้องถิ่นให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา และพัฒนาความรู้ ความสามารถได้อย่างเต็มที่จัดให้มีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในลักษณะ ต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในระดับ ที่สูงขึ้น และเผยแพร่แลกเปลี่ยนโดยการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้เกิด การเผยแพร่ แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับ งานของ เปรมรัศมี ธรรมรัตน์ (2552) ที่ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าและการ ดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา หนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนัง ใหญ่ ศึกษาการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่ และนำเสนอแนวทาง

การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่ โดยผลการศึกษาพบว่า ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่วัดখনอนมีคุณค่าที่สำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ มีคุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล และ คุณค่าต่อการพัฒนาสังคม มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างความภาคภูมิใจและความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและแสดงถึงพลังของชุมชนที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่วัดখনอนนั้น ชุมชนมีการปรับตัวทางสังคมทั้งรูปแบบการถ่ายทอดความรู้และการแสดง ชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่ เกิดความร่วมมือมีการเผยแพร่ และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสังคมภายนอก หน่วยงานองค์กรต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทย มีการรวบรวมและนำองค์ความรู้หนังใหญ่มาบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชน จัดเวทีแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในชุมชน

ดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. จัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการวิจัยกับเจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ เครือข่ายวัฒนธรรม สำนักงานเขตหลักสี่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและหาแนวร่วมในการทำงานให้โครงการวิจัยประสบความสำเร็จ รวมถึงเพื่อให้เกิดการสนับสนุนการทำงานของทีมวิจัยให้ได้แนวทางการกำหนดรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ร่วมกัน

2. จัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือนเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมายการทำงานร่วมกันเป็นระยะๆ และเพื่อวางแผนในการดำเนินการวิจัยและเตรียม

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์การทำงาน สรุปบททวน วิเคราะห์ข้อมูล และวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เป็นการสนทนาเฉพาะกลุ่มภาคชุมชน (Community Sector) เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับองค์ความรู้ของชุมชนและศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงในมุมมองความคิดที่แตกต่างไปจากเจ้าของภูมิปัญญา

4. การสำรวจ (Survey) เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนและศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่สำคัญในชุมชน และศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน

5. การสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มผู้รู้ภาคชุมชน (Community Sector) เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับองค์ความรู้ของชุมชนและศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงว่าเป็นอย่างไร สภาพปัจจุบันของศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงเป็นอย่างไร การฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ทำการสัมภาษณ์แบบที่ไม่มีโครงสร้างแบบขยายความออกไป (Divergent Interviewing) โดยสัมภาษณ์เจ้าของภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมทั้ง 5 แขนง อันประกอบด้วย เจ้าของภูมิปัญญาด้านหุ่นสาย เจ้าของภูมิปัญญาด้านหุ่นกระบอก เจ้าของภูมิปัญญาด้านการทำวาว เจ้าของภูมิปัญญาด้านนาฏศิลป์หรือโขนเด็ก และเจ้าของภูมิปัญญาด้านการทำหัวโขน เป็นรายบุคคล เพื่อหารายละเอียดต่างๆ ในเรื่องขององค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในเขตหลักสี่ รวมถึงสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนตลาดบางเขน ชุมชนบางบัว หมู่บ้านอาทิตย์ ชุมชนเคหะ ชุมชนบางบัว และหมู่บ้านสุขสรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ของศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงตั้งอยู่ เพื่อหารายละเอียดของบริษัทในพื้นที่ ข้อมูลแผนที่เดินดิน ความน่าสนใจที่มีอยู่ภายในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

6. การสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participatory

Observation) โดยการเข้าไปร่วมกิจกรรมและสังเกตการทำกิจกรรมของชาวบ้านที่มีต่อการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม เพื่อการสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ในลักษณะที่สำคัญๆ บันทึกลงสมุดแบบบันทึกการสังเกต

7. การเก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่และบริบทโดยรอบอันเป็นที่ตั้งของศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงตั้งอยู่พร้อมทั้งพบปะชุมชนในพื้นที่เพื่อทราบปัญหาและแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชนของตน

8. การศึกษาดูงานตัวอย่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมเพื่อที่มิวิจัยจะได้นำมาเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมในประเด็นที่คล้ายกัน เกิดความเข้าใจในการดำเนินงานมากขึ้นและนำมาสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ในการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่

งานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เชื่อมโยงและสังเคราะห์ถึงบริบทของพื้นที่สรุปความต้องการและศักยภาพในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่เพื่อให้ได้ข้อสรุปของรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ และสรุปผลข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์และเพื่อนำมาร่างรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่

การนำเสนอข้อมูลและการคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชนนั้น ทีมวิจัยได้มีการจัด เวทีรับฟังความคิดเห็นในชุมชน เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาคืนสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะในชุมชนโดยการนำเสนอข้อมูลและผลการศึกษาสู่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและร่วมกันกำหนดรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ มีการประชุมอภิปรายกลุ่ม เป็นการสนทนากลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่โดยการนำเสนอรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดยการมีส่วนร่วมสู่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปดำเนินการต่อไป

มีการจัดการทดลองและดำเนินการตามรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานโดยการมีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรมโครงการ “ว่าวไทยลอยฟ้า ภูมิปัญญาชาวหลักสี่” ที่ได้จากการประชุมไปทดลองดำเนินการกับกลุ่มที่กำหนด เพื่อให้เห็นแนวทางในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ มีการประเมินและสรุปผล เพื่อประเมินและสรุปผลจากการทดลองตามรูปแบบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตหลักสี่และเสนอรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตหลักสี่ จัดให้มีเวทีถอดบทเรียนและคืนข้อมูลแก่ชุมชน เพื่อทบทวนและถอดบทเรียนจากกระบวนการทำงานวิจัยที่ผ่านมาของทีมวิจัย และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยและจัดทำรายงานเพื่อนำเสนอผลการวิจัยให้แก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า ศิลปวัฒนธรรมเขตหลักสี่ อันประกอบด้วย หัวโชน หุ่นกระบอก หุ่นสาย โชนเด็ก และว่าวศิลปวัฒนธรรมแต่ละแขนงนั้น พบว่า บ้านช่างทำหัวโชนลุงถนอม เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 หัวโชนที่ได้รับความนิยม ได้แก่ หัวพ่อแก่ พระพิฆเนศ พระลักษมณ์ พระราม งานศิลปะหัวโชนของลุงถนอมจะมีจุดเด่นที่ไม่เหมือนใคร คือ ความละเอียดของลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการทำหัวโชนทุกขั้นตอน เป็นงานปั้นหรืองานทำมือ ไม่ใช่งานหล่อ ดังนั้น แต่ละหัวจึงมีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไม่เหมือนกัน วัสดุอุปกรณ์ที่ลุงถนอมนำมาใช้ก็จะถูกคัดสรรเป็นอย่างดี อาทิ แผ่นทองที่ใช้ก็จะเลือกใช้แผ่นทองที่มีคุณภาพดี จะไม่ใช่การลงด้วยสีทองเหมือนที่อื่น แต่จะการใช้การปิดทองทั้งหมด กระบวนการทำจะมีความละเอียดประณีต หุ่นกระบอกไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2540 โดยครูหนึ่ง ซึ่งมีจุดเริ่มต้น คือ การค้นคว้างานด้านหุ่นกระบอก การเรียนรู้และประดิษฐ์หุ่นกระบอกขึ้นเอง และได้ก่อตั้งบ้านตุ๊กกะตุ่นหุ่นกระบอกไทย

เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ได้ทำการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ และสื่ออื่นๆ รวมทั้งเดินทางไปเผยแพร่หุ่นกระบอกตามสถาบันการศึกษาและแหล่งชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความโดดเด่นของหุ่นของบ้านตุ๊กกะตุ่นที่ไม่เหมือนใคร คือ หุ่นทุกตัวสามารถลิ้มตาอ้าปากกระพริบตา กำมือและขยับนิ้วได้ หุ่นแต่ละตัวจะมีหน้าตาที่แตกต่างกัน มีทั้งลักษณะคล้ายคนจริง แบบดั้งเดิม และแบบการ์ตูน ผู้ชมสามารถชมการแสดงหุ่นได้แบบ 360 องศา โดยไม่เห็นคนเชิด เนื้อเรื่องที่ใช้แสดงก็จะแตกต่างจากที่อื่นที่จะเน้นเนื้อเรื่องที่มาจากวรรณคดี แต่เนื้อเรื่องที่ใช้แสดงหุ่นกระบอกของครูหนึ่งจะเน้นเนื้อเรื่องที่มาจากพงศาวดาร ซึ่งไม่มีใครทำมาก่อน หน้าตาของหุ่นก็จะสร้างตามหน้าตา บุคลิกลักษณะของพงศาวดารเรื่องนั้นๆ หุ่นสายเสมาก่อตั้งเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2547 โดยครูหนึ่ง ซึ่งมีการสร้างสรรค์งานในลักษณะของศิลปะท้องถิ่น หุ่นสายเสมามีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน คือ เป็นหุ่นไทยร่วมสมัย คือ มีความเป็นพื้นบ้านและมีความทันสมัยผสมผสานกันทั้งเนื้อหาและบุคลิกลักษณะของหุ่น หุ่นสายของคณะเสมาจะเป็นหุ่นพื้นบ้านที่สามารถเอาสิ่งที่อยู่รอบตัวมาทำเป็นหุ่นได้หมด ซึ่งคนทั่วไปสามารถสัมผัสแบบถึงเนื้อถึงตัวได้ ในขณะที่หุ่นประเภทอื่นสัมผัสแบบถึงเนื้อถึงตัวได้ยากเนื่องจากวัสดุและราคาของตัวหุ่น และอีกหนึ่งอัตลักษณ์ของหุ่นสายเสมาก็ คือ เนื้อหา โดยเนื้อหาของหุ่นสายที่คณะนำมาใส่นั้นจะชัดเจน คือ จะมีการนำเสนอในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีประเด็นคำสอนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมมาสอดแทรกในเนื้อหา แม้ว่าจะนำวรรณกรรมของต่างประเทศมาใช้ในการแสดงก็ตาม รวมถึงทำเรื่องธรรมะที่ผู้คนเข้าถึงหรือเข้าใจยากให้เป็นเรื่องง่าย ที่สำคัญ คือ วัสดุ โดยวัสดุที่คณะนำมาใช้ก็จะเน้นการนำสิ่งที่ไม่มีคุณค่าให้กลับมามีคุณค่า หรือเน้นวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นมาสร้างเป็นหุ่น ส่วนของหลักสีก็จะใช้วัสดุที่จับต้องได้หรือสามารถหาได้ เช่น ขวด ไม้เสียบลูกชิ้น เป็นต้น เป็นการนำวัสดุมาประยุกต์ใช้ ไม่จำกัดความคิดสร้างสรรค์เพราะคณะเสมา มีความชัดในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านว่าลุงกุน โดยลุงกุน บุญนุก ผู้ซึ่งเชี่ยวชาญด้านการทำว่าพื้นบ้านทุกชนิด ผลงานการสืบสานและสร้างสรรค์มีคุณค่าทางด้านศิลปะการสืบสานภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ ทำให้ได้รับการยอมรับของชุมชนสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 4 ด้านศิลปกรรมประจำปี พุทธศักราช 2548 จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งได้รับป้าย “ชุมชนท้าวว” จากหน่วยงานภาครัฐ เป็นชื่อเรียกชุมชนที่เกิดขึ้นจากการที่ได้มีผู้อยู่อาศัยในชุมชนประกอบอาชีพในการประดิษฐ์วาวซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย และเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านออกจำหน่ายเผยแพร่ในชุมชน ความสำคัญของวาวลุงกุน ได้นำมาซึ่งคำขวัญของเขตหลักสี่ คือ “วัดหลักสี่งาม วิจิตร แหล่งผลิตวาวไทย เลื่องลือไกลหัวโชน งามนำยล เขตหลักสี่” จุดเด่นของวาวลุงกุนที่ไม่เหมือนใคร คือ กระดาษที่นำมาทำวาว ซึ่งเป็นกระดาษสาอย่างดีเหนียวและทน โดนน้ำได้ หากโดนน้ำก็สามารถนำมาตากแดดแล้วก็นำมาเล่นต่อได้เลย ที่สำคัญ คือ วาวลุงกุนหลักสี่จะเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์ไทยเป็นสำคัญ ได้แก่ วาวชุดพระอภัยมณี วาวชุดหนุมานท่าต่างๆ วาวตุ๊กตักวาว 12 ราศี เป็นต้น ความโดดเด่นของวาวลุงกุนที่คงความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทยนี้ ทำให้วาวลุงกุนเป็นที่สนใจของบริษัทต่างๆ ที่มักจะติดต่อขอซื้อไปเพื่อประดับตกแต่งบูธหรือ ตกแต่งร้าน โชนเด็กหรือนาฏศิลป์หลักสี่ โดยครูโชน ซึ่งจบวิทยาลัยนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นคนจังหวัดนนทบุรี ได้ผ่านมายังพื้นที่เขตหลักสี่ พบเห็นวิถีชีวิตเด็กกริมคลองในพื้นที่ ที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลา ทุกคนหาเช่ากินค่าเด็กกริมคลองต้องใช้ชีวิตอยู่และดูแลกันเอง จึงเกิดความเป็นห่วงและคิดหาแนวทางช่วยเหลือ เนื่องจากหากปล่อยให้เด็กกริมคลองในพื้นที่ใช้ชีวิตอยู่ที่เป็นอยู่ ก็จะมี ความเสี่ยงในเรื่องของความไม่ปลอดภัยและยาเสพติด ครูโชนจึงคิดนำความรู้ที่มีมาถ่ายทอดให้เด็กกริมคลองในพื้นที่เขตหลักสี่ได้ความรู้และสามารถมีรายได้จากการเรียนรู้นาฏศิลป์ จึงได้ย้ายมาอยู่ที่เขตหลักสี่และเปิดสอนรำไทยและโชนให้กับเด็กกริมคลองโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมหัวโชนนั้น ลุงถนอมซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญามีความต้องการสืบสานการทำหัวโชน แต่ด้วยปัญหาและการไม่เอื้อประโยชน์ของหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นอุปสรรคต่อการสืบสานการทำหัวโชน ในขณะที่ชุมชนตลาดบางเขน อาจยังให้ความสนใจไม่มากนัก ด้วยปัญหาเรื่องที่ดินจึงทำให้ไม่พร้อมที่จะเรียนรู้เนื่องจากทุกคนในชุมชนต่างกำลังมีความวิตกกังวลต่อการถูกไล่ที่ของบริษัทเอกชน

แต่เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมประเภทหัตถ์ควรจะได้รับ การสืบสาน โดยอาจเน้นไป ยังเยาวชนในชุมชนอื่นหรือชุมชนใกล้เคียง เพื่อให้การทำหัตถ์ยังคงอยู่ในเขต ต่อไป หรืออาจจัดในรูปแบบของกิจกรรมในชุมชน ทางชุมชนก็พร้อมให้ความ ร่วมมือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมหุ่ นกระบอก พบว่า ครูหนึ่ง ซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้นมีการฟื้นฟูและสืบสานหุ่ นกระบอกกับบุคคลที่สนใจนอกพื้นที่มาอย่างดีและทำอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ชาวค้ แต่ชุมชนในพื้นที่ ซึ่งครูหนึ่งนั้นมีความต้องการสืบสานการทำหุ่ นกระบอกแก่ชุมชน แต่ไม่ทราบถึงปัญหาของชุมชนที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมหุ่ นกระบอก และเมื่อทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับชุมชน ทำให้ทราบว่าชุมชนบางบัวหมู่บ้าน อาทิตย์หลายคนไม่รู้จักและไม่เคยได้ยินว่ามีบ้านหุ่ นกระบอกอยู่บริเวณชุมชน ส่วน ชาวบ้านที่พอจะทราบข้อมูลบ้านหุ่ นกระบอกอยู่บ้างก็มีความสนใจที่จะเรียนรู้ แต่ ไม่กล้าที่จะประสานเจ้าของภูมิปัญญา โดยทางชุมชนต้องการให้ทีมวิจัยเป็น ตัวกลางในการประสานกับครูหนึ่งเจ้าของภูมิปัญญาหุ่ นกระบอก เพื่อพูดคุย พร้อม ทั้งหาแนวทางร่วมกันเพื่อเรียนรู้และสืบสานศิลปวัฒนธรรมหุ่ นกระบอก การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมหุ่ นสาย พบว่า เจ้าของ ภูมิปัญญานั้นมีการฟื้นฟูและสืบสานหุ่ นสายกับเยาวชนในต่างจังหวัดมาอย่างดี และดำเนินการอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ชาวค้ แต่เยาวชนในพื้นที่ รวมถึงชาวการมี ส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ซึ่งทีมวิจัยจะได้นัดหมายเจ้าของภูมิปัญญาและคณะ กรรมการหมู่บ้านเพื่อการหาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างคนใน หมู่บ้านสุขสรรค์และเจ้าของภูมิปัญญาหุ่ นสายเสมออันจะเป็นการสืบสานหุ่ นสาย ร่วมกัน รวมถึงการหาแนวทางร่วมกันของทีมวิจัย หน่วยงานภาครัฐ และสถาบัน การศึกษาในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนในพื้นที่เขตหลักสี่ได้มีโอกาส เข้ามามีส่วนในการสืบสานหุ่ นสายต่อไป การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและ สืบสานศิลปวัฒนธรรมว่า พบว่า ผู้สืบทอดภูมิปัญญามีความต้องการฟื้นฟูและ สืบสานการทำว่าว แต่ติดขัดด้วยเวลาเนื่องจากทำงานประจำ ในขณะที่ทางชุมชน นั้นมีความสนใจที่จะเรียนรู้และต้องการที่จะสืบสานว่าวลูกกุน เพื่อให้ว่าวลูกกุนยัง คงความมีชีวิตต่อไปในเขตหลักสี่ ซึ่งทีมวิจัยจะได้นัดหมายผู้สืบทอดภูมิปัญญา และชุมชนเพื่อการหาแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมว่าวร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมขอนแก่น พบว่า ครูโหนด มีความต้องการสืบสานนาฏศิลป์และการแสดงโขนเด็กให้กับเยาวชนในพื้นที่เขตหลักสี่ ในขณะที่ทางชุมชนอื่นในพื้นที่เขตหลักสี่รวมถึงเครือข่ายวัฒนธรรม ก็ต้องการให้โขนเด็กได้รับการสืบสาน

3. รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาคุณค่าศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ให้คงอยู่ในพื้นที่ตลอดไป โดยแนวทาง ในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมนั้น จำเป็นต้องมีผู้นำที่เป็นที่รู้จักและชุมชนให้ความเชื่อถือศรัทธาเป็นผู้ริเริ่ม มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม มีการสร้างเครือข่ายในทุกภาคส่วน มีการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่มีอยู่ในพื้นที่แก่ชุมชน ใช้สถานศึกษาเป็นที่ปลูกฝังความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมแก่เยาวชน มีการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เยาวชนและชุมชนเกิดความชำนาญ และสามารถสร้างงานศิลปวัฒนธรรมนั้นให้เกิดรายได้ อีกทั้งการมีความพยายามให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมเขตหลักสี่ ตั้งแต่การริเริ่ม ร่วมคิด ควบคุม ดำเนินงาน ประเมินผล และรับผลประโยชน์ ดังนี้

1) ริเริ่ม การริเริ่มให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมในชุมชนเขตหลักสี่ ทีมวิจัยและชุมชนได้มีการประชุมร่วมกันถึงปัญหาและแนวทางที่จะให้ชุมชนและเยาวชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่เขตหลักสี่ รวมถึงเป็นการเริ่มต้นปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเขตหลักสี่ ตลอดจนแนวทางในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งแนวทางการดำเนินงานนั้นได้ข้อสรุปในการริเริ่ม คือ ประสานสภาวัฒนธรรมเขตหลักสี่ได้นำข้อมูลความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่พูดคุยกับผู้นำชุมชน และให้ความรู้กับเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษานำร่องก็คือ โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1 โดยประสานสภาวัฒนธรรมเขตหลักสี่ ในฐานะประธานกรรมการสถานศึกษา ได้มีการประสานกับผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อให้ทีมวิจัยและเจ้าของภูมิปัญญาได้เข้าไปถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติ ซึ่งการที่ทีมวิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้นำชุมชนเนื่องด้วยความยินยอมจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตเนื่องจากการพบผู้นำชุมชนทั้งหมดได้นั้น เป็นวาระต่อเนื่องจากการ

ประชุมผู้นำชุมชนประจำเดือนซึ่งจัดโดยสำนักงานเขตหลักสี่ โดยเป็นผู้นำที่มาจากทุกชุมชนในเขตหลักสี่ รวมจำนวนประมาณ 200 คน ในส่วนของเยาวชนนั้น ทีมวิจัยก็ได้ความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน ดังนั้นแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมจึงถือได้ว่าเป็นการริเริ่มด้วยกันของเครือข่ายวัฒนธรรม ชุมชนเจ้าของภูมิปัญญา ภาครัฐและสถานศึกษา

2) ร่วมคิด เมื่อชุมชน ภาครัฐและสถานศึกษา เกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ การฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมจึงนำมาสู่การร่วมคิด โดยทีมวิจัยได้มีการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลงเงินนำมาสู่การเลือกกว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมนำร่องที่จะนำมาฟื้นฟู ด้วยเหตุผล คือ ทำง่าย ไม่ต้องใช้ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายไม่สูง และว่ายังคงเป็นค่าขวัญของเขตด้วย เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนได้ร่วมกันหาแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมจนนำมาสู่ความคิดในการจัดกิจกรรมการแข่งขันว่า

3) ควบคุม การควบคุมดูแล เป็นตัดสินใจดำเนินงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายวัฒนธรรมโดยสภาวัฒนธรรมเขตหลักสี่ ชุมชน สำนักงานเขต สถานศึกษา และเจ้าของภูมิปัญญา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ อาทิ รูปแบบการจัดกิจกรรม สถานที่ งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งจากการนำเจ้าของภูมิปัญญาไปให้ความรู้ด้านการทำว่าวกับทั้งชุมชนและนักเรียนในโรงเรียน และพบว่าต่างก็ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้วิธีการทำว่าวอย่างตั้งใจ ทั้งชุมชนทั้งนักเรียนสามารถทำว่าวออกมาได้อย่างง่ายดายและสวยงาม ที่สำคัญทุกคนรู้สึกสนุกสนานกับการทำและเล่นว่าวเป็นอย่างมาก เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนจึงได้ข้อสรุปว่า ด้วยระยะเวลาของทีมวิจัยเองที่จะต้องได้ผลของข้อมูล รวมถึงระยะเวลาของการเรียนรู้ของชุมชนและนักเรียน ต้องใช้การเรียนรู้ที่สั้น ชุมชนและนักเรียนสามารถทำได้จริง และมีส่วนร่วมตั้งแต่การริเริ่มจนถึงการได้รับผลประโยชน์ ศิลปะด้านว่าวสามารถตอบใจത്യมากที่สุด จึงตัดสินใจจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเป็นการฟื้นฟูว่าวที่กำลังจะสูญหายไปจากเขตหลักสี่ ในชื่อโครงการ “ว่าวไทยลอยฟ้า ภูมิปัญญาชาวหลักสี่” ขึ้น รวมถึงการเชิญวิทยากรจากภาคเอกชนมาให้ความรู้ด้านการขายออนไลน์กับชุมชน เพื่อชุมชนจะได้ทำว่าวขายทางออนไลน์ได้ในอนาคต เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนมีการสร้างเครือข่ายในทุกภาคส่วน มีการประสานงานกับทุกภาคส่วน

ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เจ้าของภูมิปัญญา และสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม มีการร่วมกันตัดสินใจในรูปแบบกิจกรรม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อาทิ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายรับสมัคร ฝ่ายหาผู้สนับสนุน ฝ่ายติดต่อประสานงาน ฝ่ายของรางวัล ฝ่ายกติกากิจกรรมการตัดสินใจ เป็นต้น

4) ดำเนินการ การดำเนินการตามแผนที่ได้จากการมีส่วนร่วมนั้น นำมาซึ่งความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในการที่จะทำให้โครงการ/กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามหน้าที่ที่ได้รับร่วมกัน อาทิเช่น ในการประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชนจะช่วยกันเชิญชวนคนในชุมชนให้ร่วมกิจกรรม มีการประชาสัมพันธ์ผ่านไลน์และเฟซบุ๊กของชุมชน รวมถึงการบอกต่อ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ไปยังนักเรียนที่สนใจให้เข้าร่วมกิจกรรม หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชนได้เข้าร่วมกิจกรรมจากความร่วมมือของชุมชนที่ประสานงาน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมสามารถบรรลุผลสำเร็จด้วยการสนับสนุน ร่วมมือของทุกภาคส่วน อันเนื่องมาจากมีการริเริ่ม ร่วมคิด และตัดสินใจร่วมกัน

5) ประเมินผล การดำเนินการที่มาจาก การริเริ่ม ร่วมคิด และตัดสินใจร่วมกัน เมื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ย่อมเป็นไปได้ในทิศทางที่ดี กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมมีความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดโครงการ/กิจกรรมเป็นอย่างมาก และเรียกร้องให้จัดโครงการ/กิจกรรมในลักษณะนี้อีกในครั้งต่อไป ในขณะเดียวกัน การประเมินผลที่ได้จากการจัดโครงการ/กิจกรรมร่วมกันยังนำมาซึ่งข้อมูลที่เป็นโอกาส ตลอดจนอุปสรรคปัญหา ที่ทำให้เกิดเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและจัดโครงการ/กิจกรรมครั้งต่อไปที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6) รับผลประโยชน์ โครงการ/กิจกรรมที่ได้ดำเนินการร่วมกันและประสบความสำเร็จย่อมนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ของตน ชุมชนในพื้นที่เห็นถึงคุณค่า เกิดความรักความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมในเขตหลักสี่มากขึ้น ดังเช่น งานสถาปนาครบรอบ 22 ปี สำนักงานเขตหลักสี่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2562 ที่ผ่านมา ภาพเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมการเล่นว่าว ได้ถูกนำมาใช้เป็น Backdrop และนำมาสกรีนลงบนถุงผ้าแจกเป็นของที่ระลึกให้กับผู้มาร่วมงาน ในขณะเดียวกัน เยาวชนก็ยังสามารถนำทักษะความรู้ที่ได้จากการประดิษฐ์ว่าวมาสร้างเป็นผลงานให้เกิดรายได้โดยการสนับสนุนของผู้ปกครองอีกด้วย

การอภิปรายผล

องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่ ส่วนใหญ่เป็นศิลปวัฒนธรรมประเภทศิลปกรรมโดยงานวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการริเริ่มหรือค้นหาปัญหา เครือข่ายวัฒนธรรมนำโดยสภาวัฒนธรรมเขตหลักสี่ หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และชุมชน เมื่อมีการช่วยดำเนินการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น มีการระดมความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการตั้งแต่เริ่มต้น ย่อมทำให้การดำเนินงานกิจกรรมโครงการมีทิศทางของความสำเร็จ สอดคล้องกับ Rapepat (2004) ซึ่งได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนนั้นเป็นขั้นตอนแรกที่ประชาชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดหรือวางแผน พบว่า การจัดกิจกรรมในการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมในชุมชนเขตหลักสี่ โดยใช้โรงเรียนและศูนย์กิจกรรมภายในชุมชนเป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยมีการวางแผนและร่วมคิดในการกำหนดวิธีการถ่ายทอด วิธีการฝึกปฏิบัติโดยฝึกกับเจ้าของภูมิปัญญา ตลอดจนถึงการจัดกิจกรรมโครงการการแข่งขันว่า มีการร่วมปรึกษาหารือและมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่กำหนด ทำให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เขตหลักสี่ สอดคล้องกับ Niekerk (2014) ซึ่งกล่าวว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและวางแผนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ซึ่งจะเกิดขึ้นด้วยวิธีการประสานงานและการรวมกลุ่มกันอีกทั้งยังสอดคล้องกับ Kasperon, R.E. (1974) ว่าการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้โดยทุกคนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การพัฒนาเอกชนทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการเองโดยจะต้องสนับสนุนความรู้ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมและการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทุกด้าน ได้แก่ การคิดการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผลและการรับผลประโยชน์ร่วมกันจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุมหรือตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมในการ

ควบคุมการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มกิจกรรมจนเสร็จสิ้นกิจกรรม ทั้งการควบคุมดูแล การจัดการให้ความรู้ ควบคุมดูแลด้านการดำเนินการ ควบคุมดูแลด้าน การประชาสัมพันธ์ ชุมชนจะให้ความร่วมมือ สอดคล้อง (Cohen & Uphoff, 2001) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นั้นหมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการโดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการมีการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาการกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรม ไດบ้างและการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงานโครงการ ด้าน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือปฏิบัติกิจกรรมโครงการในพื้นที่ พันธ์ฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรม พบว่า เครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนได้มีส่วนร่วม ดำเนินงาน มีโอกาสเป็นคณะกรรมการในการจัดงานหรือกิจกรรมโครงการแข่งขัน ว่าและร่วมกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในท้องถิ่นทั้งสภาวัฒนธรรมเขต สำนักงานเขต สถานศึกษา หน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ และเจ้าของภูมิปัญญา ซึ่งในการดำเนินการหรือ ปฏิบัติกิจกรรมโครงการนั้น หากชุมชนมีส่วนร่วมในการริเริ่มมาตั้งแต่เริ่มต้น การ ปฏิบัติกิจกรรมโครงการต่างๆ ก็จะได้รับความร่วมมือสนับสนุนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) คือ การดำเนินงาน ที่มาจากการริเริ่มร่วมกันจะส่งเสริมให้เกิดการลงทุน การร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรม ของชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ ด้านการมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล พบว่า ในการดำเนินกิจกรรมการพันธ์ฟูและสืบสาน เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน จะติดตามและประเมินผลกิจกรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การให้ความรู้ความเข้าใจ ในศิลปวัฒนธรรม การฝึกปฏิบัติ ด้วยการสังเกตความสนใจ ตั้งใจ ความชื่นชอบ และความสนุกสนานของชุมชนและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรม รวมถึงการใช้แบบ ประเมินวัดความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ เพื่อวิเคราะห์ผล และข้อ เสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลและปรับใช้ในการจัดกิจกรรมโครงการพันธ์ฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรมในครั้งต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) ว่าการติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของ

โครงการหรือมอบหมายให้คนในชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนเนื่องจากการประเมินผลกระทบไม่ว่าจะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาจุดที่ดีขึ้นไปได้ ส่วนจุดที่ไม่ดีหรือเป็นปัญหาก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ทันที ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์พบว่า กิจกรรมการฟื้นฟูและสืบสานที่สามารถทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมโครงการ หรือสามารถสร้างรายได้ ย่อมมีแนวโน้มของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, Yang, Chen, Yang & Li (2010) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมนั้น ชุมชนต้องได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) ว่าการมีส่วนร่วมมักเกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนได้รับประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของชุมชน หรือได้รับรายได้จากกิจกรรม/โครงการของชุมชน รวมถึงได้มีโอกาสเข้าไปขายสินค้าที่ระลึกในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปผลการวิจัย

จากการที่เขตหลักสี่มีศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าอยู่หลายแขนง แต่ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นชุมชนในพื้นที่กลับไม่เห็นคุณค่ามากเท่าที่ควร ซึ่งจากการดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน สามารถสรุปข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมได้ว่า การฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมนั้นควรมีกระบวนการดำเนินการตั้งแต่การริเริ่มร่วมคิด ควบคุม ดำเนินงาน ประเมินผล และรับผลประโยชน์ ร่วมกัน โดยการที่เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนได้นำศิลปวัฒนธรรมประเภทว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมนำร่องที่จะนำมาฟื้นฟูและสืบสาน ด้วยการจัดกิจกรรม “ว่าวไทยลอยฟ้า ภูมิปัญญาชาวหลักสี่” ขึ้น โดยมีทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของเขตหลักสี่โดยการมีส่วนร่วมได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลที่ได้เป็นรูปธรรมของการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม คือ ศิลปะว่าว ดังนั้น ในครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่นที่เหลือ อันได้แก่ หุ่นกระบอก หุ่นสาย หัวโขน และโขนเด็ก เพื่อให้ได้ผลเป็นรูปธรรมต่อไป

2. ควรทำการศึกษาการบูรณาการความรู้ว่าวไทยกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อขยายขีดความสามารถของว่าวไปสู่เรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

3. ควรศึกษาวิจัยกลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์

เอกสารอ้างอิง

กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณบุรี.

เปรมรัศมี ธรรมรัตน์. (2552). *การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเขตหลักสี่ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม. (2560). *เอกสารข้อมูลชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตหลักสี่. (เอกสารจัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). *คู่มือแนวทางดำเนินงานการป้องกันคุ้มครองภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *American Institute of Planners Journal*, 35(4), 216-224.

- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (2001). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York : Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.
- Kasperson, R. E. (1974). *Participation, Decentralization and Advocacy Planning*. U.S.A : Washington D.C.
- Niekerk, M.V. (2014). Advocating Community Participation and Integrated Tourism Development Planning in Local Destinations : The Case of South Africa. *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(2), 82–84.
- Rapepat, A. (2004). *The Participation of Citizens in Development*. Bangkok : Centre for Health Policy.
- Wang, H., Yang, Z., Chen, L., Yang, J. & Li, R. (2010). Minority Community Participation in Tourism : A Case of Kanas Tuva Villages in Xinjiang, China. *Tourism Management*, 31(6), 759–764.

2

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

Citizen Participation in Baan ManKong Project :
A Case Study of Klong Premprachakorn Community
Laksi Bangkok

เฉลิม เกิดโมลี ประคอง สุคนธจิตต์ สุภรดา ไชยรบ

รัตนา เทียนเมืองปัก และ วิเชียร จันทะเนตร

Chalerm Gerdmoli Prakong Sukhonthachit Suparada Chairob

Rattana Tianmuangpak and Wichian Chanthanet

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*

Citizen Participation in Baan ManKong Project : A Case Study of
Klong Premprachakorn Community Laksi Bangkok

เฉลิม เกิดโมลี¹ ประคอง สุคนธจิตต์² ศุภรดา ไชยรบ³
รัตนา เทียนเมืองปัก⁴ และ วิเชียร จันทะเนตร⁵

Chalerm Gerdmoli Prakong Sukhonthachit Suparada Chairob
Rattana Thianmuangpak and Wichian Chanthanet

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Chalermgsg@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : Chalermgsg@gmail.com

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : suprakong1@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : suprakong1@gmail.com

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Maew_1965@hotmail.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : Maew_1965@hotmail.com

⁴สำนักงานศาลปกครองสูงสุด กรุงเทพฯ 10210 ประเทศไทย
e-mail : rattan_nuna@hotmail.com

The Supreme Administrative Court, Bangkok 10210, Thailand
e-mail : rattan_nuna@hotmail.com

⁵คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Chanthanet_w@hotmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : Chanthanet_w@hotmail.com

Received : January 21, 2021 Revised : February 23, 2021 Accepted : February 25, 2021

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จาก ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยเกริก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาว่าสมาชิกชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคงมากน้อยเพียงใด และเมื่อมีส่วนร่วมแล้วโครงการบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด วิธีการเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข่าวสารสำคัญ การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แหล่งข้อมูลคือ ชุมชนร่วมพัฒนาและหลังแปลตร่วมพัฒนาซึ่งเป็น 2 ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ที่มีขนาด 453 และ 240 ครอบครัวตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาและหาความสัมพันธ์โดยการเชื่อมโยงเชิงเหตุผล

ผลการปฏิบัติการวิจัย พบว่า สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมกับโครงการบ้านมั่นคงโดยรวมในระดับปานกลาง รายละเอียดมีดังนี้ ขั้นที่ 1. การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน ชาวชุมชนเข้าร่วมได้ในระดับต่ำ คือเพียงการรับฟังข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เท่านั้น ขั้นที่ 2. การตั้งคณะกรรมการชุมชน ขั้นที่ 3. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และขั้นที่ 5. การจัดระบบสิทธิในที่อยู่อาศัย ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในขณะที่ ขั้นที่ 4. การสำรวจข้อมูลชุมชน ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างสูง กล่าวได้ว่า ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมค่อนข้างสูงแต่ในเรื่องที่ไม่สำคัญ ด้านความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการที่ตรวจสอบจาก 5 เรื่อง พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง คือ ส่วนที่เป็นการดำเนินโครงการโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่ก้าวหน้าไปตามลำดับ ในขณะที่ส่วนที่เป็นของชุมชน สมาชิกเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้นแต่การฝากออมทรัพย์อยู่ในระดับต่ำ สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน พบว่า มีผลต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการบ้านมั่นคงในระดับหนึ่ง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน; โครงการบ้านมั่นคง; ชุมชนริมคลองเปรมประชากร

Abstract

The objectives of study are : 1. To find the degree of citizen participation on Baan Mankong Project. 2 to investigate whether citizen participation related to successful of Baan Mankong Project.

Method of study was participatory action research. Data collection instruments are questionnaire, in-depth interview key informant, Focus Group, and Participant observation. Data sources are 2 communities on Premprachakorn Cannal, Ruam Pattana and Lang Flat Ruampattana Community, population are 453 and 240 households respectively. Data analysis by descriptive statistic and find out related variables by logical analysis. The results showed that people are involved in Baan Mankong Projects as follows: Step 1. Creating ownership together: participate at a low level is just listening to information from officials. Step 2. The establishment of the Community Committee, Step 3. The establishment of public savings groups, step 5 The Identify of housing rights: community members can participate to the level of decision making in some level, namely "Involement". Step 4. Community Information Survey: members are able to participate at the level of decision making with stat official, namely, "Collaboraion". To sum up, community members can highly participate in what is not important for them. Baan Mankong Project is successful or progress at moderate level. Citizen Participation have influence on successful of Baan Mankong Project. Because Participation is social process that bring community members to do social activities together.

Keywords : Citizen Participation; Baan ManKong Project; Premprachakorn Canal Community

บทนำ

รัฐบาลมีนโยบายจะแก้ไขปัญหาชุมชนที่รูกล้ำลำคลองสาธารณะ โดยเฉพาะคลองในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสร้างระบบระบายน้ำป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยไม่ให้เกิดขึ้นเหมือนปี 2554 นโยบายเริ่มด้วยมติคณะ

รัฐมนตรี เมื่อ 5 มิถุนายน 2555 และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 9/2560 เพื่อเร่งรัดโครงการ การดำเนินการเริ่มจากการสร้างเขื่อนสองฝั่งคลอง มอบให้เป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ส่วนการพัฒนาที่อยู่อาศัยภายใต้ชื่อ “โครงการบ้านมั่นคง” สำหรับชุมชนที่อยู่ริมคลองลาดพร้าว คลองบางบัว คลองถนน คลองบางซื่อ และคลองเปรมประชากรมอบให้เป็นหน้าที่ของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่จริงโครงการบ้านมั่นคงนี้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อยในขอบเขตทั่วประเทศมาตั้งแต่ปี 2546 (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558) ผลงานที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ในระดับชาติ เริ่มจาก 10 ชุมชนแรก ในปี 2546 ถึงปี 2561 ในเวลา 15 ปี โครงการบ้านมั่นคงขยายตัวออกไปใน 74 จังหวัด 368 เมือง/เขต จำนวน 1,024 โครงการ รวม 2,134 ชุมชน ทำให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงรวม 104,709 ครัวเรือน (สิบห้าปี บ้านมั่นคง, 2561) ในระดับนานาชาติ UN-Habitat ได้นำหลักคิดและแนวทางของโครงการบ้านมั่นคงไปเป็นต้นแบบเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

อย่างไรก็ตามแม้ว่าโครงการบ้านมั่นคงจะได้รับการยกย่องอย่างมาก แต่เมื่อนำมาดำเนินการกับชุมชนริมคลอง 9 สาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี 2558 ภายใต้แผนปฏิบัติการ 3 ปี (2558-2560) ความสำเร็จกลับเป็นไปอย่างเชื่องช้า โดยเฉพาะกับชุมชนริมคลองเปรมประชากรที่อยู่ในเขต กทม. ทั้งหมด 34 ชุมชน ยังไม่ได้ดำเนินการแม้ชุมชนเดียว** ความล่าช้าหรือความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง หน่วยงานราชการเห็นว่า เพราะชาวชุมชนจำนวนหนึ่งคัดค้าน ในขณะที่คณะกรรมการและสมาชิกชุมชนที่เป็นพื้นที่ของการปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้เห็นว่าเป็นเพราะพวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วม ถ้าได้มีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคงบ้าง โครงการย่อมมีความก้าวหน้าหรืออาจประสบ

** สิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามที่จะเร่งรัดโครงการบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรก็คือ มติ ครม. ในปี 2562 เรื่อง “แผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานระบบคลองและการพัฒนาชุมชนริมคลองเปรมประชากร” เป็นการเฉพาะขึ้น มีระยะเวลาดำเนินการ 9 ปี (2562-2570) โดยเริ่มสร้างเขื่อนแห่งแรกในเขตดอนเมืองเมื่อ 22 พ.ค. 2562 ส่วนโครงการบ้านมั่นคง เริ่มต้นเมื่อ 13 ม.ค. 63 เวลา 14.30 น. ณ ชุมชนประชาร่วมใจ 2 เขตจตุจักร

ผลสำเร็จได้เร็วขึ้น ดังนั้น ในที่นี้จึงจะวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อดูว่าสมาชิกชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อมีส่วนร่วมแล้วโครงการบ้านมั่นคงจะสำเร็จหรือก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้แนวทางที่สมาชิกชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับโครงการบ้านมั่นคง และแนวทางในการบริหารโครงการให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบาย

2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคง
- 2) ศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง

ตัวแปรที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง

การมีส่วนร่วมใน 8 ขั้นตอน ของการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงของ พอช. โดยในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมมีระดับของการมีส่วนร่วมอยู่ 5 ระดับของ International association for public participation (IAP2)

1.1) การดำเนินโครงการ 8 ขั้นตอน คือ

(1) การสร้างความเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน (2) การจัดตั้งคณะกรรมการโครงการบ้านมั่นคงในชุมชน (3) การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย (4) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้อยู่อาศัยในชุมชน (5) การจัดระบบสิทธิในที่อยู่อาศัย (6) การร่วมวางแผนและการสร้างแปลนบ้าน (7) การสร้างระบบ สาธารณูปโภคและการสร้างบ้าน (8) การสร้างชุมชนที่มั่นคง

1.2) การมีส่วนร่วม 5 ระดับ ของ IAP2 คือ

(1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ของทางราชการ (2) การหารือ (Consult) คือ การรับข่าวสารจากประชาชน (3) การให้เข้ามามีบทบาท (Involve) คือ การให้ประชาชนเข้าร่วมตัดสินใจแต่อำนาจยังเป็นรองเจ้าหน้าที่ (4) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) คือ การให้ประชาชนเข้าร่วมตัดสินใจโดยมีอำนาจเท่ากับเจ้าหน้าที่ (5) การให้อำนาจ (Empower) คือ การให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจเป็นหลัก

2) ความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการบ้านมั่นคง

พิจารณาจาก (1) ความไม่มีปัญหาของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติ (2) ทักษะและท่าทีของสมาชิกชุมชนต่อโครงการบ้านมั่นคง (3) การบรรลุวัตถุประสงค์ย่อยของโครงการตามลำดับ (4) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการเปรียบเทียบก่อนและหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (5) สภาพการฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยของครัวเรือนในชุมชน

2

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข่าวสารสำคัญ การสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชุมชนและหัวหน้ากลุ่มย่อยในชุมชน และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการเชื่อมโยงเชิงเหตุผล

แหล่งข้อมูล คือ สมาชิกชุมชนร่วมพัฒนา และหลังแพลตฟอร์มพัฒนา ทั้งสองชุมชนตั้งเรียงรายอยู่ริมคลองเปรมประชากรถัดมาจากชุมชนตลาดบางเขนซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อเกิดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ชุมชนทั้งสองตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนบางเขน บริเวณซอยวิภาวดีรังสิต 25 แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ ทั้งสองชุมชนได้รับการประกาศจัดตั้งอย่างเป็นทางการจากกรุงเทพมหานครเมื่อ 2539 และ 2542 และมีขนาด 453 และ 240 ครัวเรือน ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง

แนวทางที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการบ้านมั่นคงมีอยู่ 8 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนสมาชิกชุมชนจะเข้าร่วมได้ใน 5 ระดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ขั้นตอนนี้มีเป้าหมายที่จะให้สมาชิกชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการบ้านมั่นคงร่วมกันเพื่อจะได้เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นเอกภาพ อย่างไรก็ตาม

แม้ทาง เจ้าหน้าที่ของ พอช. จะลงรณรงค์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือเรียกประชุมชี้แจงทั้งชุมชนและเข้าไปพบปะพูดคุยกับบางครัวเรือน ชาวชุมชน บางส่วนก็ยังเห็นว่าโครงการยังไม่ชัดเจน บางส่วนคิดว่ารัฐบาลและข้าราชการ ไม่จริงจังกับเรื่องนี้ ทำให้สมาชิกชุมชนส่วนหนึ่งจึงยังไม่เข้าร่วมกับโครงการ ต่อมา หน่วยงานบริหารก็ลงมาประชาสัมพันธ์ใหญ่อีกครั้ง เมื่อ 24 เมษายน 62 ที่โรงเรียน บางเขน (ไว้สาเลื่อนสุรณัม) เมื่อเวลา 17.00- 21.00 น.

ทีมวิจัยได้ดำเนินการในเรื่องนี้ โดยการนำสมาชิกชุมชนไปศึกษาดูงาน ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ 3 ชุมชน คือชุมชนบางบัว ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ และชุมชน ปากกล้วย เขตดอนเมือง ต่อมาได้จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับสมาชิกชุมชนหลายครั้ง จนได้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ของชาวชุมชน เดิมนั้นชาวชุมชนมักเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงในระดับรับฟัง ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่เมื่อได้ปรึกษาร่วมกันทำให้เห็นปัญหาและ ความต้องการที่แท้จริงในลักษณะรวมหมู่ ต่อจากนั้นจึงได้ระดมส่วนร่วมประชาชน โดยมีคณะกรรมการเป็นแกนนำร่วมกับตัวแทนชุมชนอื่น ๆ ในสายคลองเปรม ประชากร เข้ายื่นข้อเสนอและข้อเรียกร้องกับหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ยื่นหนังสือที่เขตหลักสี่ สาเหตุเพราะเขตรงับโครงการบ้านมั่นคงที่กำลัง ก่อสร้างที่ชุมชนแจ้งวัฒนะซอย 5 และชุมชนคนรักถิ่น

2) การนำชาวชุมชนคัดค้านโครงการบ้านมั่นคง โดยนักการเมืองในพื้นที่

3) ชาวชุมชนริมคลองจากหลายชุมชน เรียกร้องขอลดขนาดความกว้างของ คลองจาก 38 เมตรเป็น 25 เมตร

4) การนำชาวชุมชนคัดค้านโครงการโดย นายศรีสุวรรณ จรรยา ตั้งแต่ปี 2560-2563 รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง คือ 1. ร้องรัฐละเมิดสิทธิมนุษยชน 2. แจ้งความ เอาผิด ผอ.เขตสายไหม และเลขาธิการ พอช. 3. แจ้งเอาผิด ผอ.เขตดอนเมืองที่ใช้ อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย 4. แจ้งเอาผิดกรมธนารักษ์และนายกรัฐมนตรีนำ ที่ดินที่ไม่ใช่ที่ราชพัสดุมาให้เช่า

5) ชาวลาดพร้าวร้องสภาพนายความเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง

6) ชาวชุมชนร้องเรียนเรื่องโครงการบ้านมั่นคงกับฝ่ายรัฐบาล ผ่าน พล.ต.ต วิชัย สังข์ประไพ

7) ร้องเรียนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนมีการตั้งกระทู้ถามเรื่องโครงการบ้านมั่นคงในสภาผู้แทนราษฎร

8) ร้องเรียนกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสุดท้าย

9) ร้องเรียนกับคณะกรรมการสวัสดิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

ข้อเรียกร้องทั้ง 9 ครั้ง ไม่ได้เป็นการคัดค้านโครงการโดยตรง แต่เป็นการต่อรองขอค่าชดเชยค่าเสียหายของทรัพย์สินที่เกิดจากการรื้อย้าย การเรียกร้องในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าว นับเป็นความพยายามที่สูงมากของชาวบ้านตามลำพัง ไม่มีองค์กรเอกชน หรือนักวิชาการคอยช่วยเหลือ นับว่าเป็นการดิ้นรนเพื่อขอเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับที่เหนือกว่าการรับข่าวสารจากทางราชการซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำ

แม้การเรียกร้องของชาวชุมชนจะไม่สามารถเรียกร้องต่อรองอะไรได้ แต่สิ่งที่ได้ คือบทเรียนจากการทำงานร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในชุมชนและตัวแทนชุมชนอื่นๆ โดยได้เรียนรู้ทัศนคติและท่าทีต่อปัญหาบ้านมั่นคงของหน่วยงานราชการ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และนักการเมืองบางคนไปบ้างพอสมควร ทำให้ได้บทเรียนในการต่อสู้เพื่อสิทธิและหน้าที่ของพวกเขาในโอกาสต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคง

โครงการบ้านมั่นคงต้องการคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกชุมชนรู้จักกันเป็นอย่างดี แล้วทำการเลือกตั้งคณะกรรมการอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ในเบื้องต้นที่มิวิสัยจึงต้องการรู้เครือข่ายทางสังคมของชุมชน และเข้าใจระดับอิทธิพลบารมีของผู้นำและคณะกรรมการชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีอิทธิพลและได้รับการยอมรับจากชาวชุมชนพอสมควร และพวกเขาก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายทางสังคมในชุมชน ดังนั้น จึงเชื่อว่าทัศนคติของคณะกรรมการต่อโครงการบ้านมั่นคงย่อมส่งผลต่อความคิดความเห็นของสมาชิกชุมชนด้วย

ผลการสำรวจความเห็นของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของชุมชน พบว่าพวกเขาเห็นด้วยกับโครงการ แต่เป็นการเห็นด้วยอย่างมีเงื่อนไข ผู้นำเหล่านี้เชื่อ

ว่าเครือข่ายของพวกเขาได้เห็นด้วยกับโครงการเช่นเดียวกัน ต่อมาทีมวิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับคณะกรรมการชุมชนหลายครั้ง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคงร่วมกันหลายครั้ง ทำให้ทราบเงื่อนไขและสิ่งที่พวกเขาวิตกกังวลอยู่ในใจ กรรมการแต่ละท่านนำทีมวิจัยเข้าไปพบกับเครือข่ายทางสังคมของพวกเขาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้คณะกรรมการชุดใหม่ที่จะนำพาชุมชนเข้าร่วมโครงการ ในอีก 4 เดือน ต่อมา คือ เดือนตุลาคม 2562 ก็เลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนอย่างเป็นทางการ ผู้ที่ได้รับเลือกคือกลุ่มคนที่ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้จัดเตรียมไว้นั่นเอง

ขั้นตอนนี้ สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ระดับ 3 จาก 5 ระดับ) คือ เสนอความคิดเห็น และออกเสียงเลือกตั้ง แต่สุดท้ายแล้วยังมีบทบาทต่ำกว่าเจ้าหน้าที่เขต และ พอช.

ขั้นตอนที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นกลไกที่สำคัญมากสำหรับโครงการบ้านมั่นคง เพราะเป็นการนำปัจจัยทางสังคมมาสร้างเป็นปัจจัยทางการเงิน พอช.ผลักดันให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยเมื่อปี 2560 โดยเป็นกลุ่มออมทรัพย์ร่วมกันของชุมชนตลอดสายคลองเปรมประชากร กลุ่มออมทรัพย์นี้ ในเวลาต่อมาไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้เพราะไม่มีคนฝากเงิน หลังจากแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มคณะกรรมการชุมชนหลายครั้ง ชุมชนจึงร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยของแต่ละชุมชนขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 2562 โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากทาง พอช. กลุ่มออมทรัพย์นี้แม้โดยหลักการจะให้สมาชิกฝากขั้นต่ำตามประเภทของที่อยู่อาศัยที่ต้องการ คือ บ้านชั้นเดียว ฝากเดือนละ 1,500 บาท ต้องการบ้าน 2 ชั้น ฝากเดือนละ 2,600 บาท แต่กลุ่มออมทรัพย์ของทั้งสองชุมชนเปิดกว้างให้ชาวชุมชนที่ได้รับการรับรองสิทธิในที่อยู่อาศัยแล้ว เข้าเป็นสมาชิกได้ทุกครัวเรือน โดยควรฝากขั้นต่ำ 500 บาท อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง พบว่า มีสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์จำนวนน้อยมากที่ส่งเงินฝากได้ตามเงื่อนไขของ พอช. ทีมวิจัยกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ช่วยกันรณรงค์ในชุมชนด้วยการประชุมกลุ่มย่อยหลายครั้งเพื่อเพิ่มสมาชิก ซึ่งก็ทำได้ตามเป้าหมาย แต่กลับพบว่าส่วนหนึ่งยังไม่มีเงินที่จะออมได้

การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน คือ ได้ให้ข้อคิดความเห็น และมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับเจ้าหน้าที่ แต่อำนาจจะยังน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ พอช.

ขั้นตอนที่ 4 ด้านการสำรวจข้อมูลชุมชน

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขต เจ้าหน้าที่ของ พอช. และทหารเข้ามาสำรวจในชุมชนหลายครั้ง นับแต่ปี 2558 เป็นต้นมา การสำรวจแต่ละครั้งจะมีคณะกรรมการชุมชนหรือตัวแทนนำเดินสำรวจ อย่างไรก็ตามข้อมูลการสำรวจของคณะกรรมการชุมชนจะเป็นข้อมูลอ้างอิงของเจ้าหน้าที่ทุกชุดที่เข้ามาในชุมชน การสำรวจข้อมูลชุมชนจะมีอยู่ 3 ส่วน คือ 1. บ้านที่มีเลขที่ 2. บ้านเช่า 3. ครอบครัวขยาย การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับ 4 ค่อนข้างสูง คือ มีความคิดเห็นและมีอำนาจในการสำรวจข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและโต้แย้งเจ้าหน้าที่ได้ตามข้อมูลที่เป็จริงซึ่งแสดงว่ามีอำนาจเท่าเทียมกับเจ้าหน้าที่

ขั้นตอนที่ 5 ด้านการจัดระบบสิทธิในที่อยู่อาศัย

ขั้นตอนนี้ต่อเนื่องมาจากการสำรวจข้อมูล โดยหลักการแล้วผู้ที่จะมีสิทธิ คือ ผู้ที่ถูกสำรวจไว้แล้วว่ามีบ้านเลขที่เป็นผู้เช่าเกิน 5 ปี และเป็นครอบครัวขยายซึ่งจะได้เพิ่มอีก 1 สิทธิ หรือตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติให้สิทธิคนมีบ้านเลขที่ก่อน เท่าที่สังเกตจากการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่เขตและคณะกรรมการหมู่บ้านในระหว่างวันที่ 29-30 พฤษภาคม 2562 ที่โรงเรียนบางเขน ขั้นตอนนี้ไม่มีแรงเสียดทานต่าง ๆ ตามที่คาดเอาไว้ เพราะเจ้าหน้าที่บอกว่า คนที่เช่าเงื่อนไขได้สิทธิทั้งหมด พร้อมกับกล่าวว่า ได้อยู่ทุกคนซึ่งชาวชุมชนก็ดูผ่อนคลายลงอย่างมาก การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับ 3 (ปานกลาง) คือ สมาชิกชุมชนได้ให้ความคิดเห็น และมีอำนาจตัดสินใจร่วมกับเจ้าหน้าที่ แต่อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายเป็นรองจากเจ้าหน้าที่

สำหรับขั้นตอนที่ 6 ด้านการร่วมวางแผนสร้างแปลน เพื่อปลูกบ้าน ขั้นตอนที่ 7 ด้านการร่วมกันสร้างระบบสาธารณูปโภคและการสร้างบ้าน และขั้นตอนที่ 8 ด้านการสร้างชุมชนให้มั่นคง ยังไม่ได้ดำเนินการ

2. ความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง

ความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการบ้านมั่นคงพิจารณาจาก 5 ด้าน คือ

1) ความไม่มีปัญหาของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การดำเนินการตามโครงการนี้ พอช. ได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเขต กรมธนารักษ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การไฟฟ้า การประปา ทหาร และตำรวจในพื้นที่

2) ทศนะและท่าทีของสมาชิกชุมชนต่อโครงการ แม้ว่าในระยะเริ่มแรก เกิดความไม่มั่นใจในโครงการและความไม่น่าเชื่อถือของรัฐและของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องอยู่บ้าง แต่เมื่อเริ่มเห็นความเอาจริงของโครงการ และรับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจนเข้าใจแล้ว ชาวชุมชนก็มีท่าทีต่อโครงการ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการชุมชนดีขึ้น

3) การบรรลุวัตถุประสงค์ย่อยของโครงการ เริ่มจากการสร้างความเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันในชุมชน การสำรวจชุมชน และที่สำคัญ คือ การที่สามารถจัดระบบสิทธิได้โดยไม่เป็นปัญหามาก นับได้ว่า โครงการมีความก้าวหน้ามาตามลำดับ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการรอให้เจ้าหน้าที่สำนักระบายน้ำ มาระบุแนวเขตคลอง กรมที่ดินและกรมธนารักษ์มารังวัดพื้นที่ กำหนดแนวเขตของแต่ละชุมชน เพื่อที่จะได้ดำเนินการขั้นที่ 6 คือ ขั้นตอนการรังวัดที่ดินและแบ่งแปลง เป็นพื้นที่ส่วนกลาง และส่วนที่ไว้ปลูกบ้านต่อไป

4) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงเปรียบเทียบก่อนและหลังปฏิบัติการวิจัย ก่อนรณรงค์การมีส่วนร่วมในโครงการ จากการสำรวจของหน่วยงานราชการ พบว่า ชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา มี 240 ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ 151 ครัวเรือน คิดเป็นเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 62.9 ในขณะที่ชุมชนร่วมพัฒนา มี 453 ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ 289 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.8 สรุปในเบื้องต้นได้ว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย ร้อยละ 63.4

หลังรณรงค์การมีส่วนร่วมในโครงการ จากการสำรวจของคณะกรรมการชุมชน ชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาซึ่งมี 138 หลัง เข้าร่วม 129 หลัง คิดเป็นร้อยละ 93.5 ชุมชนร่วมพัฒนา มี 305 หลัง เข้าร่วม 251 หลัง คิดเป็นร้อยละ 82.3 จากการประเมินของคณะกรรมการชุมชนครั้งล่าสุด พบว่า ชาวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ยทั้งสองชุมชน ร้อยละ 87.9 เปรียบเทียบก่อนและหลังการรณรงค์ พบว่า สมาชิกเข้าร่วมโครงการจากเดิมประมาณ ร้อยละ 63 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 88

5) สภาพการฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

(1) การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย 1) ชุมชนหลังแพลต ร่วมพัฒนา เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง 151 ครัวเรือน เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ 125 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.78 ของผู้เข้าร่วมโครงการ 2) ชุมชนร่วมพัฒนา เข้าร่วมโครงการ 289 ครัวเรือน เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ 153 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.94 สมาชิกของทั้งสองชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ โดยรวมประมาณ ร้อยละ 68

(2) จำนวนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่ฝากสะสมเงินออมตามเกณฑ์ที่กำหนด เกณฑ์การฝากเงินรายเดือนจะขึ้นอยู่กับขนาด แบบบ้าน และจำนวนชั้นที่เลือก ซึ่งมีอยู่ 2 ขนาด คือ 4X7 เมตร และ 5X6 เมตร ถ้าเลือกชั้นเดียวต้องฝาก 1,500 บาทต่อเดือน ถ้าเป็น 2 ชั้น ขนาดไหนก็ได้ต้อง 2,600 บาท/ต่อเดือน สมาชิกต้องฝากสะสมให้ได้ 5% ของราคาบ้าน การฝากเงินในระยะ 6 เดือน ที่ผ่านมา ปรากฏผล ดังนี้ 1) ชุมชนหลังแพลตร่วมพัฒนา ฝากสะสมเงินได้ตามเกณฑ์ 9 ราย จากที่เข้าร่วมโครงการ 151 คิดเป็น ร้อยละ 5.96 2) ชุมชนร่วมพัฒนา ฝากเงิน ตามเกณฑ์ได้ 65 ราย จากผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 289 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.49 รวมทั้งสองชุมชนสมาชิกฝากเงินได้ตามเกณฑ์ประมาณ ร้อยละ 14 จึงกล่าวได้ว่าจำนวนครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งมีอยู่ประมาณ ร้อยละ 68 ในจำนวนนี้ฝากเงินตามเกณฑ์ที่โครงการกำหนดได้ ร้อยละ 14 เท่านั้น ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับต่ำ

สรุป ความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของโครงการบ้านมั่นคงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐซึ่งมีอยู่ 3 ด้าน พบว่า ความสำเร็จค่อนข้างสูง ในขณะที่ในส่วนของชุมชนซึ่งมีอยู่ 2 ด้าน พบว่า สำเร็จ ในระดับค่อนข้างต่ำ

3. การมีส่วนร่วมกับความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง

การศึกษานี้ พบว่า สมาชิกชุมชนเข้ามีส่วนร่วมกับการโครงการบ้านมั่นคงได้ในระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจบ้างในบางระดับ ในขณะที่ความสำเร็จของโครงการโดยรวมก็อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อ

พิจารณาในลักษณะเชื่อมโยงที่ของสองสิ่งเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคง

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป และอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคง

ผลการศึกษารั้งนี้ พบว่า ชาวชุมชนมีส่วนร่วมกับโครงการบ้านมั่นคงได้ในระดับปานกลาง คือ มีส่วนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ในบางระดับ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าอย่างน้อยโครงการนี้ก็มีช่องทางให้ประชาชนเข้าร่วมได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพิน แสงอิง (2555) ที่เห็นว่าโครงการบ้านมั่นคงประสบผลสำเร็จเหนือกว่าโครงการบ้านเอื้ออาทรก็เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับการศึกษาของ Poonsiri (2017) ที่สงสัยว่าการมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคงที่ได้รับการยกย่องนั้น ประชาชนได้เข้าไปร่วมจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงสัญลักษณ์ของข้าราชการที่จะสร้างความชอบธรรมเท่านั้น Poonsiri พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคงของประชาชนเป็นเรื่องจริงโดยองค์การชุมชนเป็นเครือข่ายและเป็นฐานของชาวชุมชนที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจในขั้นตอนที่สำคัญๆ ของโครงการ

อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าการมีส่วนร่วมจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารโครงการเพียงฝ่ายเดียวแต่ขึ้นอยู่กับประชาชนด้วย สฤชดี ดิยะวงศ์สุวรรณ (2555 : 250) พบว่า โครงการบ้านมั่นคงที่เขาศึกษานั้นประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับที่ต่ำกว่าที่โครงการเปิดให้ เช่นเดียวกันกับ Kittisak and Guohua (2016) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประชาชน เช่นการมีส่วนร่วมในนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่เขาศึกษา ประชาชนก็เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเท่านั้น

สรุปในเบื้องต้นได้ว่า สถานการณ์การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคนสองกลุ่ม คือ รัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการและประชาชนที่ต้องการเข้าร่วม ถ้ารัฐเปิดโอกาสในขณะที่ประชาชนก็ต้องการจะเข้าไปมีส่วน

การมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้นได้ ถ้ารัฐก็ไม่ต้องการให้ใครมาร่วมประชาชนเองก็ไม่อยาก จะร่วม หรือรัฐเปิดโอกาสแต่ประชาชนไม่อยากจะร่วม ทั้งสองกรณีนี้การมีส่วนร่วม ย่อมไม่เกิด ทุกอย่างจบไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าประชาชนต้องการมีส่วนร่วมแต่ รัฐไม่เปิดให้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทำตามข้อเสนอของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2527: 31) คือ ประชาชนต้องรวมตัวกันให้เข้มแข็งแล้วบีบบังคับขอเข้าไปมีส่วนร่วม

นอกจากเจ้าหน้าที่จะให้สิทธิ์และให้ช่องทางแล้วการจะทำให้ชาวบ้านเข้า ร่วมได้จริง พัทรี สีโรรส (2557 : 283) เสนอแนะว่า ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ ทำงานขององค์กร ส่วนภาคประชาชนก็ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ด้านความ เป็นผู้นำ ด้านทักษะในการทำงานกับทุกภาคส่วน และด้านเทคนิคการบริหาร จัดการ

กระนั้นก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนนี้จะจบลงง่ายๆ เช่นนี้ เพราะใน ความเป็นจริงทั้งสองฝ่ายไม่ได้มีอำนาจเท่ากัน ปัญหามันอยู่ที่รัฐหรือผู้มีอำนาจ มากกว่า Yap (1989) ให้ข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า แม้การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยให้กับคนจนโดยเฉพาะในระดับการร่วมตัดสินใจ แต่เท่าที่ผ่านมาประชาชนไม่ได้เข้าร่วมจริง ทั้งนี้เพราะความไม่สนใจและการ คัดค้านจากเจ้าหน้าที่ของโครงการ เหตุผลหนึ่งที่เจ้าหน้าที่มักไม่สนับสนุนการมี ส่วนร่วมของประชาชนเพราะมันทำให้การบริหารประสิทธิภาพของเขามีความยุ่ง ยากซับซ้อนขึ้น และที่สำคัญส่วนใหญ่พวกเขามักคิดว่าหน่วยงานหรือไม่กี่ตัวเขา เองรู้เรื่องนี้ดีกว่าใคร ชาวบ้านที่ไหนหรือใครจะมารู้ดีไปกว่าเขา

การบริหารงานสาธารณะสมัยใหม่ หน่วยงานราชการจะมาปฏิเสธการมีส่วน ร่วมของประชาชนแบบเถรตรงเช่นนี้นับว่าไม่สอดคล้องกับยุคสมัย มีแต่จะต้อง ประกาศออกไปว่าให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้เต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติค่อยมาคิดกัน อีกทีว่าจะทำอย่างไร ปรากฏการณ์เช่นนี้พบอยู่ทั่วไป Cohen and Uphoff (1980 : 1) นักวิชาการด้านการมีส่วนร่วมเคยให้ข้อสังเกตไว้ว่าเนื่องจากการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ได้รับคามนิยม ผู้บริหารก็มักจะต้องพูดเอาไว้ก่อน (Lip Service) โดย ไม่ได้ตั้งใจจะปฏิบัติจริง

การบริหารส่วนร่วมประชาชน ในลักษณะที่ดีแต่พูดเพื่อสร้างภาพมีอยู่สองวิธี คือ หนึ่งจัดให้มีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นเอง เรื่องนี้ Ngo (2016 : 279) เล่าจากประสบการณ์ของเขาในเวียดนามว่า โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ ล้วนถูกกำหนดจากรัฐบาล (Top-down) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึง เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ระดมมาเพื่อให้เป็นไปตามแผนของคนที่อยู่ข้างบนเท่านั้น สอง การให้เข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในช่วงเวลาและเรื่องที่ยากให้ร่วม โดยทั่วไปมักจัดให้ เป็นเรื่องที่ไม่ต้องการเสียอำนาจและประโยชน์มากนัก ในขั้นตอนของการนำ นโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) ภายหลังจากที่นโยบายนั้นถูก กำหนดมาแล้ว Chompunth and Chomphun (2012) เล่าไว้ในกรณีโรงไฟฟ้า Hin Krut ว่าเป็นการให้มีส่วนร่วมในภายหลังจากที่เรื่องราวสำคัญ ๆ ถูกตัดสินใจไปแล้ว มันจึงเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่มีประโยชน์ Grindle (1980 : 17-19) ให้ข้อ สังเกตไว้นานแล้วว่า สิ่งนี้นับเป็นเรื่องปกติในสังคมที่กำลังพัฒนา ในเมื่อชั้นการ กำหนดนโยบายไม่มีช่องทางให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม พอมาถึงขั้นตอนของ การนำนโยบายไปปฏิบัติก็จำเป็นที่พวกเขาจะต้องมาต่อสู้อย่างจริงจังเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนจากนโยบายนั้น

เหตุการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นกับโครงการบ้านมั่นคงของชุมชนริมคลองเปรม ประชากรด้วยเช่นกัน ชาวชุมชนพยายามขอความเห็นอกเห็นใจ ชุมชนเรียกร้อง และต่อสู้ด้วยแฉ่งมุมทางกฎหมายถึง 9 ครั้ง หวังจะให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ผลคือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เพราะทุกอย่างถูกกำหนดไว้แล้วตั้งแต่ในขั้นของการ กำหนดโครงการ เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมาชิกชุมชนส่วนหนึ่งคัดค้านจึงคัดค้านและขัดแย้งกับชาวชุมชนที่เข้าร่วมและ คณะกรรมการชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินโครงการที่มีปัญหาการมีส่วนร่วมสำหรับชาวชุมชน คือ ขั้น “การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน” ชาวชุมชนมีส่วนร่วมเพียงคอยรับข่าวสาร ว่าจะมีโครงการจากหน่วยงานราชการ และมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมโครงการจะ เรียกร้อง ต่อรองให้ปรับเงื่อนไขโครงการหรือไม่เข้าร่วมไม่ได้ ทุกข้อเรียกร้อง ถูกอ้างว่า ผิดกฎหมาย และชาวชุมชนเป็นผู้ถูกรุก ทั้งที่รัฐเองก็อาศัยอำนาจตาม มาตรา 44 (ปรากฏอยู่ในคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 9/2560)

ออกมายกเว้นกฎหมายตั้งหลายฉบับเพื่อให้โครงการดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ยกเว้นแม้กระทั่ง การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ก็ในเมื่อขั้นตอนสำคัญถูก กดบังคับให้เข้าร่วมได้เพียงรับฟังข่าวสาร ต่อรองเรียกทำอะไรไม่ได้แล้ว กิจกรรม ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ตามมาก็ย่อมไม่มีความสำคัญและความหมายมากนัก ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ชาวชุมชนมีส่วนร่วมค่อนข้างสูงแต่ในเรื่องที่ไม่สำคัญ ตรงข้ามเรื่องที่สำคัญและต้องการมีส่วนร่วมอย่างมากกลับมีส่วนร่วมได้ในระดับต่ำ

2 ความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง

การระบุความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง พบว่า นักวิจัยแต่ละท่านใช้ แนวคิดและแนวทางที่แตกต่างกันดังนี้ ภูติศ กุลนิธิไพบูลย์ (2552) ดูที่กระบวนการ ดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง 8 ขั้นตอน ของ พอช. วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2553) ดูที่ความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัย ความตระหนัก/เห็นคุณค่า การรวมตัว กันจัดตั้งกลุ่ม/เครือข่าย และความสามารถในการคืนเงิน รุ่งอรุณ บุญสายันต์ และ วิพร เกตุแก้ว (2559) ดูที่ความสำเร็จซึ่งประเมินจากวัตถุประสงค์ของโครงการ บ้านมั่นคง 10 ข้อ ของ พอช. อรพินธ์ แซ่อึ้ง (2555) ดูที่ความสำเร็จของโครงการ 3 ระดับ คือ 1. ระดับผลผลิต คือ ได้ที่อยู่อาศัยมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนด 2. ระดับผลลัพธ์ คือ ผู้มีรายได้น้อยได้กรรมสิทธิ์ในการอาศัย และ 3. ระดับผลลัพธ์ สุดท้าย คือ ประชาชนผู้มีรายได้น้อยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สำหรับการศึกษานี้พิจารณาความสำเร็จของโครงการตามแนวทางที่ Berman (1978) และ วรเดช จันทรร (2548 : 110-112) เสนอไว้สำหรับใช้ในการ ประเมินความสำเร็จของนโยบายที่กำลังนำไปปฏิบัติ ในที่นี้ใช้ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัว เป็นเรื่องที่มาจากฝ่ายบริหารนโยบาย 3 ตัว เป็นเรื่องของฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย 2 ตัว ผลการประเมิน พบว่า 3 ตัว ของฝ่ายบริหาร ประสบผลหรือมีความ ก้าวหน้าตามที่ควรจะเป็น คือ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในขณะที่ 2 ตัวหลัง พบว่า สมาชิกชุมชนเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 63 เป็น 88 แต่ก็นับ ว่าอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ในขณะที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้น ใหม่ร้อยละ 68 โดยในจำนวนนี้มีเงินฝากรายเดือนตามเกณฑ์ของโครงการเพียง ร้อยละ 14 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 5 ตัว ขึ้นแล้ว สรุปได้ว่า โครงการมีความสำเร็จในระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จหรือความก้าวหน้านี้จะตามมาด้วยปัญหาอีกหลายอย่าง คือ สำหรับชุมชนที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงนั้น ต้องเข้าร่วมทุกครัวเรือนหรือเกือบทั้งหมด ถ้าเข้าร่วมเพียงบางส่วนการจัดการก่อสร้างจะมีปัญหาล่าช้าขึ้นมาทันที เพราะต้องรื้อบ้านเดิมเพื่อปรับปรุงพื้นที่ก่อสร้างใหม่จะทำได้ง่าย ๆ และสิ่งที่จะเป็นปัญหาสำคัญยิ่งกว่าก็คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนจะอ่อนแอเพราะเกิดความขัดแย้งภายใน ถ้าเราไม่นับเรื่องนี้ พิจารณาเฉพาะเรื่องเงินออมก็ชัดเจนว่าเมื่อบ้านก่อสร้างแล้วเสร็จ สหกรณ์เคหะสถานของชุมชนจะต้องพบวิกฤติทางการเงินอย่างแน่นอน ปัญหานี้เป็นเรื่องที่โครงการบ้านมั่นคงที่สร้างเสร็จแล้วหลายชุมชนกำลังเผชิญอยู่ทั่วไป ในชุมชนหนึ่ง ๆ ถ้าสมาชิกไม่สามารถชำระรายเดือนได้เพียง 4-5 ครัวเรือน สหกรณ์เคหะสถานประจำชุมชนนั้น ๆ ก็จะมีปัญหาด้านการเงินทันที

ปัญหาการเงินจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวของสมาชิกและต่อโครงการโดยรวม ในด้านครอบครัวของสมาชิก Ascher (2012) กล่าวว่าขณะที่ชาวชุมชนยินดีกับบ้านใหม่และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการปรับปรุง แต่พวกเขาก็วิตกกังวลกับหนี้สินเช่นเดียวกับเรื่องสิทธิครอบครองก็มีอยู่ในระยะสั้น ในระยะยาว แล้วก็ยังไม่ชัดเจนบ้านไม่สามารถขายให้แก่คนนอกชุมชนได้ ดังนั้น บ้านมั่นคงจึงมีมูลค่าเพิ่มเฉพาะการอยู่อาศัย และการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเท่านั้น ไม่ได้มีมูลค่าจริงในทางตัวเงินตามที่ลงทุนไป

สำหรับปัญหาของโครงการโดยรวม Cho (2013) กล่าวว่า ที่จริงแล้วโครงการบ้านมั่นคงล้มเหลวที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในตอนแรก เหตุผลก็เพราะไม่มีความยั่งยืนทางด้านการเงินและสถานการณ์ทางการเมืองก็ไม่ค่อยมั่นคง แม้ว่าการปรับปรุงทางด้านกายภาพ เช่น การก่อสร้างและโครงสร้างพื้นฐานจะสำเร็จ แต่เป็นความสำเร็จเฉพาะตัวบ้านแต่การเงินมีปัญหา ความไม่ยั่งยืนทางการเงินตามที่ Cho ว่าไว้ก็คือ เงินที่ พอช. เก็บรวบรวมได้จากการผ่อนชำระของสมาชิกไม่รวดเร็วและมากพอ ที่จะไปเปิดโครงการใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยต้องได้รับเงินสนับสนุนจึงจะทำได้ ดังนั้น ในเมื่อตัวโครงการเองก็มีปัญหาทางการเงิน ก็ย่อมไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกที่มีปัญหาเช่นเดียวกันได้

อย่างไรก็ตามปัญหาในระดับโครงการ รัฐคงจะมีแนวทางแก้ไข แต่ที่จะไป

ต่อไม่ได้ คือ สมาชิกชุมชน ถ้าความสามารถในการชำระยังคงต่ำอยู่เช่นเดิม ภายใน 5 ปี บ้านจะต้องเปลี่ยนมือ แม้จะมีกฎหมายว่าไม่ให้ขายให้คนภายนอก แต่คิดว่าถึงที่สุดแล้ว สหกรณ์เคหะสถานคงต้านทานไม่ไหว ถ้าเป็นเช่นนั้นความเป็นชุมชนก็จะแตกสลาย เพราะคนจากภายนอกเข้ามาแทรกอยู่ในชุมชน ความต่างทางสถานภาพ และการไม่ได้ร่วมต่อสู้กันมาจะทำให้การสร้างสรรค์ชีวิตรวมหมู่เพื่อก้าวสู่สังคมที่มั่นคงเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งเป็นเป้าระดับผลผลิต (Out-come) เป็นไปได้นยาก ยิ่งความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งเป็นเป้าระดับสูงสุด (Ultimate goal) ตามอุดมคติของโครงการด้วยแล้ว ยิ่งยากที่จะไปได้ถึง

3. การมีส่วนร่วมกับความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง

การศึกษานี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในโครงการบ้านมั่นคงอย่างแน่นอน ทั้งนี้พิจารณาจากเมื่อระดมสมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนมากขึ้นพวกเขาก็สนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงมากขึ้นด้วย แต่จะมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ การศึกษาของ Aule Jusan and Ayoosu (2019) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมส่งผลทางบวก ร้อยละ 70 ในขณะที่ส่งผลทางลบ ร้อยละ 30 หมายความว่า เมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมกับผลของการมีส่วนร่วมก็เป็นที่ชัดเจนว่า โครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในโครงการและเกิดความพึงพอใจในหมู่ประชาชนอย่างชัดเจน ในขณะที่โครงการใดประชาชนมีส่วนร่วมในระดับต่ำ คือ เพียงรับรู้ข่าวสารผลของการมีส่วนร่วมก็ พบว่า โครงการประสบความสำเร็จและประชาชนไม่พึงพอใจอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

โดยทั่วไปเชื่อกันว่า เมื่อสมาชิกสนับสนุนโครงการ โครงการนั้นก็ย่อมประสบความสำเร็จ แต่ในความเป็นจริงจะไปนับเฉพาะคนที่สนับสนุนว่าเป็นการมีส่วนร่วมไม่ได้ Callahan (2007) ชี้ว่าการคัดค้านโครงการก็นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมประเภทหนึ่ง การเข้ามาตรวจสอบและคัดค้านโครงการในช่วงต้น อาจทำให้โครงการล่าช้าไปบ้าง แต่นั่นเฉพาะในขั้นตอนแรกเริ่ม ถ้าฝ่ายบริหารจัดการส่วนร่วมให้เกิดความเข้าใจที่ดีแล้ว ย่อมทำให้เกิดการสนับสนุนโครงการอย่างเข้มแข็ง บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2551) เคยเสนอไว้ว่า ถ้าโครงการเกิดติดขัดปัญหาทาง

กฎหมายหรือทางการเมืองที่ฝ่ายราชการไม่มีอำนาจหน้าที่พอจะแก้ไขได้ ประชาชนกลุ่มนี้นั่นเองที่จะช่วยฝ่าข้ามปัญหาเหล่านี้ได้ หน่วยงาน พอช. เข้าใจเรื่องนี้ดีจากกรณีที่กลุ่มคนริมคลองแสดงพลังช่วยในเรื่องการลดขนาดความกว้างของคลองจาก 38 เมตร เป็น 25 เมตร จากสำนักกระบายน้ำ กรุงเทพฯ ฯ และกระทรวงมหาดไทย

การมีส่วนร่วมในโครงการไม่ว่าจะในมิติไหน ล้วนเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง (ณัฐพล แสงอรุณ, 2555; สมสุข บุญญะบัญชา, 2562; Chorlton, 2011) ความเข้มแข็งของชุมชนนั่นเองทำให้เกิดความสำเร็จของโครงการ ในขณะที่ Natakun (2013) อธิบายว่า ปัจจัยภายในชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ และสิ่งที่จะทำให้ปัจจัยภายในมีความเข้มแข็งได้ก็คือการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชน Archer (2009) เห็นว่าความสัมพันธ์ใน 3 ระดับ คือ ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และความสัมพันธ์ของชุมชนกับรัฐ ล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงก่อรูปขึ้นเป็นทุนทางสังคม ทุนทางสังคมส่วนนี้เองที่ส่งผลทางบวกต่อโครงการบ้านมั่นคง Archer (2020) ศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนที่สมาชิกภายในทำงานร่วมกัน ผ่านอุปสรรคปัญหามาด้วยกันจนสามารถเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงได้ ในขณะที่อีกชุมชนหนึ่งไม่ได้ผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันมา เมื่อต้องเผชิญภัยพิบัติ ชุมชนที่เคยต่อสู้ร่วมกันมาจะแก้ปัญหาได้ดีกว่ามาก Ngoo (2016 : 310-313) เป็นอีกท่านหนึ่งเห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ช่วยสะสมทุนทางสังคมภายในชุมชน อันจะเป็นฐานให้ชุมชนก้าวไปสู่ความสำเร็จของโครงการได้

อย่างไรก็ตามโครงการบ้านมั่นคงอาจสำเร็จได้ โดยที่ชาวชุมชนไม่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม คือ รัฐใช้กระบวนการทางกฎหมายฟ้องร้องขับไล่ แต่ความสำเร็จที่ไม่มีกลไกทางสังคมของสมาชิกรองรับ มันเป็นความสำเร็จที่ได้เฉพาะบ้านเท่านั้น ส่วนที่หวังว่าชุมชนจะมั่นคงด้วยนั้นย่อมไม่เกิดขึ้นในชุมชนที่สมาชิกถูกบังคับให้มาอยู่รวมกัน

ดังนั้น ในการดำเนินการใด ๆ ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทั้งในขั้นของการกำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรตระหนักว่า โครงการบ้านมั่นคงเป็นสิทธิของคนจนที่จะมีส่วนร่วมอยู่อาศัยในเมือง (ณัฐพล แสงอรุณ, 2555; บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2562) โครงการบ้านมั่นคงเป็นสัญลักษณ์ของความยุติธรรม

ที่สังคมมอบให้กับพลเมือง (Chorlton, 2011) ไม่ใช่เป็นโครงการที่รัฐหรือสังคมสงเคราะห์ให้แก่คนยากคนจน

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานบริหารโครงการบ้านมั่นคง ควรให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงในระดับ 4 (Collaboration) (ระดับค่อนข้างสูง) คือ ให้มีโอกาสตัดสินใจร่วมกับเจ้าหน้าที่ด้วยอำนาจที่เท่าเทียมกันโดยเฉพาะขั้นตอนแรก คือ เป็นการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน ขั้นตอนนี้จะต้องสร้างจุดร่วมให้เกิดขึ้นกับโครงการให้ได้ก่อนจึงค่อยขับเคลื่อนโครงการ แม้ว่าจะต้องใช้เวลาในการรณรงค์ทำความเข้าใจอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2527). *ระบบราชการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน : พิจารณาในแง่มหภาค, ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐพล แสงอรุณ. (2012). สิทธิที่จะอยู่ในเมือง : ภาพสะท้อนจากการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิการอยู่อาศัยของชุมชนบางบัว. *วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง*, 9(1), 1-12.
- ไทยโพสต์. (มปป.). *สิบห้าปีบ้านมั่นคง เหลือवल้ง แลหน้า จากชุมชนเจริญชัย นิมิตรใหม่ถึงบึงบางซื่อ*. (7 เมษายน 2561). สืบค้นจาก <http://www.thaipost.net>.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2551). บทบาทภาคประชาชนในการผ่าทางตันปัญหาชุมชนแออัด. *ร่วมทุกข์*, 26(2), 36-68.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2562). สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง. *Journal of Law and Social Sciences*, 12(2), 85-122.
- พัชรี สีโรรส. (2557). *พลวัตนโยบายสาธารณะ : จากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- ภูติศ กุณินิธิไพบุลย์. (2552). *การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- รุ่งอรุณ บุญสายันต์ และ วิพร เกตุแก้ว. (2559). กระบวนการนำโครงการบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในระดับจุลภาค : กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(2), 31-51.
- วรเดช จันทรศร. (2548). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2553). *กระบวนการและปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคงชุมชนบางบัว*. มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2558). *คู่มือบ้านมั่นคง : ฉบับชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (เอกสารเผยแพร่)
- สมสุข บุญยะบัญชา. (2562). โครงการบ้านมั่นคง : บ้านที่ให้มากกว่าบ้าน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 45(1), 1-17.
- สฤชต์ ดิยะวงศ์สุวรรณ. (2555). *บทบาทขององค์กรชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการบ้านมั่นคงในกรุงเทพมหานคร*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อรพินธ์ แซ่อึ้ง. (2555). การนำนโยบายที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยไปปฏิบัติ : การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงการบ้านเอื้ออาทรกับโครงการบ้านมั่นคง. *วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 19(2), 21-45.
- Archer, D. (2009). *Social Capital and Participatory Slum Upgrading in Bangkok, Thailand*. University of Cambridge, England.
- Archer, D. (2012). Baan Mankong Participatory Slum Upgrading in Bangkok, Thailand : Community Perceptions of Outcomes and Security of Tenure. *Habitat International*, 36(1), 178-184.

- Archer, D., Marome, W., Natakun, B., Mabangyang, P. & Phanthuwongpakdee, N. (2020). The role of collective and individual assets in building urban community resilience. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 12(2), 169-186.
- Aule, T.T., Jusan, M. M., & Ayoosu, M. I. (2019). Outcomes of Community Participation in Housing Development : An Update Review. *International Journal of Scientific Research in Science, Engineering and Technology*, 6(6), 208-218.
- Berman, P. (1978). *The study of macro and micro implementation of social policy*. Santa Monica, California : RAND Corporation.
- Callahan, K. (2007). *Elements of Effective Governance : Measurement, Accountability and Participation*. New York : Taylor and Francis.
- Cho, Y. (2013). *Evaluation of the Baan Mankong Slum Upgrading Project in Thailand*. University of Cincinnati, United State.
- Chompunth, C. & Chomphon, S. (2012). Evaluating Public Participation Process in Development Project in Thailand : A Case Study of the Hin Krut Power Plant Project. *American Journal of Applied Sciences*, 9(60), 865-873.
- Chorlton, A. (2011). City Collective : *Bann Mankong and the co-production of Housing at Scale*. (10 February 2021) Retrieved from <https://www.ucl.ac.uk/bartlett/development/sites/bartlett/files/2011-thailand-report.pdf/>.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. (1980). *Participation's place in rural envelopment : Seeking clarity through specificity*. (12 February 2021) Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/4897194_Participation's_Place_in_Rural_Development_Seeking_Clarity_Through_Specificity.

- Grindle, M. S. (1980). *Politics and Policy Implementation the Third World*. New Jersey : Princeton University Press.
- International association for public participation. (n.d.). *Spectrum of Public Participation*. (12 January 2021) Retrieved from <Http://Organizingengagement.org/models/spectrum-of-public-participation>.
- Kittisak, P. & Guohua, W. (2016). Citizen Participation Practice in Thailand Environmental Policy. *International Journal of Environmental Protection and Policy*, 4(2), 24-33.
- Natakun, B. (2013). *Dynamics of upgrading processes : a case study of a participatory slum upgrading in Bangkok*. The University of Melbourne, Australia.
- Ngo, H. V. (2016). *Community Participation in Urban Housing and Infrastructure Upgrading Project in Vietnam*. University Rotterdam, Natherland.
- Poonsiri, P. (2017). *The Role of Community Participation in low-income Housing Program : A Case of Baan Mankong, Thailand*. University of Erfurt, German.
- Yap, K. S. (1989). Community Participation in Low-income Housing Project : problems and prospect. *Community Development Journal*, 25(1), 56-65.

3

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

Potential Development of Housewife Group who Produce Community Products through Participation of the Community in Lak Si District, Bangkok

พิชญ์สิณี รัตนานุกงศ์ ปรีชา พันธุ์แน่น ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม

มูทิตา อารยะเศรษฐากร และ ชเนตตี พิพัฒนางกูร

Pitsinee Rattananupong Preecha Phanna Duangthip Chan-Uam

Muthita Arayasetthakorn and Chanettee Pipathanangkul

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*

Potential Development of Housewife Group who Produce Community Products through Participation of the Community in Lak Si District, Bangkok

พิชญ์ลีณี รัตนานุพงษ์¹ ปรีชา พันธุ์แน่น² ดวงทิพย์ จันทร์อ่วม³
มูทิตา อารยะเศรษฐากร⁴ และ ชเนตตี พิพัฒนางกูร⁵

Pitsinee Rattananupong Preecha Phannan Duangthip Chan-Uam
Muthita Arayasetthakorn and Chanettee Pipathanangkul

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Kanoknart02@yahoo.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : Kanoknart02@yahoo.com

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 102220 ประเทศไทย
e-mail : reecha.phannan9@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : Preecha.phannan9@gmail.com

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Duangthip556@hotmail.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : Duangthip556@hotmail.com

⁴คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Muthita_am@hotmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : Muthita_am@hotmail.com

⁵คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : Chanettee31@hotmail.com

Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : Chanettee31@hotmail.com

Received : January 18, 2021 Revised : February 23, 2021 Accepted : March 1, 2021

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ.2561 และมหาวิทยาลัยเกริก

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศึกษากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา และเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศึกษากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา โดยเป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล 2) การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ฯลฯ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การรับฟังความคิดเห็น การอบรมให้ความรู้ และการศึกษาดูงาน

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศึกษากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา มี 7 ด้าน ดังนี้ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้านขั้นตอนการผลิต ด้านการบริหารจัดการ ด้านผลตอบแทน ด้านแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ ด้านการตลาด และด้านค่านิยม ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดจะพิจารณาปัจจัยส่วนประสมการตลาดทั้ง 9 P's ซึ่งประกอบด้วย Product, Price, Place, Promotion, People, Process, Physical Evidence, Packaging และ Power และ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศึกษากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า รูปแบบการพัฒนาศึกษากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ คือ องค์ประกอบการพัฒนาศึกษากลุ่ม การพัฒนาศึกษากลุ่ม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน

คำสำคัญ : การพัฒนา; ศักยภาพกลุ่มแม่บ้าน; ผลิตภัณฑ์ชุมชน; การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the factors

affecting the potential development of the housewife group who produce the community products of Ruam Pattana Community in Laksi District, Bangkok, 2) analyze the marketing factors affecting the product development of the housewife group who produce community products of Ruam Pattana Community in Lak Si District, Bangkok, and 3) analyze the potential development pattern of the housewife group who produce the community products through the participation of Ruam Pattana Community in Lak Si District. The Community-Based Research (CBR) methodology was used for this research. The research instruments included 1) individual in-depth interviews, 2) focus group discussions with the community leaders, and community development workers, etc.,. The data received from individual in-depth interviews, focus group discussions, community forum, workshops and field trips were collected and analyzed.

The results of the research were: There were seven factors affecting the potential development of the housewife group who produce the community products of Ruam Pattana Community in Lak Si District, Bangkok. These were: the demographic factors, the factors of age, manufacturing process, management, compensation, motivation and morale, marketing, and values. The analysis of the marketing factors affecting the potential development of the housewife group who produce the community products of Ruam Pattana Community in Lak Si District, Bangkok showed that the 9 P's Marketing Factors Product, Price, Place, Promotion, People, Process, Physical evidence, Packaging, and Power were investigated. And The analysis of the potential development pattern of the housewife group who produce community products through the participation of Ruam Pattana Community revealed that the activity implementation

enabled to set the potential development pattern of the community products through the participation of Ruam Pattana Community which were consisted of three main factors, these were: the potential development factor; the process of the potential development through the community participation; and the potentiality of the housewife group.

Keywords : Development; Housewife group potential; Community products; Participation

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพชุมชน ถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งมีรากฐานเศรษฐกิจอยู่ที่ระดับชุมชน แต่ในห้วงหลายปีที่ผ่านมา การพัฒนาในด้านต่าง ๆ มักเกิดขึ้นจากแนวคิดของนักวิชาการ มิได้มาจากชุมชน เนื่องจากขาดข้อมูลของชุมชน ซึ่งหากนักวิชาการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีข้อมูลที่เป็นบริบทของชุมชน ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถทำให้ชุมชนอยู่ได้ด้วยวิถีดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของนักวิชาการ หน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาให้ข้อเสนอแนะโดยไม่มีพื้นฐานของความเป็นจริงหรือความเป็นไปได้ อันจะทำให้การพัฒนาศักยภาพชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนต่อไป (เกษราพร ทิราวงศ์ และ อำนวยพร ไผ่อยู่ยิ่ง, 2552) ทั้งนี้ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้เน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงบุคลากรด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความสามารถ ทักษะ ทักษะคิด รวมทั้ง วิธีการทำงาน อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของความเข้มแข็งในการทำงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีระบบ โดยการจัดรูปแบบการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ย่อมช่วยสนับสนุนให้ชุมชนทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความรู้ ความเชี่ยวชาญ อีกทั้ง ยังก่อให้เกิดขวัญ

กำลังใจและทัศนคติที่ดีต่อชุมชนได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นการพัฒนาทีมงาน จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนนับว่าเป็นการช่วยให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการเชื่อมโยงระหว่าง “คน ความรู้ ทรัพยากร” จนเกิดความสัมพันธ์ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการทัศน์พัฒนาใหม่” ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้ การจัดการและการพัฒนา โดยการที่ชุมชนจะได้รับการพัฒนาจะเริ่มต้นจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการพัฒนาทุนของชุมชนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสร้างทุนความรู้ ทุนทางปัญญา และทุนทางสังคม

ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ ก่อกำเนิดขึ้นมากกว่า 80 ปี จากสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนแออัด สภาพเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่มีความฝืดเคือง ส่งผลให้ชุมชนต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด (สำนักงานเขตหลักสี่, 2559) ชุมชนจึงมีการรวมกลุ่มกันเป็น “กลุ่มแม่บ้าน” จากจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในช่วงแรกนับว่าได้รับความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านเป็นอย่างดี มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดสามารถจำหน่ายสินค้าได้มาก นำไปสู่การแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งเป็นที่น่าพอใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไป การรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เริ่มประสบปัญหา อาทิ เวลาว่างในการทำผลิตภัณฑ์ไม่ตรงกัน แม่บ้านบางรายมีการกิจส่วนตัวมาก บางรายเกิดความเหนียวล้าจากการทำผลิตภัณฑ์บางประเภท ซึ่งมีขั้นตอนการทำที่พิถีพิถันและใช้เวลานาน เช่น แคบหมู ผู้สูงอายุบางรายที่มีฝีมือในการปรุงอาหารซึ่งอ้อร่อยและมีรสชาติเฉพาะตัว มีอายุมากขึ้น ไม่มีเรี่ยวแรงในการปรุงหรือทำผลิตภัณฑ์ บางรายเสียชีวิต หรือบางรายย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยไปอยู่กับลูกหลาน จากประเด็นปัญหา ดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ความร่วมมือในการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เริ่มลดน้อยลง ปัจจุบันเหลือเพียง 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอาหารคาว 2) กลุ่มขนมไทย 3) กลุ่มของชำร่วย และ 4) กลุ่มดอกไม้จันทน์ สำหรับกลุ่มสมุนไพรที่เคยทำ กลุ่มแม่บ้านยังไม่ได้ยกเลิกแต่ได้นำไปรวมกับกลุ่มของชำร่วย นอกจากนี้ ยังมีประเด็นปัญหาด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านผลประโยชน์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มยังขาดความชัดเจน

อีกทั้ง การบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านยังไม่มีระบบ และยังไม่มีการออกกฎระเบียบ
ของกลุ่มเพื่อทำให้การบริหาร จัดการภายในกลุ่มแม่บ้านเกิดความชัดเจน
การระดมทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มยังมีค่อนข้างน้อย ส่วนด้านการ
ตลาดยังขาดกลไก และกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลประกอบต่างๆ
ไม่เป็นที่จูงใจ ขาดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม
ทันสมัย ขาดความหลากหลาย และกลุ่มแม่บ้านยังไม่ได้สร้างตราสินค้าให้เป็นที่
ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์บางกลุ่มของ
กลุ่มแม่บ้านยกเลิก หรือแม้บางกลุ่มจะไม่ได้ยกเลิกแต่ต้นว่ายังประสบปัญหาบาง
ประการ อีกทั้งยังมีประเด็นปัญหาและความต้องการด้านต่างๆ ของชุมชนที่จำเป็น
ต้องได้รับการแก้ไข อาทิ ด้านปัจจัยส่วนประกอบการตลาด ซึ่งประกอบด้วย
Product, Price, Place, Promotion People, Process, Physical Evidence,
Packaging และ Power (Kotler, P., & Keller, K. L., 2016) โดยในปี พ.ศ.
2560-ปัจจุบัน การรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์เริ่มประสบปัญหาหลายประการ ซึ่ง
สาเหตุของปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเป็นสาเหตุจากปัญหาจริง อาทิ การมีเวลาว่าง
ไม่ตรงกัน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ชราภาพ และมีบางรายเสียชีวิต ส่งผลให้
ความร่วมมือในการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เริ่มลดน้อยลงจนกระทั่งปัจจุบันเหลือเพียง
บางครอบครัวที่ยังคงยึดการทำอาชีพดังกล่าว ดังนั้น คำถามการวิจัยคือการพัฒนา
ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร กลุ่มผู้วิจัยจึงเห็นถึงความ
จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน โดยการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนา
และต่อยอดความรู้หรือความเชี่ยวชาญเดิมที่มีอยู่ให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มี
คุณภาพ มาตรฐาน ด้วยการจัดประชุมระดมสมอง การศึกษาดูงาน การเชิญ
วิทยากรมาบรรยายพิเศษ เพื่อสร้างแนวคิดในการพัฒนา ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง
เพื่อสามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดเพื่อแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะ
ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านชุมชนร่วมพัฒนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถรื้อรั้งคนใน
ชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของ
ประเทศสืบต่อไป

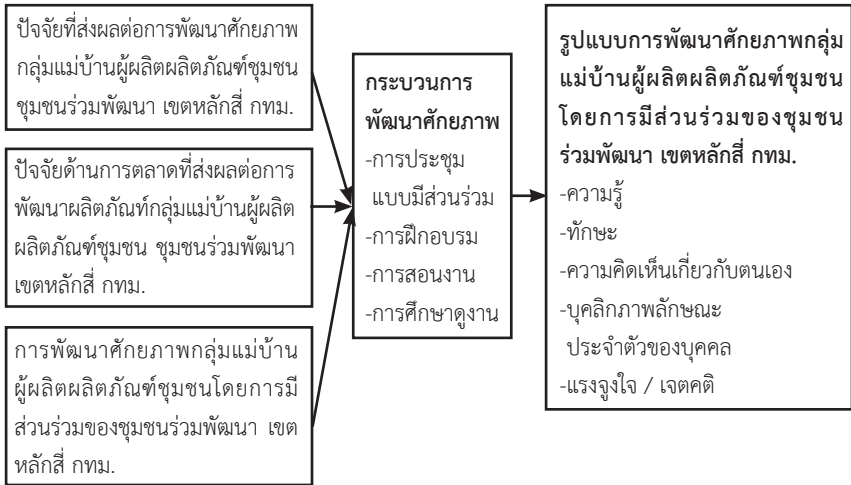
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพในการปฏิบัติงาน อภิสรา ชุ่มจิตร และคณะ (2557) ได้กล่าวถึงความหมายและปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยอ้างถึงความหมายของศักยภาพ David C. McClelland (2557, อ้างถึงใน อภิสรา ชุ่มจิตร และคณะ, 2557) กล่าวว่า Competency คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใต้ปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ในงานที่ตนรับผิดชอบ ศักยภาพ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานโดดเด่นในองค์กร ศักยภาพ คือ ความสามารถสูงสุดที่คนคนหนึ่งสามารถทำได้ และศักยภาพหมายถึง ความสามารถสูงสุดที่เป็นไปได้ของบุคคล ถ้าหากบุคคลนั้นได้รับการบำรุงส่งเสริมอย่างเต็มที่และถูกทางทั้งทางกายและทางจิต (พีรญา ตั้งสกุล, 2553 : 6) ซึ่งตามแนวคิดของ Mc Clelland ศักยภาพมีองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ 1) ความรู้ คือสาระสำคัญที่ต้องรู้ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์ เป็นต้น 2) ทักษะ คือ สิ่งที่ได้จากความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง คือ เจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็น เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่เชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่มีลักษณะเป็นผู้นำ 5) แรงจูงใจ/เจตคติ เป็นแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนตามกรอบแนวความคิดดังนี้ (ขจรศักดิ์ ศิริมัย, ม.ป.ป. : 1-4)

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ กลุ่มแม่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์จากบุคลากร 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้าน และประชาชนชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 10 คน โดยการเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิค Snow Ball ในการสัมภาษณ์ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และอีกวิธีหนึ่ง คือ การประชุมกลุ่มสนทนา จัดการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน และข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในประเด็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

กลุ่มผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การรับฟังความคิดเห็น การอบรมให้ความรู้ และการศึกษาดูงาน และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิค การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมมหภาค โดยกลุ่มผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งตามการดำเนินงานวิจัยที่ได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด 7 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดโจทย์และการสร้างกลุ่มผู้วิจัย การเลือกประเด็นวิจัย การสร้างกลุ่มผู้วิจัย และการพัฒนาโจทย์การวิจัย และการออกแบบโครงสร้างการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การประชุมชี้แจงโครงการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาบริบทพื้นที่ ความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนการเรียนรู้ ได้แก่ การอบรม การให้ความรู้ และการศึกษาดูงาน และขั้นตอนที่ 7 ศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอโดยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยการลงพื้นที่วิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนา การสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านและคนในชุมชน การรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่ามี 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่อายุ

ค่อนข้างมาก โดยมีอายุระหว่าง 60-75 ปี มีความอ่อนล้า หมดเร็วแรงและมีปัญหาสุขภาพ จำเป็นต้องพบแพทย์บ่อยครั้ง อีกทั้ง ต้องดูแลลูกหลาน ทำงานบ้าน ทำภารกิจส่วนตัว การเข้างานสังคม ช่วยงานบุญ งานกุศล ทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน จึงส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) ด้านขั้นตอนการผลิต การผลิตผลิตภัณฑ์บางประเภท มีความยุ่งยาก ซับซ้อน จำเป็นต้องอาศัยฤดูกาล และใช้เวลานาน โดยการทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีขั้นตอนที่ยุ่งยากทำให้กลุ่มแม่บ้านเริ่มลดจำนวนการทำ 3) ด้านการบริหารจัดการ ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการ จึงส่งผลต่อความรวดเร็วในการผลิตและความประหยัด การใช้เวลาว่างเพื่อร่วมกันทำการผลิตไม่ตรงกัน ส่งผลต่อความล่าช้าในการทำผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังไม่มีกฎระเบียบเพื่อเป็นหลักยึดในการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) ด้านผลตอบแทน เนื่องจากไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์การแบ่งผลตอบแทน ทำให้การแบ่งผลตอบแทนต่างๆ ไม่ชัดเจน และไม่สามารถประมาณการรายได้ เพื่อนำมาเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างชัดเจน 5) ด้านแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ กลุ่มแม่บ้านมีความกังวลใจเรื่องที่อยู่อาศัย จากการขอเวนคืนพื้นที่บ้านที่รูกกล้าแนวริมคลองเปรมประชากรทำให้กลุ่มแม่บ้านกังวลใจ ขาดขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ 6) ด้านการตลาด กลุ่มแม่บ้านขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการตลาด อาทิ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย และแตกต่างจากคู่แข่ง การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค วิธีการยืดอายุผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามทันสมัย ช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายเพื่อการจำหน่ายในหลายพื้นที่ และการส่งเสริมการตลาดที่สามารถจูงใจกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และ 7) ด้านค่านิยม ลูกหลานของกลุ่มแม่บ้านที่อายุน้อย ไม่สนใจทำผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่นิยมทำงานโรงงาน อุตสาหกรรม บริษัทเอกชน หรือหน่วยงานราชการมากกว่า เนื่องจากเห็นว่าสังคมให้การยอมรับมากกว่า

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดซึ่งประกอบด้วย ส่วนประสมการตลาดทั้ง 9 P's ได้แก่ Product,

Price, Place, Promotion, People, Process, Physical Evidence, Packaging และ Power ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเขตหลักสี่ มีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) Product หรือผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะของชำร่วย ได้แก่ พิมเสน ยังมีปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่สวยงาม ขาดความแปลกใหม่ ไม่มีความแตกต่างจากคู่แข่งในท้องตลาด 2) Price การกำหนดราคาของกลุ่มแม่บ้านยังไม่ได้มาตรฐาน โดยเป็นการกำหนดราคาที่ยังไม่มีการคำนวณเพื่อทราบจุดคุ้มทุน และเป็นการกำหนดราคาแบบราคาตลาดทั่ว ๆ ไป 3) Place การจัดจำหน่าย กลุ่มแม่บ้านยังขาดการติดต่อประสานงานเพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายให้กว้างขึ้น 4) Promotion การส่งเสริมการตลาด กลุ่มแม่บ้านยังขาดการวางแผนการส่งเสริมการตลาดที่ทันสมัย อาทิ การใช้สื่อออนไลน์ช่วยในการประชาสัมพันธ์ทำให้สินค้าไม่เป็นที่รู้จัก หรือเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป 5) People คือ บุคลากร ซึ่งสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านหลายรายเป็นผู้สูงอายุ เริ่มเจ็บป่วย เสียชีวิต และบางรายมีการกิจการในการดูแลครอบครัว จึงไม่มีเวลาในการทำผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดกำลังคนในการจัดทำ อีกทั้ง ต้องการคนรุ่นใหม่เพื่อทำการสื่อสารการตลาดด้วยรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 6) Process คือ ด้านการกระบวนการการทำผลิตภัณฑ์บางประเภทซึ่งมีขั้นตอนการทำที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และผลิตภัณฑ์บางประเภทต้องใช้ความพิถีพิถันในการทำ และจำเป็นต้องอาศัยฤดูกาลที่เอื้อต่อการทำจึงส่งผลต่อการทำผลิตภัณฑ์ 7) Physical Evidence คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปภายในชุมชนยังไม่จูงใจให้ลูกค้าเข้ามาซื้อสินค้า 8) Packaging คือ บรรจุภัณฑ์ยังขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม ทันสมัย ขาดความแตกต่าง และความคิดสร้างสรรค์ และ 9) Power คือ ด้านเครือข่ายหรือการให้ความช่วยเหลือจากพันธมิตร กลุ่มแม่บ้านมีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านยังไม่กว้างมากนัก ทำให้การประสานงาน การขอความร่วมมือ หรือการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพ

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถกำหนดรูปแบบ

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ตามทฤษฎีระบบ (System theory) คือ องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพ (Input) กระบวนการพัฒนาศักยภาพโดยการมีส่วนร่วม (Process) และศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน (Output) มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพโดยการมีส่วนร่วม ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสอนงาน และการศึกษาดูงาน การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ผู้นำ สมาชิกในชุมชน วัสดุและอุปกรณ์ เงินทุน และการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ผู้นำ สมาชิกในชุมชนจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ พบว่าชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีบุคคลที่มีภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชนได้ เป็นเอกลักษณ์ซึ่งสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและสมาชิก และเป็นการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างยั่งยืน 2) วัสดุและอุปกรณ์ หากได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมาตรฐานยิ่งขึ้น ซึ่งเดิมเป็นการระดมจากกลุ่มสมาชิกแม่บ้าน จากหน่วยงานรัฐ จึงทำให้กลุ่มสมาชิกแม่บ้านมีข้อจำกัด หากสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือทั้งในและนอกชุมชน จะทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านได้ 3) เงินทุนถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการผลิตในท้องถิ่นไม่มีเป็นชุมชนเมือง จึงจำเป็นต้องระดมเงินทุนมาสนับสนุนกระบวนการผลิต โดยปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านมีการรวมตัวจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน เพื่อเก็บออมและระดมทุน และ 4) การบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านที่สำคัญมาจากการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชนซึ่งมีผู้นำที่เข้มแข็ง ประกอบกับความร่วมมือของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก การทำงานเป็นทีม โดยคณะกรรมการได้มีการวางแผน การดำเนินงาน และการควบคุมที่ดีจะทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการบรรลุผลสำเร็จได้

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ การประชุมแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสอนงาน และการศึกษาดูงาน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ชุมชนร่วมพัฒนาใช้ในการระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการวางแผน การดำเนินงาน และการควบคุมภายในชุมชนด้วยการประชุมในรูปของคณะกรรมการที่มีโครงสร้างหน้าที่ชัดเจน 2) การฝึกอบรม โดยกระบวนการฝึกอบรมจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้และการปฏิบัติให้สมาชิกในชุมชนเกิดเป็นความรู้ความสามารถมีศักยภาพที่สูงขึ้น ที่สำคัญเพิ่มจำนวนคนที่มีความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ประหยัดเวลาและลดต้นทุน โดยการเชิญวิทยากร เฉพาะด้านมาอบรมให้ความรู้ ซึ่งหากสมาชิกในชุมชนมีการฝึกปฏิบัติจนเกิดความรู้ ความชำนาญและมีสูตรลับเฉพาะที่เป็นของตนเอง และการได้รับการอบรมเพื่อให้ความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มแม่บ้านภายในชุมชน 3) การสอนงาน ที่ชุมชนร่วมพัฒนาจะใช้การสอนงานหรือการให้คำปรึกษาจากบุคคลที่เป็นสมาชิกในชุมชน มีความสนิทสนมเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างสมาชิกในชุมชน และ 4) การศึกษาดูงานเพื่อเป็นการศึกษาตัวอย่างด้านต่าง ๆ อาทิ การบริหารจัดการ การตลาด บรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เป็นแนวคิดต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และเป็นแรงจูงใจ แรงกระตุ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน

องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน การพัฒนาที่ก่อให้เกิดศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ความรู้ หลังจากกลุ่มแม่บ้านผ่านกระบวนการพัฒนา ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสอนงาน และการศึกษาดูงาน ได้รับความรู้ด้านการทำพิมเสน น้ำ และการทำดอกไม้ประดิษฐ์ 2) ทักษะ เมื่อกลุ่มแม่บ้านผ่านกระบวนการพัฒนา ทำให้กรรมการและสมาชิกในชุมชนได้รับความรู้เกิดทักษะสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว และกระตือรือร้น 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง เป็นเจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็น เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนหรือสิ่งที่เชื่อว่าตนเองเป็น โดย

กลุ่มแม่บ้านมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออกในที่สาธารณะ และแสดงความ
คิดเห็นมากขึ้น 4) บุคลิกลักษณะ สมาชิกในชุมชน มีลักษณะเป็นผู้นำมีจำนวนที่
มากขึ้น พฤติกรรมเป็นแกนนำในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 5) แรงจูงใจ เป็น
แรงขับภายใน ซึ่งทำให้กลุ่มแม่บ้านแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จที่มีความ
ชัดเจนขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดดเด่นเป็นที่รู้จัก

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน
ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดยปัจจัย
ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพฯ ด้านหนึ่ง ได้แก่ อายุ เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านส่วน
ใหญ่อายุค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำผลิตภัณฑ์ชุมชน สอดคล้อง
กับผลการศึกษาของ ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ (2550) ทำการวิจัยเรื่อง การ
พัฒนาศักยภาพสิ่งทอชุมชน จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการ
พัฒนาศักยภาพสิ่งทอชุมชนจังหวัดชัยภูมิ ที่สำคัญ คือ ปัจจัยการผลิตยังขาด
ประสิทธิภาพโดยเฉพาะเส้นไหม ปัจจัยด้านทรัพยากร ธรรมชาติ ปัญหาเรื่องภัย
แล้งในบางพื้นที่ทำให้มีผลกระทบต่อหม่อนที่จะนำมาเลี้ยงไหม ปัจจัยด้าน
ทรัพยากรบุคคล แรงงานที่มีคุณภาพส่วนใหญ่เป็นวัยครองเรือน และวัยสูงอายุ มี
ทักษะในการทอที่ปราณีตนับเป็นจุดแข็งการพัฒนามาตรฐานผ้าไหม แต่ขาดคน
รุ่นใหม่ ขาดการออกแบบแปรรูปที่จะช่วยเพิ่มมูลค่า ขาดช่างตัดเย็บผ้าไหม ส่วน
ในระดับธุรกิจขาดนักออกแบบผ้าไหม หรือนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้ขาดโอกาส
ในการพัฒนาความแตกต่างของสินค้า ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่าง
กันนำมาซึ่งการกระทำที่แตกต่างกันซึ่งเป็นลักษณะ พฤติกรรมเฉพาะของตนเอง
โดยปัจจัยด้านนี้ เช่น ความถนัดในด้านต่าง ๆ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะ
บุคลิกภาพ อายุ เพศ การศึกษา และประสบการณ์ จะทำให้บุคคลมีความต้องการ
ที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (พรรณราย ทรัพย์ประภา, 2534 : 25
– 26) ดังนั้น ความพร้อมทางกายภาพของบุคคลจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ
วางแผน แก้ปัญหา ประเมินผล และร่วมรับผิดชอบในผลของการพัฒนา ทั้งใน

รูปของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร โดยทุกขั้นตอนต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่กระทำได้ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและเจ้าของงานพัฒนาชุมชน (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ (กรมการพัฒนารัฐบาล, 2527 : 55) ดังนั้น จากข้อค้นพบที่ว่า ปัจจัยทางกายภาพด้านอายุ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่อายุค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาใช้ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านและส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ส่วนปัจจัยด้านการตลาด ที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเกิดจาก ผลิตภัณฑ์ยังไม่มีหลากหลาย ไม่ทันสมัย ไม่แตกต่างจากคู่แข่ง และบรรจุภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย ไม่สวยงาม การจัดรูปแบบสถานที่จำหน่าย หรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ยังไม่จูงใจให้คนภายนอกมาเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่เป็นที่ยอมรับของลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มแม่บ้านยังไม่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาด ขาดเครือข่ายเพื่อช่วยกระจายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุชจรี ทิวาวลัย และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนากลุ่มอาชีพสุวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพแปรรูปน้ำผลไม้พร้อมดื่ม ตำบลชาวไทย จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า การรวมตัวของกลุ่มยังไม่เหนียวแน่นเท่าที่ควร ไม่มีการกำหนดแผนงานที่ชัดเจน ขาดการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม ในส่วนการเสริมสร้างศักยภาพแก่กลุ่มอาชีพนั้น ควรมีการสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านวิชาการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตและด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญาณัญญา ศิริภักตร์ธาดา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้กับผู้ค้ารายย่อย เขตเทศบาลตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์ รูปแบบ วิธีการแบบพิเศษทางการตลาดเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจลูกค้า คือ การปรับปรุงสินค้าที่ขายและปรับวิธีการขายให้ตรงตาม

ความต้องการของลูกค้า การหีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่มีสีสันสวยงาม ประทับใจ สื่อถึงเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา ตลาดเก่าอโยธยา ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่ผู้ชายเสนอขายต่อตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจอยากเป็นเจ้าของ และซื้อมาเพื่ออุปโภค อันเป็นการตอบสนองความต้องการ คำว่าผลิตภัณฑ์ มิได้มีความหมายจำกัดเพียงวัตถุที่มีรูปร่างจับต้องได้เท่านั้น แต่ยังหมายถึง บริการสถานที่ บุคคล แนวความคิด และพิจารณาถึงขอบเขตของคุณภาพของบริการ ระดับขั้นของบริการ ราคาสินค้า การรับประกันและการบริการหลังการขาย เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีความหมายรวมถึงสิ่ง ที่มีคุณค่าที่เสนอขาย หรือผลประโยชน์ที่สนองความต้องการของผู้บริโภคได้ จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณา ถึงองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ (Product Component) ซึ่งมีลักษณะสำคัญที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หลัก (Core Product) ผลิตภัณฑ์ทั่วไป (Generic Product) ผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง (Expected Product) ผลิตภัณฑ์ควบ (Augmented Product) และ ผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในอนาคต (Kotler, 2016 : 434-438) อีกทั้งหลักสำคัญของกลยุทธ์ด้านบรรจุภัณฑ์ คือ การออกแบบให้สวยงาม และโดดเด่นกว่าผลิตภัณฑ์ ของคู่แข่งเมื่อนำไปวางขาย ส่วนในด้านของร้านค้าออนไลน์ กลยุทธ์บรรจุภัณฑ์นั้น จะรวมไปถึงเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ในส่วนของการจัดส่งด้วย เพราะการส่งสินค้าในระยะไกลนั้นอาจเกิดเหตุไม่คาดฝันขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรจัดการห่อสินค้าให้ดีเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างความประทับใจ และทำให้ลูกค้ามีทัศนคติที่ดี และการให้ข้อมูลข่าวสารเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ และเหมาะสมกับยุคสมัยนี้ที่สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างไร้พรมแดน ทำให้การรับส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขายสินค้าออนไลน์ การให้ข่าวสาร โดยการโพสต์ประกาศ รวมไปถึงการฝากขายสินค้า ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ (กลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม, 2561) รวมทั้ง โครงสร้างของช่องทางที่มีส่วนในการจัดการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรมในการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ไปยังตลาด ด้วยการนำผลิตภัณฑ์ไปส่งมอบให้แก่ลูกค้าภายในระยะเวลาที่ลูกค้าต้องการ สภาพแวดล้อมที่มีการส่งมอบบริการ สถานที่ซึ่งบริษัทและผู้บริโภคเกิดการแลกเปลี่ยนและมีปฏิสัมพันธ์

ซึ่งกันและกัน รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่จับต้องได้ที่ช่วยในการสื่อสารและประสิทธิภาพของบริการ ลักษณะทางกายภาพของบริการยังรวมถึงสิ่งที่จับต้องได้ที่สื่อถึงบริการ อาทิ โบรชัวร์ หัวจดหมาย นามบัตร รูปแบบรายงาน อุปกรณ์ต่างๆ ในบางกรณี รวมถึง อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการนำเสนอบริการ ดังนั้น จากข้อค้นพบที่ว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเกิดจาก ผลิตภัณฑ์ยังไม่มีหลากหลาย ไม่ทันสมัย ไม่แตกต่างจากคู่แข่ง และบรรจุภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย ไม่สวยงาม การจัดรูปแบบสถานที่จำหน่าย หรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ยังไม่จูงใจให้คนภายนอกมาเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่เป็นที่ยอมรับของลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มแม่บ้านยังไม่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์ช่วยในการประชาสัมพันธ์ ในการสื่อสารการตลาด ขาดเครือข่ายเพื่อช่วยกระจายผลิตภัณฑ์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาการตลาดของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนร่วมพัฒนาได้

ส่วนรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยกรมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ของผู้นำ สมาชิกในชุมชน วัสดุและอุปกรณ์เงินทุน และการบริหารจัดการ 2) กระบวนการการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสอนงาน และการศึกษาดูงาน 3) ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ ซึ่งพบว่า มีความสอดคล้องกับ สุธีรา ไชยเทพ (2549) ซึ่งได้ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการผลิต คือ ต้นทุนการผลิตสูง มีของเสียจากการผลิตมาก และกำลังการผลิตไม่เพียงพอ ด้านการเงิน คือ ขาดความเข้าใจในการบริหารการเงิน ยอดขายต่ำและมีหนี้สูญ ด้านการจัดการ คือ ขาดประสบการณ์การบริหารจัดการงานไม่เป็นระบบ การประสานงานภายในไม่ราบรื่น และยังคงคล้อยกับ รัตนา ตือระขอ (2556) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพการทำผลิตภัณฑ์จักสานเพื่อสร้างรายได้เสริมกลุ่มแม่บ้านปะกาติมาบูระ ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกลุ่ม

ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสมาชิกทุกคนต้องช่วยกันทำ โดยทำร่วมกันทุก
วันศุกร์ ด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนารูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ได้สวยงาม ประณีตและมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยวิธีการฝึกอบรม
เพิ่มทักษะและศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ
ทั้งนี้ การที่ท้องถิ่นมีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น
เป็นฐานในการสร้างวิสาหกิจชุมชน (สมชาย น้อยฉ่ำ และคณะ, 2561) และการ
พัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพ สามารถทำได้โดยการให้การศึกษแก่ชุมชน ด้วยการ
พบปะเยี่ยมเยียนโดยตรง การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม (สนธยา
พลศรี, 2547 : 65-89) อีกทั้งบุคคลใด ๆ จะมีแรงจูงใจที่จะกระทำอย่างใดอย่าง
หนึ่งได้นั้น จะต้องมีความต้องการเป็นพื้นฐาน และความต้องการนั้นก็จะเริ่มด้วย
ความปรารถนา จุดมุ่งหมาย เป็นเงื่อนไข และถ้าหากเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้
ถูกกระตุ้นหรือผลักดันแล้ว ก็จะได้รับคำตอบสนอง โดยบุคลากรเหล่านั้นจะ
แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างเต็มความสามารถ และทุ่มเทความพยายามในการ
ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ได้ผลงานที่ดีมีคุณภาพ
เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (วันมีชัย บุรณะพันธุ์, 2550 : 32) ดังนั้น
จากข้อค้นพบที่ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์
ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ 1) องค์กรประกอบ
การพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนของผู้นำ สมาชิกใน
ชุมชน วัสดุและอุปกรณ์ เงินทุน และการบริหารจัดการ 2) กระบวนการพัฒนา
ศักยภาพ ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสอนงาน และการ
ศึกษาดูงาน และ 3) ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็น
เกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ จึงเป็นสิ่งที่
สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1) ปัจจัยด้านอายุ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่อายุค่อนข้างมาก โดยมีอายุระหว่าง 60-75 ปี มีความอ่อนล้า หมดเรื้อรัง และมีปัญหาสุขภาพจำเป็นต้องพบแพทย์บ่อยครั้ง อีกทั้ง ต้องดูแลลูกหลาน การทำงานบ้าน ทำภารกิจส่วนตัว การเข้างานสังคม ช่วยงานบุญ งานกุศล ทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน จึงส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนั้น กรรมการชุมชนควรให้ความสำคัญกับการเชิญชวนกลุ่มวัยทำงานหรือวัยกลางคนในชุมชน มาร่วมเป็นกรรมการชุมชน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการทำงานประจำ

2) ปัจจัยด้านขั้นตอนการผลิต ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า การทำอาหารหรือผลิตภัณฑ์บางประเภทมีความยุ่งยากซับซ้อน จำเป็นต้องอาศัยฤดูกาล และใช้เวลานาน ดังนั้น กลุ่มแม่บ้านควรเลือกทำเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องอาศัยฤดูกาล มีกรรมวิธีการทำไม่ยุ่งยากซับซ้อน อาศัยกำลังคนในการทำไม่มากนัก

3) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา ทางด้านชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ การมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และไม่มีกฎระเบียบของกลุ่มเพื่อยึดเป็นหลักในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนั้น กลุ่มแม่บ้านจึงควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรมการทำผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม ทันสมัย เพื่อให้เป็นที่ต้องการของลูกค้าเป้าหมาย รวมทั้งให้ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ หรือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายเสียงภายในชุมชน

4) ปัจจัยด้านผลตอบแทน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า การแบ่งผลตอบแทนต่าง ๆ ไม่ชัดเจน ไม่สามารถประมาณการรายได้อย่างชัดเจน ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านควรได้รับการอบรมเทคนิคการกำหนดราคาที่เหมาะสม โดยอาศัยปัจจัยการกำหนดราคา อาทิ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ต้นทุน คู่แข่งขัน อุปสงค์ เป็นต้น เพื่อให้ทราบต้นทุน รายได้ และการ

ปันผลที่สอดคล้องกับต้นทุน และความพึงพอใจของฝ่าย

5) ปัจจัยด้านแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า กลุ่มแม่บ้านมีความกังวลใจเรื่องที่อยู่อาศัย จากการขอเวนคืนพื้นที่บ้านที่รुकกล้าแนวริมคลองเปรมประชากร ดังนั้นคณะกรรมการชุมชนจึงควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มแม่บ้านและชุมชนควบคู่ไปกับการออมทรัพย์เพื่อใช้ในการสร้างบ้าน และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน (OTOP) เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน

6) ปัจจัยด้านการตลาด ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า กลุ่มแม่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด เช่น ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย แตกต่างจากคู่แข่ง และ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคปัจจุบัน วิธีการยืดอายุผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามทันสมัย ช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย การสร้างเครือข่ายเพื่อการจำหน่ายในพื้นที่ที่หลากหลาย และการส่งเสริมการตลาดที่สามารถจูงใจกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้กลุ่มแม่บ้านฝึกอบรม การสอนงาน และการศึกษาดูงานเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกิดแนวคิด และทักษะใหม่ ๆ รวมทั้ง ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่สวยงามแปลกตา จัดอบรมโดยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นผู้ช่วยกลุ่มแม่บ้านในการจำหน่ายได้ช่องทางออนไลน์ รวมทั้ง จัดประชุมระดมสมองกลุ่มแม่บ้านและคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการหาสถานที่หรือจุดแสดงสินค้าที่เหมาะสม

7) ปัจจัยด้านค่านิยม ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมพัฒนา พบว่า สมาชิกของกลุ่มที่อายุน้อย ไม่สนใจทำผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่นิยมทำงานโรงงานอุตสาหกรรม บริษัทเอกชน หรือหน่วยงานราชการมากกว่า ดังนั้นควรให้ทุกคน ทุกกลุ่มวัยในชุมชน เช่น เด็ก คนวัยกลางคน เป็นต้น ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการแบ่งเวลาเพื่อให้การมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกลุ่มแม่บ้านชุมชนร่วมพัฒนา เพื่อชุมชนจะได้นำข้อมูลมาศึกษาด้านกลยุทธ์การตลาด และการบริหารจัดการภายในชุมชน

2) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มชุมชนพอเพียง กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จต่อไป และ

3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคคล โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ ด้านผลตอบแทน และด้านแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ เพื่อสามารถพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2527). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.

กลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม. (2561). *กลยุทธ์การตลาดออนไลน์*. (9 เมษายน 2561) สืบค้นจาก <https://www.igitalgeek.com/blog/>.

เกษราพร ทิราวงศ์ และ อำนาจพร ไหญ่ยิ่ง. (2552). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านแม่แรม ตำบลเตาปูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา. (2553.) *การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักศึกษาในการเรียนวิชาหลักการตลาด โดยการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning)*. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.

- นุชจรี ทิวาวลัย และคณะ. (2547). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น : การจัดการความรู้
ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนชลบุรี กรมการพัฒนาชุมชน*. (30 พฤษภาคม
2559) สืบค้นจาก [www3.cdd.go.th/
cdregion02/goodstory/nut.doc](http://www3.cdd.go.th/cdregion02/goodstory/nut.doc).
- พรรณราย ทร์พะยะประภา. (2534). *จิตวิทยาสำหรับนักบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- พีรญา ตั้งสกุล. (2553). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์การบริการส่วนตำบลพระครู อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์*.
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- รัตนา ดือระขอ และคณะ. (2556). *แนวทางการพัฒนาอาชีพการทำผลิตภัณฑ์
จักสานเพื่อสร้างรายได้เสริม กลุ่มแม่บ้านปะกาลิมปูโระ ตำบลบาราเฮาะ
อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี*. (25 พฤษภาคม 2559) สืบค้นจาก [https://
elibrary.trf.or.th/downloadFull.asp?proid=PDG6120003](https://elibrary.trf.or.th/downloadFull.asp?proid=PDG6120003).
- ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ. (2550). *การพัฒนาศักยภาพสิ่งทอชุมชน จังหวัด
ชัยภูมิ*. (8 เมษายน 2559) สืบค้นจาก [https://elibrary.trf.or.th/
downloadFull.asp?proid=PDG6120003](https://elibrary.trf.or.th/downloadFull.asp?proid=PDG6120003).
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ
: สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- สมชาย น้อยฉ่ำ และคณะ. (2561). *การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภอม
อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(ฉบับพิเศษ),
130-139.
- สมยศ นาวีการ. (2529). *การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร : MPO*. กรุงเทพฯ
: บรรณกิจ.
- สุดาพร กุณฑลบุตร. (2557). *หลักการตลาดสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีรา ไชยเทพ. (2549). *การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร
ในจังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- สุรียรัตน์ ธรรมจง และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคกลุ่มคนเหงา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 3(2), 54-65.
- สำนักงานเขตหลักสี่. (2559). *ข้อมูลทั่วไปของเขต*. (18 พฤษภาคม 2559) สืบค้นจาก <http://www.bangkok.go.th/laksi>.
- อภิสร่า ชุ่มจิตร นิตา ชัชกุล และ เครือวัลย์ ชัชกุล (2557). การพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา : ตำบลคลองเคียน อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 10(2), 94-115.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. (14th ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Lovelock, C. and Wright, L. (2002). *Principles of Service Marketing and Management*. (2nd ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Lovelock, C. and Wirtz, J. (2007). *Principles of Service Marketing and Management : People, Technology, Strategy*. (6th ed.). New Jersey : Pearson/Prentice Hall.

4

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Potential Community Tourism Development in
Khlung Luang District, Pathumthani Province

ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล และ ละเอียด ขจรภัย
Pinyapat Nakpibal and Laiad Kajonpai

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Potential Community Tourism Development in Khlong Luang
District, Pathumthani Province

ปิยนุชพัชชัย นาคภิบาล¹ และ ละเอียด ขจรภัย²

Pinyapat Nakpibal and Laiad Kajonpai

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี 13180 ประเทศไทย e-mail : pinyapat@vru.ac.th

Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under
the royal patronage, Pathumthani 13180, Thailand

e-mail : pinyapat@vru.ac.th

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี 13180 ประเทศไทย e-mail : Laiad@vru.ac.th

Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under
the royal patronage, Pathumthani 13180, Thailand

e-mail : Laiad@vru.ac.th

Received : September 24, 2020 Revised : December 9, 2020 Accepted : January 4, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และระบุ แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือ ที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แบบประเมิน สถานการณ์ และแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน สถิติ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มี ผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คือ ศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมการตลาด 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ตามแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกลยุทธ์การตลาด (H&M) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดกิจกรรมโดยประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอัตลักษณ์ “เกษตรอินทรีย์” ตระหนักต่อประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อบุคคล สื่อสังคมออนไลน์ สร้าง Facebook Page “ท่องเที่ยวชุมชนอำเภอคลองหลวง”

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ; การท่องเที่ยวชุมชน; เกษตรอินทรีย์; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to assess the potential of community tourism attractions, analyze the factors affecting the potential development of community tourism, and specifying guidelines for developing the potential of community tourism in Khlong Luang District, Pathum Thani Province. It is action research with participatory and quantitative research, the tools used were an assessment interview form, an evaluation form for tourist attractions, situation assessment form, and questionnaire. Perform data analysis with basic statistics, statistics analysis, model analysis, structural equations, and content analysis. The results of the study were as follows: 1) The potential of community tourism attractions, the overall level was at a high level. 2) Factors affecting the potential development of community tourism attractions were community potential, participation, and mix service marketing. 3) Guidelines for developing the potential of community tourist attractions according to the human resource development model and marketing strategy (H&M) that focuses on members' participation in organizing activities by applying local wisdom. The sufficiency economy philosophy and “organic agriculture” identity

to realizing the traditions, cultures, and ways of life of the local people. Along with public relations using personal media and social media to create a Facebook Page “Community Tourism in Klong Luang District”.

Keywords : Potential development; Community tourism; Organic agriculture; Sufficiency Economy

บทนำ

ทิศทางการปรับตัวของประเทศไทย มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี การปรับโครงสร้างสังคม สิ่งแวดล้อม กฎระเบียบ และการบริหารจัดการ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12, 2560) สำหรับภาคกลางตอนบนมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ความร่วมมือกับสถานประกอบการ สถานศึกษา และชุมชน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม เกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม (พจนานุกรม, 2554) ซึ่งการท่องเที่ยว ทางเลือกมีการสร้างกฎระเบียบ และรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน (Weaver, 2006) และมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเพื่อยั่งยืนของท้องถิ่น (พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ, 2549)

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลคลองสาม และ ตำบลคลองหก สวนผักบ้านลุงผู้ใหญ่ ศูนย์เรียนรู้บัว ตำบลคลองห้า ศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า กลุ่มสัมมาชีพ ตำบลคลองห้า และตลาดชุมชนตำบลคลองห้า เป็นพื้นที่ที่มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ให้การบริการวิชาการจึงทำการ ส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับ จังหวัดปทุมธานีได้จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้

แก่ประชาชนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการนำนวัตกรรมที่เกิดจากการใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐาน และสามารถนำไปใช้พัฒนาทรัพยากรภูมิปัญญา ผลผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น สร้างมูลค่าเพิ่มแบบมีส่วนร่วม อำเภอคลองหลวง อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร การคมนาคมสะดวก มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม (ยุทธศาสตร์จังหวัดปทุมธานี, 2560) จากข้อมูลข้างต้นทำให้เกิดการต่อยอดการเกษตร คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อระบุแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

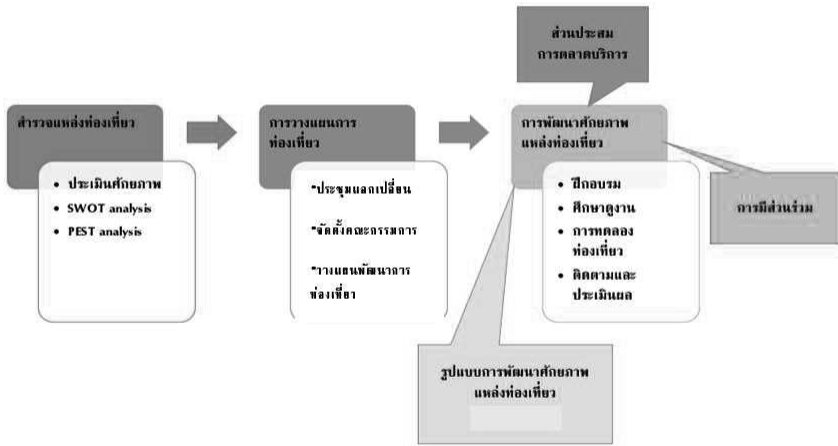
การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชนกับภาคีเครือข่าย เพื่อลดความยากจนของชุมชน และพึ่งพาตนเอง (Giampiccoli & Kalis, 2012) ซึ่งศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง และจัดการโดยชุมชน (ภัทร์ธนกุลย์ เตี้ยไพบูลย์, 2557) การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวต้องกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อบริการแก่

นักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ (ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี, 2553) ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เป็นที่มาของรายได้ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม เป็นการรักษาสีเขียวเพื่อให้อยู่ดีมีสุขของชุมชน (Mowforth & Munt, 2009)

Lisa, K., Kathy, B., & Scott, T (2014) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำชุมชนมีโอกาสเป็นสมาชิกของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเสมอภาค ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม การติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ส่วนประสมการตลาดบริการมีบทบาทต่อการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว ส่วน Poh, T.L., & Rosanna, L. (2018) กล่าวถึงความหมายของส่วนประสมการตลาดบริการ หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการภาพลักษณ์ทางกายภาพ และบุคลากร

ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมการตลาดบริการ โดยคำนึงถึงความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในรูปแบบความเป็นเกษตรอินทรีย์ ความสามารถในการรับรองนักท่องเที่ยว แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ชุมชน เครือข่ายชุมชน และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวคนไทยที่มีความสนใจเกษตรอินทรีย์ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ไม่ทราบจำนวนแน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวคนไทย โดยใช้สูตรการคำนวณของ Hair et.al (2006) จำนวน 20 เท่า ต่อพารามิเตอร์หรือเส้นทาง (path) แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในโมเดล (Model) ในโมเดลการวิจัยมีจำนวน 22 เส้น จึงได้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวคนไทย จำนวน 440 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอคลอง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 60 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และพัฒนาชุมชนอำเภอคลองหลวง จำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามภาพรวม มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.67 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินศักยภาพ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ การมีส่วนร่วม ส่วนประสมการตลาดบริการ โดยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PEST analysis) และแบบสอบถาม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน และสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากผู้ให้ข้อมูลการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล พิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน

4

ผลการวิจัย

1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D.=0.60) ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบ ด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.=0.58) ซึ่งมีความโดดเด่นด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ เรียนรู้วิถีชีวิต และนักท่องเที่ยวส่วนร่วมในกิจกรรมเกษตรอินทรีย์และงานหัตถกรรม

1.2 ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.=0.65) มีระบบขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง ยานพาหนะ

และผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง มีการเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

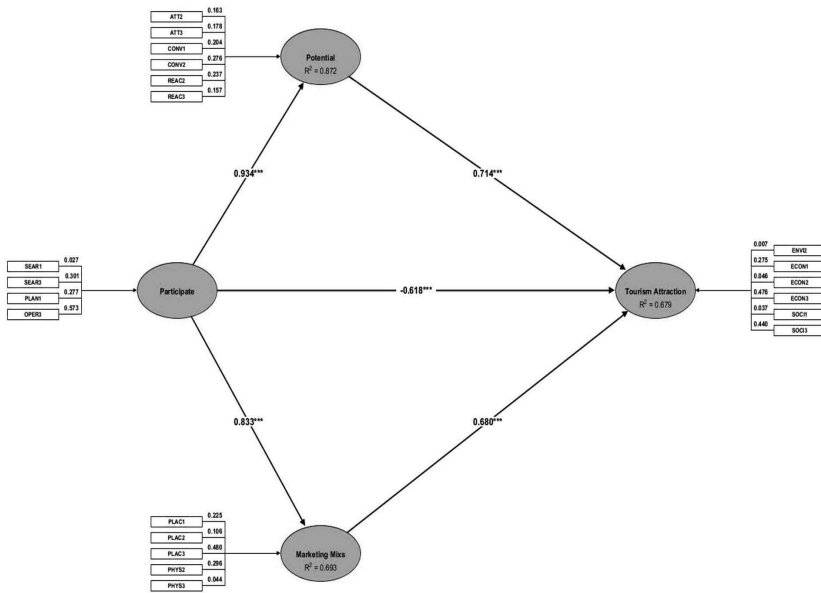
1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D.=0.58) เป็นองค์ประกอบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น มีระบบสาธารณสุขปลอดภัย อาหาร นำเที่ยว สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

1.4 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านการเมือง กล่าวถึง ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนด้านงบประมาณ ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้พัฒนาเกษตรกรจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรสมัยใหม่ และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยว 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้าและตำบลคลองหก ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร ได้แก่ ผักสวนครัว ผักสลัด อ้อย ไม้ผล และสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสินค้าที่ดีต่อสุขภาพ (3) ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า และตำบลคลองหก ยังคงมีกลิ่นไอของชุมชนกึ่งชนบทกึ่งเมืองคนในพื้นที่มีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ใส่ใจดูแลกันและกัน และปัจจัยเทคโนโลยี ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยโซเชียลมีเดีย

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี คือ ศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยแบบจำลองการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีคุณภาพดี โดยวัดแบบ Reflective ประกอบด้วย Nomological network Multicollinearity Weight Significance และ Weight and Loading relevance ซึ่ง SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.08 ค่า Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าไม่เกิน 5 และ ค่า Loading มากกว่า 0.30 คุณภาพแบบจำลองโครงสร้าง มีขนาดและความเชื่อมั่นของค่าน้ำหนักระหว่างตัวแปรแฝง ค่าสถิติ R^2 และ f^2 วิเคราะห์อิทธิพล

จำนวน 5 เส้นทาง มีค่าน้ำหนักสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง 5 เส้นทางมีค่าตั้งแต่ -0.383 ถึง 0.917 และค่า F^2 เท่ากับมีค่าตั้งแต่ 0.056 ถึง 5.311 ทุกคู่มีความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ และแสดงโครงสร้างแบบจำลองการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แสดงโครงสร้างแบบจำลอง

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยชุมชนและภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ซึ่งมีผู้นำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในชุมชน สร้างกฎกติกา เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้การตระหนักต่อประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ได้แก่ ความเป็นอยู่ของผู้คน ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ศิลปหัตถกรรม อาหารท้องถิ่น การแสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ

ภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึง “อัยาศัยไมตรีและการต้อนรับ” ของผู้คนในท้องถิ่น ด้วย ทั้งนี้หากนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับการต้อนรับจากคนในท้องถิ่นแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้กลับมาเยือนซ้ำอีก และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3.2 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงรับ (ST Strategy) มีการสร้างเครือข่าย โดยการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นที่รู้จัก

3.3 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) โดยปรับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น หอ้งน้ำ ที่จอดรถ ป้ายบอกเส้นทาง และระบบ GPS ในการมายังแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับความสะดวก และความรวดเร็วมากที่สุด พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมผลิตภัณฑ์ และหัตถกรรม ให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ และชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น และเป็นที่ยูจักในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ใช้สื่อการบอกเล่าปากต่อปาก สื่อสังคมออนไลน์สร้าง Facebook Page โดยใช้ชื่อ “ท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง” มี Logo มือโอบอุ้มต้นไม้

3.4 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์ป้องกัน (WT Strategy) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอัตลักษณ์ “เกษตรอินทรีย์” โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนไปจากลักษณะเดิม เพื่อสร้างเสน่ห์ดึงดูดใจและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมโดยปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนร่วมอนุรักษ์ ดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้ความสำคัญข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว การทำกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

3.5 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชน โดยจัดฝึกอบรม และศึกษาดูงานในสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการ เพื่อนำความรู้ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกิดจากศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วมและส่วนประสมการตลาดบริการ

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ศักยภาพชุมชนพิจารณาจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุตติกาญจน์ กันทะอุ (2560) และ สุวิภา จำปาวัลย์ และ ฉันทยา พรหมบุรณย์ (2558) กล่าวว่า สิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีภูมิปัญญา วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนด้านความสามารถในการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่าย และเชื่อมต่อกับทรัพยากรบริเวณใกล้เคียงด้วย และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่จะต้องให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุตติกาญจน์ กันทะอุ (2560) กล่าวว่า ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการนักท่องเที่ยวได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ด้านการเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร และคณะ (2559) นรินทร์ สังข์รักษา และ

คณะ (2558) พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชน เกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านเศรษฐกิจมุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยว นำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้ความร่วมมือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสอดคล้องกับผลวิจัยของ รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ (2559) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว โดยสนับสนุนงบประมาณ การอบรมความรู้ และการศึกษาดูงาน ตลอดจนสร้างตลาดสินค้าชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการรู้เท่าทันวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภภัทร ศรีจงแสง และ เขมจิรา หนองเป็ด (2562) พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย วิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์กรความรู้ และประเพณี วัฒนธรรม มีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา สวนศรี (2546) กล่าวว่า ด้านเทคโนโลยีประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกิดจากศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมการตลาดบริการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ภัทรธนภักดิ์ เตียไพบูลย์ (2557) พบว่า (1) ศักยภาพชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านห้วยอนวัต ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา โดยชุมชนการสร้างเครือข่ายกับชุมชน เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว (2) การมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยอนวัต ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา โดยคนในชุมชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยว และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอีกทั้งได้รับการยอมรับเป็นผู้ที่มีบทบาทด้าน

การท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรรถนพ เรื่องกัลปวงศ์ และ สรวารรณ์ เรื่องกัลปวงศ์ (2559) พบว่า (3) ส่วนประสมการตลาดบริการของแหล่งท่องเที่ยว ตลาดน้ำ จังหวัดนนทบุรี โดยสร้างความแตกต่างการให้บริการและอัตลักษณ์ของ ตลาดน้ำ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉันท์ชนิด เกตุน้อย (2559) พบว่า นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดบริการของพระราชวังจันทน์ จังหวัดพิษณุโลก ควรให้ความสำคัญการส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ ด้านภาพลักษณ์ ของสถานที่ และการให้บริการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เพ็ญญา เพ็งประไพ (2559) พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อบริการส่วนประสมการตลาดบริการ ของเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในระดับมากที่สุด

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยพร ทองสุข (2558) พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ผู้ประกอบการประยุกต์กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด นำไปปรับปรุงการบริการเหมาะสมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเน้น ความสะอาด ความคุ้มค่า และมิตรภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัชฎาพร เลิศโกคานนท์ และ วิเชียร เลิศโกคานนท์ (2557) พบว่า มีการปรับปรุงโครงสร้าง พื้นฐาน และสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน บ้านเหมืองกุง มีการจัดทำแผนงานการท่องเที่ยวที่ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน โดยดึงเยาวชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ ช่างฝีมือในชุมชนบ้านเหมืองกุงมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิภา จำปาวัลย์ และ ธันยา พรหมบุรณย์ (2558) พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนตำบล บ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีการพัฒนาคณะกรรมการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และศึกษาดูงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สร้างกลไกให้เกิดการมีส่วนร่วมชุมชนในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเน้นความสำคัญของวิถีชีวิตชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญา เกษตรอินทรีย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนในการเรียนรู้ชุมชนผ่านกิจกรรม “สร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว”

1.2 การพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นการให้บริการด้วยอัธยาศัยของคนท้องถิ่นและมีความสุข สร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนและภาครัฐ และเสนอแพ็คเกจการท่องเที่ยว ท่องเที่ยวหลัก-ท่องเที่ยวรองปทุมธานี

1.3 การประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง บน Facebook Page โดยเน้นการบริหารจัดการผู้ดูแลและบรรพวรมที่ต้องการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเรื่องราวของตนเองกิจกรรมของชุมชน “การเล่าเรื่อง คลิปวิดีโอ การถ่ายภาพ” พร้อมทั้งจัดอบรมผู้ดูแลและบรรพวรม

1.4 จากการวิจัยควรกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างความรู้สึกว่าตัวเองเป็นเจ้าของ ปรับปรุงความสะอาดสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ที่พักมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และได้รับการรับรองมาตรฐาน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคนไทย ที่จะช่วยการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและวางแผนให้สอดคล้องต่อนักท่องเที่ยว

2.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อื่นของจังหวัดปทุมธานี เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในวงกว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ : พีดับบลิว ปรี้นติ้ง.
- ฉันท์ชนิต เกตุน้อย. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาด 7P's และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพระราชวังจันทน์ จังหวัดพิษณุโลก*. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชุตติกาญจน์ กันทะอุ. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานกรณีศึกษาบ้าน ร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. สาขาวิชาพัฒนา มนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. (2553). การศึกษาศักยภาพ และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวน โคน และบ้านโตมปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. *สุทธิปริทัศน์*, 12(1), 98-112.
- ปิยพร ทองสุข. (2558). *กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว เพศทางเลือก (LGBT) ในกรุงเทพมหานคร*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- พจนา สวนศรี. (2554). *CBT มีสติพื้นที่ทางสังคมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวสร้างการเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกอ.)
- พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ. (2549). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและบันทึก แบบโฮมสเตย์*. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เพ็ญญา เฟ็งประไพ. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสังคม และวัฒนธรรมของเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- ภัทร์ธนภัลย์ เตี้ยไพบูลย์. (2557). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านหัวนอนวัด ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา*. สาขาการจัดการวิเวตล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รัชฎาพร เลิศโกคานนท์ และ วิเชียร เลิศโกคานนท์. (2557). การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านเหมืองกุ้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 12(1), 22-38.
- รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจากการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(2), 195-216.
- ศิรินันท์ พงษ์นรินทร์ และคณะ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากาการจัดการ*, 9(1), 234-259.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดปทุมธานี 4 ปี (พ.ศ. 2558 - 2561)*. (2 ธันวาคม 2563) สืบค้นจาก http://www2.pathumthani.go.th/images/plan_61_64.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภัทธร ศรีจองแสง และ เขมจิรา หนองเป็ด. (2562). การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(ฉบับพิเศษ), 72-101.

สุวิภา จำปาวัลย์ และ ฉันทยา พรหมบุรุษย์ (2558). แนวทางการพัฒนาศักยภาพ และการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. *วารสาร การพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(1), 5-16.

Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Tourism, Food and Culture : Community-Based Tourism, Local Food and Community Development in Mpondoland. *Culture, Agriculture, Food & Environment*, 34(2), 101-123.

Hair, J. F. Jr. Black, W. C., Babin, B. J. Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed). New Jersey : Prentice Hall.

Lisa, K., Kathy, B., & Scott, T. (2014). Evaluating the Implementation of a Professional Sport Team's Corporate Community involvement Initiative. *Journal of Sport Management*, 28(1), 324-337.

Mohammad Amzad, A. H. S., & Sumayya, B. (2012). Investigating the Impact of Marketing Mix Element an Tourists Satisfaction : An Empirical Study on East Lake. *European Journal of Business and Management*, 4(7), 1-12.

Mowforth, Martin & Ian, Munt. (2009). *Tourism and Sustainability : Development, Globalization and New Tourism in the Third World*. (3rd. ed.). London : Routledge.

Poh, T. L., & Rosanna, L. (2018). A Service failure framework of hotels in Taiwan : Adaptation of 7 P's marketing mix elements. *Journal of Vacation Marketing*, 24(1), 79-100.

5

การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมอง ของบุคลากร

Media Exposure via Corporate Communication and
Burapha University Image from the Perspective
of University Officials

ณภาพเกตุ โรจนสร้างสกุล สุกัญญา บุรณเดชาชัย

ศักดินา บุญเปี่ยม และ ณัฐวิโรจน์ มหายศ

Napaket Rojanasrangsakul Sukanya Buranadechachai

Sakdina Bunpiem and Nattawirot Mahayot

การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของ มหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร

Media Exposure via Corporate Communication and Burapha
University Image from the Perspective of University Officials

ณภาพเกตุ โรจนสร้างสกุล¹ สุกัญญา บุรณเดชาชัย² ศักดินา บุญเปี่ยม³
และ ณัฐวิโรจน์ มหายศ⁴

Napaket Rojanasrangsakul Sukanya Buranadechachai Sakdina Bunpiem
and Nattawirot Mahayot

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
e-mail : napaket.phs@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University,
Chon Buri 20131, Thailand

e-mail: napaket.phs@gmail.com

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
e-mail : sukanyab@buu.ac.th

Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University,
Chon Buri 20131, Thailand

e-mail: sukanyab@buu.ac.th

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
e-mail : sakdina@buu.ac.th

Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University,
Chon Buri 20131, Thailand

e-mail: sakdina@buu.ac.th

⁴ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200
ประเทศไทย

e-mail : ohn.nattawirot@gmail.com

College of Interdisciplinary Studies, Thammasat university
Thaprachan campus, Bangkok 10200, Thailand

e-mail: ohn.nattawirot@gmail.com

Received : September 21, 2020 Revised : November 14, 2020 Accepted : November 23, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา 2) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 361 ชุด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามปลายปิด สถิติที่ใช้ คือ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรมีการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.08$) 2) ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากรอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.69$) และ 3) การเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาภาพรวม ที่ความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r = .280$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การเปิดรับข่าวสาร; การสื่อสารองค์กร; ภาพลักษณ์; มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The research aimed to 1) study the media exposure to corporate communication among Burapha University staff; 2) explore the image of Burapha University from the perspective of Burapha University staff; and 3) examine the relationship between media exposure to corporate communication and Burapha University image among the staff. Sample consists of 361 university staffs. Data were analyzed by Percentage, Mean, S.D., and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results found that 1) the overall exposure to information via corporate communication was at the low level ($\bar{X} = 2.08$) 2) the feeling about the overall image of Burapha University at a good

level ($\bar{X}$ = 3.69) 3) the overall image of the Burapha University was positively correlated with media exposure at the low level ($r = .280$) at statistical significance level of .01

Keywords : Media Exposure; Corporate Communication; Image; Burapha University

บทนำ

ในโลกของการแข่งขัน สิ่งทุกอย่างองค์กรจำเป็นจะต้องคำนึงถึงประการแรก ๆ คือ การเสริมสร้างภาพลักษณ์ เนื่องจากภาพลักษณ์ที่ดีจะส่งผลให้องค์กรมีชื่อเสียงที่ดี มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ตลอดจนความภักดีต่อสถาบันหรือองค์กร ไม่ว่าจะองค์กรนั้นจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรก็ตาม ซึ่งทุกวันนี้การแข่งขันที่มีในตลาดมีใช้การแข่งขันที่ตัวสินค้า ราคา การเข้าถึงตัวสินค้าอีกต่อไป หากแต่เป็นการแข่งขันกันที่ภาพลักษณ์และการรับรู้ของผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อสินค้าหรือองค์กรนั่นเอง (ณัฐวิโรจน์ มหายศ และคณะ, 2563)

5 การเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันและองค์กรนั้นจะสัมพันธ์กับข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดสู่สาธารณะ ซึ่งมหาวิทยาลัยบูรพาก็มีหน่วยงานสื่อสารองค์กรเพื่อทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นงานด้านหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับมหาวิทยาลัย ป้องกันภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นต่อมหาวิทยาลัย ซึ่งหน่วยงานนี้จะทำการสื่อสารโดยใช้เครื่องมือสื่อสาร เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ทั้งภายในและภายนอก ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2562)

ตราจิตต์ เมืองคล้าย (2556) ระบุว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเป็นสิ่งทีสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างขึ้นได้ โดยใช้ หลักการและวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กร ให้ก้าวหน้าและมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งภาพลักษณ์จะเกิดขึ้นจากการเปิดรับข่าวสาร การสื่อสาร เพราะฉะนั้นหน่วยงานสื่อสารองค์กรก็ต้องทำหน้าที่สื่อสารสิ่งต่าง ๆ ออกไปเพื่อสร้างการรับรู้ด้านต่าง ๆ และนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดี

ฝ่ายสื่อสารองค์กร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลัก ในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร กิจกรรม ขององค์กรออกไปเพื่อสร้างการรับรู้ด้านต่าง ๆ โดยการประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการสื่อสารอย่างหนึ่งที่มีมุ่งเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างบุคคลภายในองค์กร และระหว่างองค์กรกับสาธารณชนภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ และนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดี ด้วยการสื่อสารไปสู่ผู้รับสาร เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับบุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก เพราะเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยบูรพามากที่สุด กับการได้เห็นถึงความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านบริการวิชาการ ด้านภูมิทัศน์และอาคารสถานที่และกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยบูรพามากที่สุด

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การเปิดรับข่าวสารที่ส่งผ่านสื่อสารองค์กรของบุคลากร รวมถึงภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากรนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการสื่อสาร การพัฒนาภาพลักษณ์ อย่างไรก็ตามให้มีความทันสมัยเกิดประโยชน์ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์และการบริการอำนวยความสะดวกให้บุคลากรตลอดจนนิสิต ในการดำเนินการต่างๆ และเพื่อการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา
- 2) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา ในมุมมองของบุคลากร
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร (Media exposure theory) มาศึกษา

โดยมีประเด็นที่ต้องการทราบถึงการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์การมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร ได้แก่ ประเภทของสื่อที่เปิดรับ ช่องทางการเปิดรับข่าวสาร ความถี่ในการเปิดรับ ระดับความสนใจในการรับข่าวสาร และวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสาร เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ถึงถึงการเปิดรับข่าวสารของบุคลากร อันเป็นผลมาจากปัจจัยเฉพาะลักษณะของบุคคลที่แตกต่างกันซึ่งนำไปสู่การเกิดความรู้ทัศนคติ และภาพลักษณ์ต่อมหาวิทยาลัยบูรพา เพราะฉะนั้นการศึกษาการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อของผู้รับสารจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้ผู้ส่งสารได้ทราบช่องทางการสื่อสารซึ่งจะทำให้ผู้ส่งสารสามารถเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารให้เหมาะสมกับพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารของกลุ่มเป้าหมาย เช่น พีระ จีโรโสภณ (2553) ได้ระบุว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมในการเปิดรับสารด้วยสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่

1) ความเหงา เพราะมนุษย์ต้องการมีเพื่อน จึงไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ต้องการทางสื่อสารกับบุคคลอื่น ความอยากรู้อยากเห็น เพราะเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ต้องการจะรับรู้ข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

2) ประโยชน์ใช้สอย (Self-aggrandizement) มนุษย์ต้องการรับรู้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ได้รับความรู้ ความสนุกสนาน ความสุขกายและความสบายใจ

3) สาเหตุจากตัวสื่อซึ่งมีลักษณะกระตุ้น ชื่นนำ ทำทนายให้ผู้รับข่าวสารต้องการได้รับข่าวสารนั้น ๆ

ในการเลือกสรรข่าวสารของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ถึงพฤติกรรมสื่อสารของแต่ละบุคคลว่าความแตกต่างกันทางด้านสภาพส่วนบุคคลหรือทางด้านสภาพจิตวิทยา ซึ่งมีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร โดยบุคคลจะมีกระบวนการเลือกสรร (selective process) ที่แตกต่างกันดังที่ Klapper (1960) อ้างถึงใน สุกัญญา บุรณเดชาชัย, 2561) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารนั้นเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ อันประกอบด้วย การกลั่นกรอง 4 ชั้น ได้แก่ (1) การเลือกเปิดรับ (selective exposure) (2) การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) (3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (selective perception and interpretation) และ (4) การเลือกจดจำ (selective retention)

นอกจากนั้น ประเภทของสื่อที่แตกต่างกันก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร Schramm (1973) ได้อธิบายไว้ว่า สื่อแต่ละประเภทยังมีความสามารถในการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป โดยสื่อประเภทหนึ่งอาจเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารบางประเภทได้ดีกว่าสื่ออีกชนิดหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า ข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญซึ่งแต่ละบุคคลใช้ในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารซึ่งถือเป็นกระบวนการสื่อสารขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เฉพาะในเรื่องที่ตนเองสนใจเท่านั้น โดยแต่ละคนจะมีเกณฑ์ในการเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่แตกต่างกันออกไป การเปิดรับข่าวสารจึงเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ต่อผู้รับสารได้ทั้งในเชิงบวกหรือลบ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์

Argenti (2009 อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ, 2558) กล่าวถึง ภาพลักษณ์องค์กรว่าเป็นสิ่งสะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร หมายถึง ภาพขององค์กรในสายตาของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการรับรู้ข่าวสารที่องค์กรได้เผยแพร่ผ่านทางสื่อ ตราสัญลักษณ์ และการนำเสนอตนเอง โดยครอบคลุมถึงการแสดงออกซึ่งวิสัยทัศน์ขององค์กรด้วย ทั้งนี้องค์กรหนึ่ง ๆ อาจมีภาพลักษณ์หลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละกลุ่มเหล่านั้นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรแตกต่างกันออกไป

รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (2558) ได้สรุปความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์องค์กร เป็นภาพในใจ หรือความรู้สึกประทับใจ ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ มีต่อองค์กรหนึ่ง ๆ โดยภาพลักษณ์องค์กรอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามระยะเวลา ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ตรงที่แต่ละกลุ่มได้รับจากการสื่อสารอัตลักษณ์ขององค์กรนั้น รวมถึงการได้มีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร ตลอดจนการได้รับประสบการณ์ทางอ้อมจากคำบอกเล่า

วิมลพรรณ อาภาเวท และ สาวิตรี ชีวะสาธน์ (2553) ได้สรุปความหมายของภาพลักษณ์ว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพขององค์การสถาบัน หรือหน่วยงานในความรู้สึกของประชาชนที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานที่ประชาชนได้รับรู้นั้น ๆ โดยการเกิดภาพลักษณ์ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

ณัฐวิโรจน์ มหายศ และคณะ (2563) ระบุว่า ภาพลักษณ์นั้นเป็นภาพที่

เกิดขึ้นภายในจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อบุคคล องค์กรหรือสถาบัน ซึ่งเกิดจากการรับรู้เองทางตรงหรือเป็นผลมาจากการได้รับการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับบุคคล องค์กรหรือสถาบัน แล้วตราตรึงจิตใจ ประทับใจ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์และสั่งสมไว้ในใจจนก่อเกิดเป็นภาพลักษณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการกระทำ ความประพฤติหรือพฤติกรรมของบุคคล แล้วแสดงออกมาทางความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเคารพ การนับถือ การบูชาต่อสิ่งนั้น ซึ่งภาพลักษณ์นั้นสามารถมีได้ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสิ่งนั้น

เสรี วงษ์มณฑา (2542) ระบุว่า องค์ประกอบของภาพพจน์องค์กร (Corporate image) มีดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหาร (Executive) องค์กรจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าองค์กรใดมีผู้บริหารที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีนโยบายการบริหารธุรกิจที่ดี ซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบลูกค้า บริษัทนั้นก็จะมีภาพพจน์ที่ดี

2) พนักงาน (Employee) บริษัทที่ดีจะต้องมีพนักงานที่มีความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวิถุญานของการให้บริการ และมีบุคลิกภาพที่ดี

3) สินค้า (Product) ต้องเป็นสินค้าที่ดี มีคุณภาพ มีประโยชน์ตรงกับข้อความโฆษณาที่เผยแพร่ออกไป

4) การดำเนินธุรกิจ (Business practice) ควรมีการคืนกำไรสู่สังคมเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับบริษัท ดังนั้นองค์กรทั้งหลายจะต้องให้ความสำคัญกับการคืนกำไรสู่สังคม

5) กิจกรรมสังคม (Social activities) การดูแลเอาใจใส่สังคม ร่วมกิจกรรมการกุศล หรือสร้างประโยชน์ให้กับสังคม เนื่องจากเป็นยุคที่เน้นการตลาดเพื่อสังคม

6) เครื่องมือเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ในสำนักงาน (Artifacts) บริษัทต้องมีสิ่ง que แสดงสัญลักษณ์ของบริษัท ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องแบบพนักงาน อุปกรณ์สำนักงาน วัสดุสิ้นเปลือง เช่น ปากกา ดินสอ ยางลบ กระดาษ ฯลฯ ควรมีโลโก้ขององค์กรแสดงอยู่ด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์คือ ผลรวมของความคิด ความรู้สึก ทศนคติ ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ผ่านการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลโดยเป็นได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการในการเปิดรับ คัดกรอง และเลือกรับสารของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ รูปแบบการดำเนินชีวิตและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ภาพลักษณ์ขององค์กรหรือสถาบันก็เช่นกันล้วนเกิดจากการดำเนินงานขององค์กรนั้น ๆ ทั้งในด้านตัวองค์กร ผู้บริหาร พนักงาน สินค้าและบริการ และการจัดการสถานที่ ตลอดจนกระบวนการสื่อสารรูปแบบการสื่อสารของผู้ส่งสารหรือองค์กรนั้นไปสู่ผู้รับสาร

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารองค์กร

องค์กรทุกแห่งย่อมมีการดำเนินการที่หลากหลาย การสื่อสารองค์กรเป็นภารกิจหนึ่งด้านการจัดการขององค์กร (Management Function) ที่ช่วยกำหนดกรอบ (Framework) สำหรับการประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพของการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกทั้งหมด เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายโดยรวม คือ การสร้างและรักษาชื่อเสียงที่ดี (Favorable Reputation) ท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ที่องค์กรต้องพึงพา (Cornelissen, 2014) การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารองค์กรจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการสื่อสารหลากหลายรูปแบบหลากหลายช่องทาง ทั้งการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารนั้น ๆ ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาและปรับตัวอย่างต่อเนื่องจาก สื่อดั้งเดิม (Traditional Media) มาสู่สื่อใหม่ (New media) แต่ยังคงพื้นฐานองค์ประกอบหลักของสื่อไว้ได้แก่ ข้อความ (Text) เสียง (audio) ภาพนิ่ง (Still image) ภาพเคลื่อนไหว (motion picture) หรือแอนิเมชัน (Animation) และ วิดีโอ (Video) องค์กรส่วนใหญ่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้มีการบูรณาการทางด้านการสื่อสารและประยุกต์ใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการสื่อสารโดยนิยมใช้ “สื่อใหม่” (New media) เพื่อการสื่อสารเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร เช่น อีเมล อินเทอร์เน็ต

(2561) กล่าวว่า สื่อใหม่ คือ สื่อที่มีการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้รับและผู้ส่งสาร สามารถสื่อสารได้สองทางในเวลาเดียวกัน รวมไปถึงสามารถส่งสารได้หลายรูปแบบ เช่น ภาพ เสียง หรือข้อความได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปมากโดยเฉพาะชีวิตการทำงาน ทำให้คนทำงานจำเป็นต้องใช้สื่อใหม่ในการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพราะมีความสะดวกและรวดเร็ว

ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์ (2551) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของสื่อใหม่ว่าสื่อใหม่เป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการของสารสนเทศได้ตามความต้องการเปิดรับสารของผู้รับสารมากที่สุด เพราะสื่อใหม่สามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบรรจุเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นระบบ มีการค้นหาข้อมูลที่ต้องการง่าย อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในงานเผยแพร่และรวบรวมข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า อีกทั้งยังใช้คุณสมบัติของระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ผสมผสานสื่อต่างๆ ที่เรียกว่า สื่อผสมผสาน ซึ่งสอดคล้องกับ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2561) ได้กล่าวว่า สื่อใหม่ คือ สื่อผสมผสาน สามารถแสดงผลได้ทั้งข้อความ รูปภาพ และเสียง รวมไปถึงภาพเคลื่อนไหว เป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลสารสนเทศได้ตามความต้องการของผู้บริโภค ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา รวมทั้งเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารมากที่สุด เนื่องจากความสามารถของระบบและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทำให้การค้นหาข้อมูลข่าวสาร การรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเป็นเรื่องง่าย

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารองค์กรมาเป็นแนวทางในการศึกษาร่วมกับการเปิดรับข่าวสารดังเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า ประเภทของสื่อใหม่นั้นมีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร และตัวสื่อซึ่งรวมถึงรูปแบบการจัดทำสื่อ ช่องทางการนำเสนอที่จะเป็นการกระตุ้น โน้มน้าว ชี้นำให้ผู้รับสารเกิดความสนใจในสารหรือข่าวสารนั้นๆ ตลอดจนส่งผลถึงการเกิดทัศนคติได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการสื่อสารนั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบวัดผลครั้งเดียว (One-Shot Case Study) โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดและดำเนินการตามระเบียบวิจัย ดังนี้

1) ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตบางแสน จำนวน 3,640 คน (กองบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล, 2561) โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 คือ
$$N = \frac{N}{1+Ne^2}$$
 ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 361 คน

2) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) โดยแบ่งบุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) สำนักงานสภามหาวิทยาลัย (2) สำนักงานอธิการบดี (3) ส่วนงานวิชาการ และ (4) ส่วนงานอื่น ๆ จากนั้นสุ่มเลือกหน่วยงานตัวอย่างได้จำนวนทั้งหมด 13 หน่วยงาน จาก 34 หน่วยงาน แล้วคำนวณขนาดตัวอย่างจากบุคลากร ในแต่ละกลุ่มงานจนครบ 361 ตัวอย่าง

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ทั้งหมด 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสององค์กร ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีผลลัพธ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.941

4) การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูล (Try out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

5) นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อหน่วยงานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสุ่มได้ทั้ง 13 หน่วยงาน ดำเนินการยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย รวมนัดหมายจากแต่ละหน่วยงานให้เข้าไปแจกและรับแบบสอบถามกลับ ได้จำนวน 361 ชุด แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองบุคลากร สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความถี่ในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กร พบว่า บุคลากรมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.08$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ช่องทางที่บุคลากรเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรมากที่สุด คือ อีเมล (E-mail) ของมหาวิทยาลัยบูรพา ($\bar{X} = 3.32$) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายความถี่ในการเปิดรับข่าวสารของมหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านช่องทางสื่อประเภทต่าง ๆ

ช่องทางการเปิดรับ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. เว็บไซต์ (Web site) ของมหาวิทยาลัยบูรพา	3.08	1.202	ปานกลาง
2. อีเมล (E-mail) ของมหาวิทยาลัยบูรพา	3.32	1.336	ปานกลาง
3. เฟซบุ๊ก (Facebook) เพจของมหาวิทยาลัยบูรพา	2.81	1.267	ปานกลาง
4. YOUTUBE Channel รายการบูรพาว่าไรตี้	1.64	.832	น้อย

ตารางที่ 1 แสดงผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายความถี่ในการเปิดรับข่าวสารของมหาวิทยาลัยบูรพาผ่านช่องทางสื่อประเภทต่าง ๆ (ต่อ)

ช่องทางการเปิดรับ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
5. YOUTUBE Channel รายการสายตรงผู้บริหาร	1.43	.708	น้อยที่สุด
6. YOUTUBE Channel รายการรอบรู้เทาทอง	1.45	.781	น้อยที่สุด
7. YOUTUBE Channel คลิปข่าว BUU News	1.77	.867	น้อย
8. รายการอื่นๆทาง Youtube Channel	1.84	.956	น้อย
9. ทวีทัศน์ 1 ที่ตึก ภปร.	1.78	1.182	น้อย
10. แผ่นพับของฝ่ายสื่อสารองค์กร	1.76	.865	น้อย
11. บอร์ดประชาสัมพันธ์ของฝ่ายสื่อสารองค์กร	1.93	.968	น้อย
12. คัดเอาท์ประชาสัมพันธ์ของฝ่ายสื่อสารองค์กร	2.04	1.082	น้อย
13. ป้ายประชาสัมพันธ์ ณ จุดจอดรถบริการ	2.03	.945	น้อย
14. จุลสารมหาวิทยาลัยบูรพา	2.01	.908	น้อย
15. เสียงตามสายของมหาวิทยาลัยบูรพา	2.14	1.082	น้อย
16. LED บอร์ดหน้ามหาวิทยาลัยบูรพา	2.86	1.181	ปานกลาง
17. รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของฝ่ายสื่อสารองค์กร	1.63	.888	น้อย
ภาพรวม	2.08	.579	น้อย

2) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กร พบว่า บุคลากรมีระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยบูรพาภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยบูรพามากที่สุด คือ ข่าวสารเกี่ยวกับประกาศ หรือคำสั่งต่างๆ ($\bar{X} = 3.75$) ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย จำแนกตามระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารของมหาวิทยาลัยบูรพา

ข่าวสารเกี่ยวกับ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การทำกิจกรรม	3.38	.893	ปานกลาง
2. บุคลากร	3.60	.880	มาก
3. ระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก (EEC)	3.05	.918	ปานกลาง
4. ความร่วมมือภายนอก	3.04	.883	ปานกลาง
5. งานวิจัย	3.24	.932	ปานกลาง
6. นวัตกรรม	2.93	.953	ปานกลาง
7. ผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย	2.79	.920	ปานกลาง
8. บรรยากาศของมหาวิทยาลัย	3.20	.913	ปานกลาง
9. การสร้างชื่อเสียง	3.28	.967	ปานกลาง
10. หลักสูตร	3.35	.974	ปานกลาง
11. การอบรม สัมมนา	3.48	.931	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงผลรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย จำแนกตามระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารของมหาวิทยาลัยบูรพา (ต่อ)

ข่าวสารเกี่ยวกับ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
12. การจัดซื้อจัดจ้าง	2.89	.944	ปานกลาง
13. นิสิต	3.26	1.069	ปานกลาง
14. ศิษย์เก่า	2.81	.977	ปานกลาง
15. การประกวดต่าง ๆ	2.85	.977	ปานกลาง
16. ศิลปะและวัฒนธรรม	2.98	.967	ปานกลาง
17. ประกาศ หรือคำสั่งต่าง ๆ	3.75	1.030	มาก
ภาพรวม	3.16	.699	ปานกลาง

3) พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพามีระดับความรู้สึกรู้สึกต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา มีความรู้สึกต่อภาพลักษณ์ด้านผลผลิต มากที่สุดในระดับดี ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมา คือ ภาพลักษณ์ด้านองค์กร อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.79$) ภาพลักษณ์ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.74$) ภาพลักษณ์ด้านอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุน ($\bar{X} = 3.71$) และภาพลักษณ์ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.62$) และภาพลักษณ์ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 3.42$) ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของบุคลากร

ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา	ระดับความรู้สึก		
	Χ	S.D.	แปลผล
1. ภาพลักษณ์ด้านองค์กร	3.79	.522	ดี
2. ภาพลักษณ์ด้านผลผลิต	3.82	.495	ดี
3. ภาพลักษณ์ด้านบุคลากร	3.74	.557	ดี
4. ภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดการ	3.62	.678	ดี
5. ภาพลักษณ์ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.42	.709	พอใช้
6. ภาพลักษณ์ด้านอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนการทำงาน	3.71	.642	ดี
ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาโดยรวม	3.69	.490	ดี

4) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารของของบุคลากรผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาภาพรวม ที่ความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r = .280$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ พบว่า ระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาภาพรวม ที่ความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r = .395$) ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

		ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในด้านต่างๆ						
การเปิดรับ ข่าวสารด้าน ต่างๆ		ด้านองค์กร	ด้านผลิตภัณฑ์	ด้านบุคลากร	ด้านการบริหารจัดการ	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ด้านอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุน การทำงาน	ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย บูรพาภาพรวม
	ความถี่	r	.287**	.220**	.224**	.220**	.231**	.217**
p-value		<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001
ระดับความ สนใจ	r	.374**	.352**	.343**	.285**	.296**	.330**	.395**
	p-value	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพามีการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าช่องทางที่มีการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรมากที่สุด 2 อันดับแรกเรียงตามอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ อีเมล (E-mail) ของมหาวิทยาลัยบูรพา และเว็บไซต์ (Web site) ของมหาวิทยาลัยบูรพา อาจเนื่องมาจากการที่บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพาใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารในการทำงานเพื่อ

ความสะดวก รวดเร็ว ซึ่งอีเมลล์ และ เว็บไซต์ เป็นสื่อที่มีการเชื่อมต่อทางระบบ อินเทอร์เน็ตจัดอยู่ในประเภทของสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึง ได้ง่าย เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลาอย่างไร้พรมแดน มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถ ค้นหาข้อมูลตามที่ตนเองมีความต้องการได้ตรงประเด็น อีกทั้งยังไม่จำเป็นต้อง จดเก็บไว้เป็นจำนวนมาก หากเมื่อต้องการที่จะสืบค้น ก็สามารถเข้าในระบบ แล้วสืบค้นได้ทันที สอดคล้องกับ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2561) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อใหม่ คือ สื่อที่มีการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้รับและผู้ ส่งสาร สามารถสื่อสารได้สองทางในเวลาเดียวกัน รวมไปถึงสามารถส่งสารได้หลาย รูปแบบ เช่น ภาพ เสียง หรือข้อความได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้การดำเนินชีวิตของ คนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะชีวิตการทำงาน ทำให้คนทำงาน จำเป็นต้องใช้สื่อใหม่ในการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพราะมีความ สะดวกและรวดเร็ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา เนาว์วัน และ พรชชวรธรรม สุขสมวัฒน์ (2553) ทำการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาในมุมมองของประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เว็บไซต์ (Web site) ของมหาวิทยาลัยมีความถี่ในการเปิดรับสูงที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ วิมลพรรณ อาภาเวท และ สาวิตรี ชีวะสารณ์ (2553) ได้ทำ การศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชชมงคลพระนคร ในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีการเปิดรับข่าวสารจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

2) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา ในมุมมองของบุคลากรอยู่ในระดับดี หมายความว่า บุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพามองว่ามหาวิทยาลัยมองมหาวิทยาลัย บูรพาในทิศทางบวก อาจด้วยเหตุผลที่บุคลากรเองนั้นมีความเชื่อมโยงกับ มหาวิทยาลัยบูรพาจากการเป็นสถานที่ทำงานและใช้เวลาอาศัยอยู่มากกว่าสถานที่ อื่นๆ และข่าวสารที่ได้รับนั้นตอบสนองความต้องการของบุคลากรเองด้วย เนื่องจากว่าภาพลักษณ์นั้นเป็นภาพในความคิดของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ที่ ได้รับข่าวสารหรือผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อม และจากการที่ฝ่ายสื่อสาร องค์กรเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม

ขององค์กรออกไปเพื่อสร้างการรับรู้ด้านต่าง ๆ ดังที่ ญัฐวิโรจน์ มหายศ และคณะ (2563) ระบุว่า ภาพลักษณ์นั้นเป็นภาพที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อบุคคล องค์กรหรือสถาบัน ซึ่งเกิดจากการรับรู้เองทางตรงหรือเป็นผลมาจากการได้รับการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับบุคคล องค์กรหรือสถาบัน แล้วตราตรึงจิต ประทับใจ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์และสั่งสมไว้ในใจจนก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการกระทำ ความประพฤติหรือพฤติกรรมของบุคคล แล้วแสดงออกมาทางความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเคารพ การนับถือ การบูชาต่อสิ่งนั้น ซึ่งภาพลักษณ์นั้นสามารถมีได้ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสิ่งนั้น อีกทั้ง วิมลพรรณ อาภาเวท และ สาวิตรี ชีวะสารณ์ (2553) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ เป็นภาพขององค์การสถาบัน หรือหน่วยงานในความรู้สึกของประชาชนที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานที่ประชาชนได้รับรู้นั้น ๆ โดยการเกิดภาพลักษณ์ต้องใช้เวลาที่ยาวนาน

3) จากผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความถี่และระดับความสนใจในการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายสื่อสารองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาทุกด้าน อาจเกิดได้จากการที่บุคลากรมีการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อตามประเภทและช่องทางต่าง ๆ ที่ฝ่ายสื่อสารองค์กรซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักได้ดำเนินการในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม ผลการดำเนินการขององค์กรออกไปสู่บุคลากรกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับรู้ถึงรายละเอียด เพื่อสร้างการรับรู้ด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดทัศนคติและมีมุมมองที่ดีต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวิโรจน์ มหายศ (2563) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อใหม่กับภาพลักษณ์และความสนใจในการเลือกศึกษาต่อ ที่มหาวิทยาลัยบูรพาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของ

มหาวิทยาลัยบูรพาภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตจินดา ดังก้อง (2551) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในทัศนะของประชาชนในจังหวัดลำปาง โดยพบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตสวาท ปาละสิงห์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า การเปิดรับสื่อของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพามีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของคณะฯ ในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) การเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาในทุกด้าน จากผลการวิจัย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพามีการเปิดรับข่าวสารผ่านการสื่อสารองค์กรอยู่ในระดับน้อย และรายการที่จัดทำผ่านสื่อออนไลน์ โดยช่องทางยูทูป บางรายการมีการเปิดรับอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรพิจารณาปรับปรุงรูปแบบรายการเพื่อให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลหรือความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่นอกเหนือจากการวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของสารที่มีการนำเสนอ กระบวนการสื่อสารของผู้ส่งสารกับการรับรู้ การเข้าใจ การเข้าถึง และกระบวนการตอบกลับของสารจากผู้รับสาร เพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงสารที่ส่งไปนั้นมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่อย่างไร

3) งานวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของสารที่มีการนำเสนอ กระบวนการสื่อสารของผู้ส่งสารกับการรับรู้ การเข้าใจ การเข้าถึง และกระบวนการตอบกลับของสารจากผู้รับสาร เพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงสารที่ส่งไปนั้นมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์. (2551). บทบาทนักประชาสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ ในสื่อใหม่ ตอนที่ 1. *พัฒนาเทคนิคศึกษา*, 20(65), 42-51.
- จิตสวาท ปาละสิงห์. (2555). การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทัศนะของ ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 20(33), 75 – 93.
- ณัฐวิโรจน์ มหายศ และคณะ. (2563). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อใหม่ กับภาพลักษณ์และความสนใจในการเลือกศึกษาต่อ ที่มหาวิทยาลัยบูรพา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต18. งานสัมมนาทางวิชาการและการประชุมวิชาการ ระดับชาติด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการ ครั้งที่ 4 ปี 2020 วันที่ 18 มิถุนายน 2563 จัดโดย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ณ โรงแรมสวิสโซเทล รัชดา กรุงเทพฯ, 60-74.
- ตราจิตต์ เมืองคล้าย. (2556). ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาตามทัศนะของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัย บูรพา. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พีระ จิโรโสภณ. (2553). การเลือกสรรและการแสวงหาข่าวสาร วิชาหลักทฤษฎี การสื่อสาร. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2562). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2562. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2558). การสื่อสารองค์กร : แนวคิดการสร้างชื่อเสียงอย่าง ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันทนา เนาว์วัน และ พระรชวรรณ สุขสมวัฒน์ (2553). *การศึกษาภาพลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาในมุมมองของประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.

วิมลพรรณ อาภาเวท และ สาวิตรี ชีวะสาธน์. (2553). *การศึกษาภาพลักษณ์ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สุกัญญา บุรณเดชาชัย. (2561). *วารสารศาสตร์หลอมรวม : แนวคิด หลักการและกรณีศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตโปรดเรชั่น.

สุดจินดา ดังก้อง. (2551). *ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในทัศนะของประชาชนในจังหวัดลำปาง*. คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). *ทฤษฎีและปฏิบัติการประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมลสมัย.

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). *สื่อศาสตร์ Mediumology หลักการ แนวคิด นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาคร.

Argenti, P.A. (2009). *Corporate Communication*. (5th ed.), New York, NY : McGraw-Hill.

Cornelissen, J. (2014). *Corporate Communication : A Guide to Theory and Practice*. (4th ed.) London : Sage Publications.

Klapper, J.T. (1960). *The Effect of Mass Communication*. New York : Free Press.

Wilbur, Schramm. (1973). *Channels and Audience : Handbook of Communication*. Chicago : Ran McNally College.

Yamane, Taro. (1973). *Statistic : An Introductory Analysis*. (2nd ed.) Tokyo : John Weather Hills.

6

การบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี The Online Learning Management Case Study : Udonthani Rajabhat University

---

โยชิตา หลวงสุรินทร์ และ ธีศรัฐาพัฒน์ ยุกตานนท์
Yosita Luangsurin and Taschatat Yuktananda

การบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

The Online Learning Management Case Study :
Udonthani Rajabhat University

โยชิตา หลวงสุรินทร์¹ และ ทัศนัฐชาพัฒน์ ยุktananda²

Yosita Luangsurin and Taschapat Yuktananda

¹วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ หลักสูตรการจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี
20131 ประเทศไทย e-mail : yosita.luangsurin@gmail.com

Graduate School of Commerce, Public Management, Burapha University,
Chon buri 20131, Thailand e-mail : yosita.luangsurin@gmail.com

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : 3orchid.co.ltd@gmail.com

The Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : 3orchid.co.ltd@gmail.com

Received : December 8, 2020 Revised : February 24, 2021 Accepted : February 25, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 99 คน ได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร Yamane (1973 : 237) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 และสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Key Informants) และวิจัยเชิงคุณภาพโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Positive Sampling) จำนวน 10 คน เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{x} = 3.20$) ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ ($\bar{x} = 3.08$) ด้านโครงสร้างการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{x} = 3.08$) ด้านประสิทธิภาพการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{x} = 3.06$) ด้านประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{x} = 3.06$) และด้านนโยบายการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{x} = 3.00$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการออนไลน์กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า

1) ควรสร้างความเข้าใจให้นักศึกษาโดยการกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนออนไลน์ให้มีมาตรการความปลอดภัยเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน เพิ่มช่องทางการช่วยเหลือและคำแนะนำการใช้งานระบบไว้อย่างเหมาะสม เน้นการสร้างยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงโครงสร้างการเรียนออนไลน์มีความน่าเชื่อถือ และตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

2) ควรมีการกำหนดนโยบายการเรียนออนไลน์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น

3) ควรส่งเสริมให้ผู้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์มีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนโดยการวางแผนขั้นตอนการดำเนินการ การพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนและการติดตามผล

4) ควรติดตามผลผลการดำเนินโครงการเรียนออนไลน์โดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่อำนาจของผู้รับชอบโครงการตามสัดส่วนที่ได้รับมอบหมาย และให้ติดตามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ; การเรียนออนไลน์; มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were to 1) investigate online learning management at Udonthani Rajabhat University, and 2) analyze

the guideline for the development of the online learning management. This research methodology was mixed method approach: qualitative and quantitative research design. The samples used for quantitative research was 99 personnel of Udonthani Rajabhat University obtained by determining the sample size using Yamane's formula (1973 : 237), at the confidence level of 95% and the margin error of 0.05. Besides, ten key informants were randomized by probability samplings and positive sampling for in-depth interviews. The research methods used were questionnaires and interviews. The data received were analyzed by frequency, percentage, classification of data, and organized information system, prepared a data editor and analyzed the data.

The results of study were :

1. The results of the overall online management aspects was at moderate level ($\bar{x} = 3.08$). When considered at each aspect from the highest to the lowest mean, the aspect of the online learning participation received the highest mean ($\bar{x} = 3.20$). Next on down were: strategic planning ($\bar{x} = 3.08$), online learning structure ($= 3.08$), online learning efficiency ($\bar{x} = 3.06$), online learning evaluation ($\bar{x} = 3.06$), and online learning policy ($\bar{x} = 3.00$), respectively.

2. The results of the analysis for the development of the online management guideline were as follows:

2.1) The involved people should set the preventive measures for student safety in order to protect the student personal data. Besides, they should increase channel for student assistance and advisory. Moreover, they should emphasize the building strategy to develop the reliable online learning structure and respond properly to student needs.

2.2) The online learning policy should be established and consistent with the subject matter to increase the student knowledge.

2.3) The involved people should be encouraged to take part in the development of the instructional materials for online learning at each step as follows: planning the implementation process, developing of teaching and learning approaches and monitoring results.

2.4) The results of the implementation of the online learning program should be monitored by decentralizing the authority to the persons who are responsible for the project according to the assigned proportion authority and be followed up regularly to ensure efficiency and effectiveness.

Keywords : Management; Online Learning; Udonthani Rajabhat University

บทนำ

จากสถานการณ์ทั่วโลกที่มีความน่าเป็นห่วงในหลายเรื่องๆ แต่เป็นที่น่าจับตามองมากที่สุด คือ การเจ็บป่วยของประชาชนในแต่ละประเทศ จากสาเหตุแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสและยังส่งผลกระทบต่อในวงกว้างลุกลามไปทั่วโลกในขณะนี้ จึงเป็นปัญหาหลักในการกระทบไปในทุกภาคส่วนของการดำรงชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและทางการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงสภาพแวดล้อมระดับอาชญากรรม การจัดการทางสังคมให้แก่ประชาชน ระบบการศึกษาและความเชื่อการจัดการความช่วยเหลือสำหรับสาธารณะ การให้ความคุ้มครองทางสังคม การบรรเทาภัยพิบัติ บริการที่ภาครัฐจัดสรรให้แก่ประชาชนโดยครอบคลุมถึงวงจรชีวิต ซึ่งรวมถึงการศึกษา การดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละวัน นอกจากนี้ สวัสดิการสังคมต่าง ๆ การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มที่มีรากฐานและการพัฒนาในระบบค่านิยมด้านสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่ตกผลึกในระบบค่านิยมทาง

สังคม ซึ่งช่วยให้สถาบันทางสังคมมีหน้าที่จะต้องดูแลสมาชิกในสังคมประเทศไทย ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน การจัดระบบการศึกษา การจัดการเรื่องทางไกลจากโรคและการป้องกันที่ดีภายใต้ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการแบ่งปันหลอมรวมการเรียนรู้ด้วยกันในระดับสังคมชุมชน และท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ ประเทศไทยในบริบทของประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียนอาจแบ่งได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และระบบความเชื่อในระบบสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งเป็นค่านิยมพื้นฐานของระบบการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้เกิดความสมดุลของภาพรวมในระบบต่าง ๆ เพื่อความสอดคล้องกันระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา (ทีศนา เขมมณี, 2545 : 87-88)

สภาพสังคมในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่างานด้านสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งผลกระทบต่อบุคคล องค์กรและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นอย่างยิ่งช่วยสนองต่อนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมายสร้างภาพลักษณ์ที่ถูกต้องและพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการทางด้าน เศรษฐกิจ ช่องทางการสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ดังจะเห็นได้จากตลาดแรงงานที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสำคัญต่องานด้านสื่อสารมวลชน จึงต้องมีคุณภาพความรู้ความสามารถจริยธรรมและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน เพราะสื่อสารมวลชน คือ การบูรณาการความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึง ความสำคัญและความต้องการของทรัพยากรบุคคลเพื่อให้เรียนรู้มีคุณสมบัติเพียบพร้อมและมีทักษะความสามารถที่จะประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงสอดคล้องกับ ความต้องการของตนและสังคมตลอดจนสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างสมดุล ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกจึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรในเชิงรุกที่มีศักยภาพและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ ๆ จะต้องมีความรู้ ทักษะ มีความเป็นมืออาชีพ และมีความพร้อมทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพในสายงานนิเทศศาสตร์สามารถ

ที่จะปฏิบัติงานได้ทันทีและมีศักยภาพภายในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะของงานที่ตลาดแรงงานคาดหวัง บัณฑิตจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำรงตนให้เป็นส่วนหนึ่งที่ติดต่อสังคมมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งตรงกับนโยบายและปรัชญาของมหาวิทยาลัยความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในการเรียนการสอนระบบออนไลน์ (สุมาลี สังข์ศรี, 2544 : 132)

การใช้รูปแบบของการสอนหรือการฝึกอบรมผ่านแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ในระบบเปิดหรือเรียกกันว่า หลักสูตรออนไลน์แบบเปิดหรือมหาชนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ค่าใช้จ่ายรองรับกลุ่มผู้เรียนขนาดใหญ่ที่มีความต้องการในปัจจุบัน การเรียนรู้นวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดตั้งสำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (Inter University Network : UniNet) ซึ่งได้จัดทำโครงการ Thailand Cyber University เป็นโครงการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ที่เน้นการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้พบกันเหมือนในชั้นเรียนปกติและได้ออกประกาศิให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์นั้น ยังมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนนั้นประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ยังไม่มีการสังเคราะห์หรือวิจัยหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนาเพื่อจัดหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการด้านการจัดการเรียนการสอนในอนาคตของมหาวิทยาลัย ตอบสนองการเรียนรู้ร่วมกันและมีส่วนร่วมปฏิรูปการศึกษา (วิทยากร เชียงกุล, 2559)

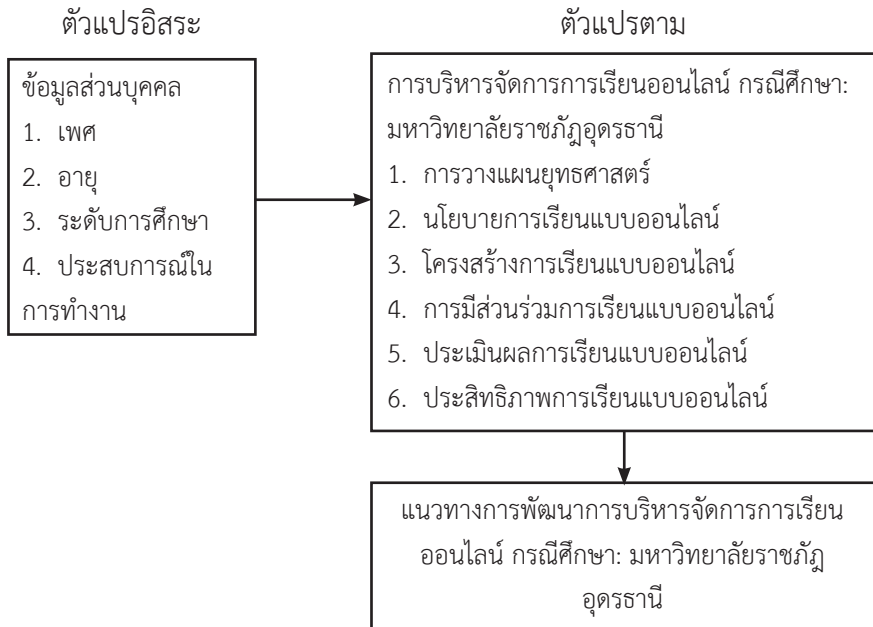
สถานการณ์ปัจจุบันนักศึกษาไม่สามารถไปเรียนตามปกติได้เพราะการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิดพบปัญหาการเรียนออนไลน์ คือ การเรียนออนไลน์ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้สอนเพราะความไม่คุ้นชินกับการใช้เครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ และผู้เรียนต้องมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อรองรับการเรียนการสอนออนไลน์ มีอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรพอสมควร และมีค่าใช้จ่ายใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ในเนื้อหาบทเรียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนลดน้อยลงไป ซึ่งอาจส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้การเรียนออนไลน์ผู้สอนและผู้เรียนต้องเตรียมตัวล่วงหน้าและเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้พร้อมจึงจะสามารถเรียนได้ (สิริพร อินทสนธิ, 2563) ปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนแบบปกติช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิดนักเรียนอาจจะติดเชือรหว่างเดินทางไปโรงเรียนและติดเชื้อจากทางเดินหายใจจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันและความเสี่ยงเกิดจากครูที่เดินทางเยี่ยมบ้านนักเรียนช่วงเรียนปกติก็เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและกระทบกับแผนการเรียนการสอนของโรงเรียน (จิรกิติ ทองปรีชา, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวซึ่งผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ให้ตรงตามความต้องการของนักศึกษา และสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี รวมถึงหน่วยงานระดับอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางการดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ของทุกภาคส่วนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 1,024 คน
ข้อมูล ณ วันที่ 8 พฤษภาคม 2563

กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนบุคลากรที่อยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
จำนวน 99 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ
Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่
ยอมรับได้ 0.05

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คน
เมื่อได้ กลุ่มตัวอย่าง จึงทำสุ่มตัวอย่างโดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น

กลุ่มเป้าหมาย (Key Informants) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อตอบ
วัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
พิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จำนวน 10 คน

ระยะเวลาศึกษาวิจัยในระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ โดยสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน หน่วยงานที่สังกัด โดยเป็นแบบปลายปิด (Close ended question) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้แก่ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ ด้านนโยบายการเรียนแบบออนไลน์ ด้านโครงสร้างการเรียนแบบออนไลน์ ด้านการมีส่วนร่วมการเรียนแบบออนไลน์ ด้านประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์ ด้านประสิทธิภาพการเรียนแบบออนไลน์ จำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 7 ข้อ สำหรับเกณฑ์กำหนดระดับการมีส่วนร่วมซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ จากมากไปหาน้อย ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยการสัมภาษณ์ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิตจำนวน 40 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .84 ซึ่งถือว่า แบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลครั้งต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้ (1) จัดทำหนังสือเพื่อขอความร่วมมือจากจำนวนบุคลากรที่มีการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประกอบด้วย บุคลากรที่มีการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ทั้งหมด จำนวน 99 คน (2) การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไป จำนวน 99 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา และมีความสมบูรณ์จำนวน 99 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) ทบทวนแนวคิดทฤษฎี (literature review) ที่เกี่ยวข้องและจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 59 คน เพศชาย จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่อายุตั้งแต่ 31-40 ปี จำนวน 42 คน รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี จำนวน 20 คน มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ตั้งแต่ปริญญาตรี จำนวน 60 คน และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 39 คน สำหรับประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ตั้งแต่ 6-10 ปี จำนวน 68 คน และประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน ตามลำดับ

1.2 ระดับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.20$) ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ได้ ($\bar{X} = 3.08$) ด้านโครงสร้างการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.08$) ด้านประสิทธิภาพการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.06$) ด้านประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.06$) และด้านนโยบายการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.00$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 คน อายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาโทขึ้นไปและดำรงตำแหน่งผู้บริหารในมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน ผลการศึกษา ดังนี้ (1) ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ โดยการสร้างความเข้าใจให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัย ควรมีการเรียนออนไลน์ที่มีมาตรการความปลอดภัยเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน ควรมีช่องทางการช่วยเหลือและคำแนะนำการใช้งานระบบไว้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงโครงสร้างการเรียนออนไลน์มีความน่าเชื่อถือ (2) ด้านนโยบายการเรียนแบบออนไลน์ ควรมีนโยบายการเรียนออนไลน์ที่มีประโยชน์ต่อนักศึกษาและอาจารย์ ผู้สอนในรายวิชาให้ความสอดคล้องในการเพิ่มพูนความรู้ของนักศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านโครงสร้างการเรียนแบบออนไลน์ ควรจัดทำโครงสร้างการเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนเพื่อให้นักศึกษาได้เพิ่มความรู้มากขึ้น ควรเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับผู้สอน เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบและผู้เรียนด้วยกันให้ง่ายขึ้น และให้มีการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (4) ด้านการมีส่วนร่วมการเรียนแบบออนไลน์ ควรส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาการเรียน การสอนออนไลน์ มีส่วนร่วมออกแนวคิดในการนำเทคโนโลยีในการเรียนการสอนมาใช้ (5) ด้านประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์ ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ

เรียนออนไลน์ อย่างสม่ำเสมอ สังเกตการณ์ในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนและผู้สอน (6) ด้านประสิทธิภาพการเรียนแบบออนไลน์ ควรมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปให้ผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 59 คน เพศชาย จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 31-40 ปี จำนวน 42 คน รองลงมามีอายุ 41-50 ปี จำนวน 20 คน มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ตั้งแต่ปริญญาตรี จำนวน 60 คน และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 39 คน สำหรับประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ตั้งแต่ 6-10 ปี จำนวน 68 คน และประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน ผลการศึกษา ระดับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.20$) และด้านนโยบายการเรียนแบบออนไลน์ ($\bar{X} = 3.00$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ พลอยศรี (2551) ศึกษาการสร้างบทเรียนออนไลน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ เรื่อง เทคโนโลยีก่อนพิมพ์ เพื่อหาคุณภาพบทเรียนออนไลน์ พบว่า การเรียนออนไลน์ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการเรียนและการประเมินผลเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ให้มีการบริหารจัดการความปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนกับวิธีการเรียนออนไลน์

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 คน ผลการศึกษา เน้นการวางแผนยุทธศาสตร์โดยการสร้างความเข้าใจให้นักศึกษา เน้นการเรียนออนไลน์อย่างปลอดภัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล ปรับปรุงโครงสร้างการเรียนออนไลน์ให้น่าเชื่อถือ กำหนดนโยบายการเรียนออนไลน์ให้มีประโยชน์ต่อนักศึกษา และผู้สอนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เน้นการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจตามขั้นตอน และ ติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอเพื่อเกิดการพัฒนาต่อเนื่อง และเพิ่มประสิทธิภาพโดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังผู้รับผิดชอบตามสัดส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวกร แก้วรัตน์ (2546) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้เรื่องพื้นฐานไมโครโปรเซสเซอร์ โดยใช้การสอนผ่านเว็บกับการสอนปกติ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 42 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) สุ่มนักเรียนเข้ากลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้การสอนผ่านเว็บจำนวน 21 คน และกลุ่มควบคุมที่เรียนจากการสอนปกติ จำนวน 21 คน ผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้การสอนผ่านเว็บกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ ศิริพงษ์ เสาภายน (2548) ให้ความหมายของทฤษฎีระบบ (System Theory) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไว้ว่าเป็นวิธีการจัดการที่ผสมผสานหน้าที่การจัดการกิจกรรมการจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและต้องมี “ข้อมูล” เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็น “กระบวนการ” เพื่อให้ได้ “ผลลัพธ์” ออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

6

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ตามนโยบายของรัฐ
2. ประชาสัมพันธ์นโยบายการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์อย่างทั่วถึงให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อความเข้าใจในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จัดทำวิธีการใช้เครื่องมือเรียนออนไลน์ให้ชัดเจนและกำหนดเป็นระเบียบวิธีการ สื่อสารให้ผู้สอน และผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น
2. ควรสนับสนุนงบประมาณให้นักศึกษาที่ต้องจัดหาอุปกรณ์มาเรียนออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการ และนำแบบแผนที่มีโครงสร้างดำเนินการที่ชัดเจนประกอบกับการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
2. ควรศึกษาการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์แบบบูรณาการระหว่างเรียนทางโทรทัศน์กับเรียนทางอินเทอร์เน็ตผ่านแอปพลิเคชัน (Application)
3. ควรศึกษาในการนำนโยบายสาธารณะของภาครัฐในการบริหารจัดการการเรียนออนไลน์ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่าย
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจระดับครัวเรือนที่ส่งผลต่อการเรียนระบบออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- จิริกิติ์ ทองปรีชา. (2563). *การบริหารจัดการการเรียนการสอน ภายใต้สถานการณ์ COVID - 19 ระดับมัธยมศึกษา*. (16 ตุลาคม 2020) สืบค้นจาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files /2562_1597914679_6114832031.pdf.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). *กระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- วัฒน์ พลอยศรี. (2551). *การสร้างบทเรียนออนไลน์แบบมีปฏิสัมพันธ์เรื่องเทคโนโลยีก่อนพิมพ์. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ.*

- วิทยากร เชียงกุล. (2559). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทย ให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ศิวกร แก้วรัตน์. (2546). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพื้นฐานไมโครโปรเซสเซอร์โดยใช้การสอนผ่านเว็บกับการสอนปกติสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันราชภัฏเลย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ศิริพงษ์ เศาภายน. (2548). หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บ็ุก พอยท์.
- สิริพร อินทสนธิ. (2563). โควิด- 19 : กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษารายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 203.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd, Ed). New York : Harper and Row Publications.

7

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี ตำบลตอนหัวฟ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์

An Election Campaign for a Mayoral Election in
Don Hua Loh Subdistrict Municipality : A Case
Study of Miss Nawarat Trairak

ทรงยศ บัวเฟื่อน และ ปรีชญา เจริญเศรษฐกุล

Songyot Buaphuean and Preechaya Charoensetthakul

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์

An Election Campaign for a Mayoral Election in Don Hua Loh
Subdistrict Municipality : A Case Study of Miss Nawarat Trairak

ทรงยศ บัวเฟื่อน¹ และ ปรีชญา เจริญเศรษฐกุล²

Songyot Buaphuean and Preechaya Charoensetthakul

¹ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย e-mail : Songyot_b@yahoo.com

Department of Communication Arts, Faculty of Humanity and Social Sciences,
Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand
e-mail : Songyot_b@yahoo.com

²ภาควิชานิเทศศาสตร์ สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและสังคม
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131 ประเทศไทย
e-mail : Songyot_b@yahoo.com

Innovation in Political and Social Communication Department of Communication Arts,
Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand
e-mail : Songyot_b@yahoo.com

Received : September 12, 2020 Revised : October 22, 2020 Accepted : November 11, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบล
ดอนหัวฬ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากลยุทธ์
การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ ของ
น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลบุคคลสำคัญ จำนวน 3 คน ผลการศึกษาพบ
4 ประเด็น ได้แก่ (1) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ พบว่า น.ส.นวรรตน์ มีนโยบายเน้น
การทำงานที่รวดเร็ว ถูกต้อง (2) กลยุทธ์หลัก พบว่า น.ส.นวรรตน์ใช้การสื่อสารแบบ
เห็นหน้าด้วยการลงพื้นที่พบประชาชนด้วยตนเอง ส่วนการสื่อสารแบบไม่เห็นหน้า
น.ส.นวรรตน์ ให้ทีมงานร่วมกับผู้นำชุมชนลงพื้นที่ชักจูงใจให้ประชาชนเลือกตนเอง
(3) กลยุทธ์ดึง พบว่า น.ส.นวรรตน์ รณรงค์ผ่านเสียงตามสาย และใช้เฟซบุ๊ก
เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของตน (4) การหึงเสียง พบว่า ไม่มีการ

จัดทำโพลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในช่วงเวลาที่มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

คำสำคัญ : การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง; ดอนหัวฬ่อ; น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์

Abstract

The research on “A Political Campaign for a Mayoral Election in Don Hua Loh Subdistrict Municipality : A Case Study of Miss Nawarat Trairak” aimed to study Miss Nawarat Trairak’s campaign strategies to run for a mayor of Don Hua Loh Subdistrict Municipality. This research employed qualitative methodology with in-depth interviews of three key informants. The study was revealed in four different categories : 1) Product Presentation - Miss Nawarat was portrayed with fast and accurate work, 2) Push Strategy - Miss Nawarat adopted face to face communication and met the local people herself, 3) Pull Strategy - Miss Nawarat employed PA system and Facebook to broadcast all her activities, and 4) Poll - the study found that there was no poll for the time being.

Keywords : Political Campaign; Don Hua Loh; Nawarat Trairak

บทนำ

เทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อตั้งอยู่ในเขตตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากตัวเมืองชลบุรีประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการยกฐานะจาก องค์การบริหารส่วนตำบลดอนหัวฬ่อ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 และได้เปลี่ยนแปลงขนาดจาก “เทศบาลขนาดกลาง” ให้เป็น “เทศบาลขนาดใหญ่” เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2553 คำว่า “ดอนหัวฬ่อ” เดิมเขียนว่า “ดอนหัวล่อ” มีที่มาจากการที่ประชาชนในอดีตนิยมทำหุ่นเป็นรูปสัตว์มาสวมศีรษะเพื่อล่อให้สัตว์เข้ามาใกล้ จะได้ล่าสัตว์เป็นอาหาร ชาวบ้านมักเรียกกันติดปากว่า “ดอนหัวล่อ” ต่อมาได้เปลี่ยนจากอักษร “ล” เป็น “ฬ” เป็น

“ดอนหัวฬ่อ” พื้นที่แห่งนี้มีทิศเหนือติดอำเภอพานทอง ทิศใต้ติดกับอำเภอนาป่า ทิศตะวันออกติดกับตำบลหนองตำลึง ส่วนทิศตะวันตกติดกับตำบลครองตำหารู ตำบลหนองไม้แดง

เดิมพื้นที่ในเขตเทศบาลดอนหัวฬ่อมีลักษณะเป็นไร่นา ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์จำนวนมาก มีประชาชนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น เกิดอาชีพที่หลากหลายและแตกต่างจากพื้นที่แห่งอื่น เช่น มีการสร้างที่อยู่อาศัยให้คนทำงานในพื้นที่เช่าพักอาศัยจำนวนมาก ทั้งการสร้างคอนโดมิเนียมให้เช่าเป็นรายเดือน การสร้างอพาร์ทเมนท์ หรือ “หอพัก” ให้เช่าทั้งรายวันและรายเดือน อีกทั้งยังมีโครงการสร้างบ้านพักอาศัยขายให้คนในพื้นที่หลายโครงการ ประชากรในพื้นที่ตำบลดอนหัวฬ่อจำนวนมากทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นต้องออกจากที่พักอาศัยตั้งแต่เช้า และกลับเข้าสู่ที่พักในตอนเย็น ทำให้คนทำงานในพื้นที่แห่งนี้มีเวลาทำความสะอาดที่พักออาศัยน้อยมาก จึงมีผู้ประกอบการอาชีพให้บริการซ่อมเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก มีอาชีพรับจ้างทำความสะอาด อาชีพขับรถรับจ้างในหลากหลายรูปแบบ เป็นต้น

น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ เป็นบุตรของ นายสยาม นวรรตน์ อดีตกำนันตำบลดอนหัวฬ่อ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนพานทอง มัธยมปลายโรงเรียนชลกันยานุกูล ปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยบูรพา ด้านประวัติการทำงาน หลังจากจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ได้เข้าทำงานเป็นพนักงานธนาคารกรุงเทพ ประมาณ 6 ปี จากนั้นบิดา คือ นายสยาม ได้ขอให้ น.ส.นวรรตน์ ลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อและได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีในที่สุด ด้วยวัย 34 ปี

เทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้จำนวนมาก ผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อจำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ โดยทั่วไปนั้นเทศบาลขนาดใหญ่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนมากจะมีบุคคลสนใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารเทศบาลหลายคน ทว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ คือ มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง

นายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อเพียงคนเดียว คือ น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ หมายความว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2555 ของ น.ส.นวรรตน์ จะไม่มีคู่แข่ง กระนั้นก็ตามผู้ศึกษาเกิดความสงสัยใคร่รู้ว่าการที่ น.ส.นวรรตน์ ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อเพียงคนเดียวโดยไม่มีคู่แข่งนั้น เขาใช้กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างไร จึงนำมาสู่การศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์

คำถามนำวิจัย

น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ ใช้กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ อย่างไร

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทางการตลาดของ Bruce I. Newman ผู้ศึกษานำเสนอแนวคิดหลัก (Concept) ของแนวคิดนี้โดยนำมาเป็นกรอบในการศึกษาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ ซึ่ง นิวแมน ระบุว่า การตลาดเป็นกระบวนการที่ผู้ขายหรือเจ้าของธุรกิจนำ “ผลิตภัณฑ์” หรือ “สินค้า” แลกกับ “เงิน” ของผู้บริโภคโดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สินค้าและบริการ การส่งเสริมการตลาด การกำหนดราคา และ ช่องทางการจัดจำหน่าย หลักการนี้ไม่แตกต่างจากหลักการตลาดการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองจะขาย “ความคิด” และขาย “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง” โดยพยายามสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเชื่อถือ และนำเสนอวิสัยทัศน์เพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ วิสัยทัศน์ จากหลัก 4Ps. ทางการตลาด นิวแมน ได้นำมาประยุกต์เข้ากับ 4Ps. ทางการเมือง ประกอบด้วย ประการแรก ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ ผลิตภัณฑ์ทางการเมือง ได้แก่ นโยบายของพรรคการเมือง และ

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประการที่สอง การตลาดแบบผลักดัน (Push Marketing) ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและผู้สมัครของพรรคการเมือง โดยให้ทีมงานช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังบุคคลอื่น ประการที่สาม การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing) ได้แก่ การใช้สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อกระแสหลักประเภทอื่น ในการเผยแพร่ข่าวสารตามที่พรรคการเมืองหรือนักการเมืองต้องการสื่อถึงสาธารณชน ประการที่สี่ การสำรวจความคิดเห็น (Polling) คือ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อจะให้ได้ข้อมูลมากำหนดเป็นนโยบาย และการหยั่งเสียงของประชาชนในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

หลังจากนำเสนอแนวคิดการนำการตลาดมาประยุกต์เข้ากับการตลาดการเมืองตามแนวคิดของนิวแมนแล้ว ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งผู้ที่เคยศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ได้นำแนวคิดของ นิวแมน มาประยุกต์เข้ากับการศึกษาในประเด็นใกล้เคียงกัน ผลการทบทวนวรรณกรรมมีดังต่อไปนี้

งานชิ้นแรกเป็นของ พิรุณธร เบญจพรรังสีกุล (2554) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดการเมืองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกพรรคการเมืองไทยของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษานำแนวคิดของ (Bruce I. Newman, 1999) ที่ประยุกต์ส่วนประสมทางการตลาดเข้ากับการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยกำหนดตัวแปรในการศึกษา คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) การตลาดแบบผลักดัน (Push Marketing) การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing) และการหยั่งเสียง (Polling) ผลการศึกษา พบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์ คือ การนำเสนอตนเองนั้น แบ่งออกเป็นการนำเสนอนโยบายของพรรคการเมือง และการนำเสนอตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในส่วนการนำเสนอ นโยบายพรรคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในทิศทางเดียวกัน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความไว้วางใจพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งตำแหน่งทางการเมือง ด้านการนำเสนอตัว “ผู้สมัคร” มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกพรรคการเมือง โดยเชื่อว่าพรรคการเมืองจะคัดสรรผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ส่วนการตลาดแบบผลักดัน คือ การ

ที่ผู้สมัครพบประชาชนโดยการขึ้นปราศรัยบนเวทีที่จัดขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.51 – 3.56 รองลงมา คือ การใช้ทีมงานลงพื้นที่เคาะประตูบ้าน มีค่าเฉลี่ย 2.93 – 3.04 ด้านการตลาดแบบดึง พบว่า ประชาชนรับรู้ผ่านป้ายหาเสียง มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือ รับรู้ผ่านโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ย 3.42 และรับรู้ผ่านยานพาหนะเคลื่อนที่มีค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนด้านการหึงเสียง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.28

แพรวา ศรีขำนิ (2557) ศึกษาเรื่อง ความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทยในการใช้การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.2554 ในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษากลยุทธ์การตลาดการเมืองที่พรรคเพื่อไทยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยนำกรอบแนวคิด “การตลาดการเมือง” (Political Marketing) ของ Bruce I. Newman มาใช้เป็นแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบกับการใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ ผลการศึกษา พบว่า พรรคเพื่อไทยได้ประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับกลยุทธ์ของพรรคไทยรักไทย โดยดึงอดีตผู้นำพรรค คือ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มาเป็นจุดขาย กล่าวถึงความสำเร็จในการบริหารประเทศที่พรรคไทยรักไทยเคยทำได้ ส่วนพรรคประชาธิปัตย์มุ่งเจาะกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่ต่อต้านพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร บริบททางการเมืองและสังคมในช่วง พ.ศ.2554 เปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ.2543 – 2548 มาก ทำให้การกำหนดกลยุทธ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยไม่ประสบความสำเร็จดังเช่นการกำหนดกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย

บทสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม

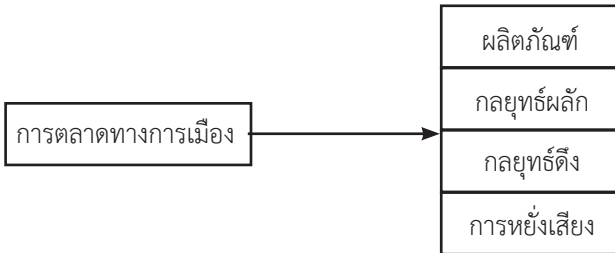
จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า พิรุณธร เบลูจพรรังสีกุล ได้นำแนวคิดของ Bruce I. Newman ที่ประยุกต์ส่วนประสมทางการตลาดเข้ากับการกำหนดกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยกำหนดตัวแปรในการศึกษา คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) การตลาดแบบผลักดัน (Push Marketing) การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing) และการหึงเสียง (Polling) โดยระบุว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่

“นโยบาย” และ “ตัวผู้สมัคร” ด้านกลยุทธ์หลัก คือ การที่ผู้สมัครเดินพบประชาชนโดยตรง เช่น การเดินเคาะประตูบ้านแนะนำตนเอง การใช้โทรศัพท์แนะนำตัว ด้านการตลาดแบบดั้งเดิม คือ การรณรงค์โดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำพา “สาร” ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ด้านการหึงเสียง คือ การจัดทำโพลเพื่อให้รับรู้ถึงความนิยมของผู้สมัครรับเลือกตั้งตั้งแต่ละคนในช่วงเวลานั้น ส่วน แพรวา ศรีขำนิ ศึกษาความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทยที่ใช้การตลาดทางการเมืองรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ.2554 โดยใช้กรอบแนวคิดการตลาดการเมือง (Political Marketing) ของ Bruce I. Newman มาศึกษาเช่นเดียวกัน ผลการศึกษา พบว่า พรรคเพื่อไทยใช้กลยุทธ์การตลาดการเมืองที่พรรคไทยรักไทยเคยนำมาใช้ โดยหยิบยกเอาผลงานของ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ในอดีตมานำเสนอ แต่ทว่าบริบททางการเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างไปจากประชาชนที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัด จึงทำให้พรรคเพื่อไทยไม่ประสบความสำเร็จในการใช้แนวคิดการตลาดการเมืองในกรุงเทพมหานคร

ผู้ศึกษาได้นำเอาตัวแปรตามที่ พิรุณธร และ แพรวา นำมาใช้ในการศึกษา ซึ่งทั้งสองได้นำเอาแนวคิดการตลาดการเมืองของ Bruce I. Newman มาเป็นแนวทางในการศึกษารั้งนี้โดยนำมาศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ ของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ประกอบด้วย ตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ (Product) กลยุทธ์ผลัก (Push Marketing) กลยุทธ์ดึง (Pull Marketing) และการหึงเสียง (Polling) ดังรูปที่ 1

กรอบแนวคิดในการศึกษา

รูปที่ 1 : แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาประยุกต์จากแนวคิดการตลาดการเมืองของ บรูซ ไอ นิวแมน

(Bruce I. Newman, 1999)

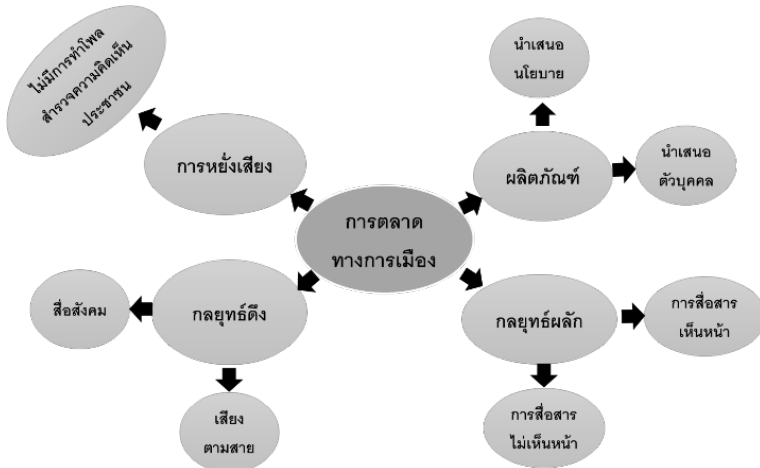
วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) บุคคลที่รู้วิธีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ เป็นอย่างดี โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) จำนวน 3 คน ประกอบด้วย น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ นายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ น.ส.จิตติมา พิมพ์พิทยานันท์ หัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาล ตำบลดอนหัวฬ่อ นายณัฐวิโรจน์ มหายศ นักวิชาการด้านการสื่อสารในพื้นที่ ตำบลดอนหัวฬ่อที่ติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างใกล้ชิด โดยสัมภาษณ์ในประเด็นกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ

ผลการศึกษา

ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวโดยเรียงลำดับตามองค์ประกอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามแนวคิดของ (Bruce I. Newman, 1999) ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 : แสดงกลยุทธ์ที่ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากรูปที่ 2 น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ใช้กลยุทธ์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ผลิตภัณฑ์ (Product)

“ผลิตภัณฑ์” ในที่นี้ หมายถึง การที่ น.ส.นวรรตน์ นำเสนอตนเองต่อสาธารณชน ผลการศึกษาพบ 2 ประเด็น ได้แก่ การนำเสนอนโยบายของตนเอง และการนำเสนอตัวบุคคล ดังต่อไปนี้

การนำเสนอนโยบายของตนเอง

ผลการศึกษา พบว่า น.ส.นวรรตน์ นำเสนอนโยบายหลัก 2 ประการ ได้แก่ การทำงานที่รวดเร็ว ถูกต้อง และการแก้ปัญหาให้ประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) การทำงานที่รวดเร็ว ถูกต้อง

น.ส.นวรรตน์ ได้แจ้งต่อประชาชนเขตเทศบาล ตำบลดอนหัวฬ่อ ขณะรณรงค์

หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ โดยระบุว่า ถ้าหากตนเองได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี จะเอาใจใส่ต่อการเข้ามาติดต่อราชการของประชาชน โดยให้ใช้เวลาน้อยที่สุดเพราะเข้าใจดีว่าแต่ละคนล้วนมีกิจกรรมที่หลากหลายที่จะต้องทำในแต่ละวัน การบริการที่รวดเร็วจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้ใช้บริการ ดังข้อความ “นายกเขาให้ความสำคัญกับความรวดเร็ว ความสะดวกมาก่อน แต่จะต้องถูกต้องด้วย ไม่ให้ผิด เขาเข้าใจว่าคนที่มาติดต่องานที่เทศบาล เขาก็มีธุระของเขาที่จะต้องไปทำต่อ จะมาเสียเวลาเป็นวัน ๆ เหมือนเมื่อก่อนไม่ได้”

(2) การแก้ปัญหาให้ประชาชน

น.ส.นวรรตน์ ได้สื่อสารไปยังประชาชนเขตเทศบาล ตำบลดอนหัวฬ่อ ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี โดยระบุว่า ถ้าหากตนได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ จะมุ่งแก้ปัญหาให้ประชาชน จะใส่ใจทุกปัญหาเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังข้อความ “ตอนที่นายกหาเสียงบอกว่าจะแก้ไขปัญหาให้ประชาชนทุกเรื่อง ใครมีความไม่สบายใจ หรือมีปัญหาอะไรก็ให้มาบอก มาเล่าให้ฟัง จะแก้ปัญหาให้ นายกบอกว่าเราจะต้องแก้ปัญหาให้เขาได้ จะรับเรื่องไว้ทั้งหมดแล้วจะหาทางช่วยเหลือ เขาบอกว่าเมื่อเขาเลือกเรามาแล้ว เราก็ต้องเต็มที่กับเขา”

การนำเสนอตัวบุคคล

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอตัวบุคคลของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ พบ 2 ประเด็น ได้แก่ เป็นธิดาของนายสยาม ไตรรักษ์ และมีทีมงานที่มีประสบการณ์มาก ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธิดาของนายสยาม ไตรรักษ์

น.ส.นวรรตน์ ได้นำเสนอตนเองต่อประชาชน ตำบลดอนหัวฬ่อว่าตนเองเป็นคนในพื้นที่ตำบลดอนหัวฬ่อ อ.เมือง จ.ชลบุรี เกิดและเติบโตที่ตำบลดอนหัวฬ่อ และเป็นธิดาของ นายสยาม ไตรรักษ์ กำนันตำบลดอนหัวฬ่อ ซึ่งที่ผ่านมาได้ลงพื้นที่กับบิดามาตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้รู้จักมักคุ้นกับชาวบ้านเป็นอย่างดี เข้าใจปัญหาของชาวบ้านตำบลดอนหัวฬ่อ ดังข้อความ “ตอนหาเสียงเราก็ประกาศว่าเป็นคน

ดอนหัวพ้อ เกิดและโตที่ดอนหัวพ้อนี้ เรียนที่นี่ตั้งแต่เด็ก ออกพื้นที่กับพ่อมาตั้งแต่เด็ก ชาวบ้านเขาก็รู้จักเรา สนับสนุนเรา เราเป็นลูกของกำนันสยาม ไตรรักษ์ เราก็อูจูดแข็งนี้”

(2) มีทีมงานที่มีประสบการณ์มาก

จากการสัมภาษณ์ น.ส.จิตติมา พิมพ์พิทยานันท์ เกี่ยวกับการนำเสนอตนเองของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ พบว่า การสื่อสารไปยังประชาชนว่าตนเองมีทีมงานที่มีประสบการณ์ที่พร้อมจะทำงานให้ประชาชนตำบลดอนหัวพ้อ พร้อมทั้งจะทำงานเพื่อชาวดอนหัวพ้อ ดังข้อความ “ตอนหาเสียง นายกประกาศว่าเขามีทีมงานที่มีประสบการณ์ ทำงานให้กับคนดอนหัวพ้อมานาน เข้าใจกฎ ระเบียบราชการ เข้าใจปัญหา รู้ว่าจะต้องแก้ปัญหาให้ประชาชนยังไง”

2) กลยุทธ์ผลัก (Push Strategy)

กลยุทธ์ผลัก หมายถึง การที่ผู้ส่งสารกำหนดรูปแบบการติดต่อกับผู้รับสารแบบถึงตัว เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารเห็นหน้าค่าตากัน ผลการศึกษาพบว่า น.ส.นวรรตน์ ใช้กลยุทธ์พบประชาชนเป็นเห็นหน้า และกลยุทธ์สื่อสารกับประชาชนแบบไม่เห็นหน้ากัน ดังต่อไปนี้

การสื่อสารแบบเห็นหน้า

น.ส.นวรรตน์ ใช้การสื่อสารแบบเห็นหน้า (Face to Face Communication) ด้วยการลงพื้นที่พบประชาชนด้วยตนเอง คือ น.ส.นวรรตน์ ได้ลงพื้นที่เดินพบกับประชาชนชาวตำบลดอนหัวพ้อโดยร่วมเดินทางไปกับทีมงานการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของตน และมีผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่นำไปพบประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเดินทางไปกันประมาณ 6-8 คน เริ่มเดินพบประชาชนหมู่ 1 ถึงหมู่ 7 (มีทั้งสิ้น 7 ชุมชน) ได้แก่ ชุมชนชากสมอ ชุมชนหนองไผ่กลางดอน ชุมชนหนองกงฉก ชุมชนดอนบน ชุมชนดอนหัวพ้อ ชุมชนดอนล่าง และชุมชนมาบสามเกลียว ดังข้อความ “ถึงแม้ว่าเราจะไม่มีคู่แข่ง แต่เราก็ต้องเดินพบปะกับประชาชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเขา บอกกับเขาว่าเราจะลงสมัครนะ แล้วก็บอกให้เขาไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การพบประชาชนก็ต้องต้องเดินเยี่ยมทุกบ้าน ตั้งแต่หมู่ 1 ถึง หมู่ 7”

การสื่อสารแบบไม่เห็นหน้า

น.ส.นวรรตน์ ใช้การสื่อสารแบบไม่เห็นหน้าในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ การส่งทีมงานเดินหาเสียง และการใช้ยานพาหนะเคลื่อนที่ในการหาเสียง ดังต่อไปนี้

(1) การส่งทีมงานเดินหาเสียง

น.ส.นวรรตน์ ได้ส่งทีมงานจำนวน 8 – 12 คน เป็นผู้กระจายข่าวสารไปยังประชาชนในพื้นที่ โดยแจ้งว่าตนเองจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ ดังข้อความ “นายกฯ ก็จะทำให้ทีมงานของเขาลงพื้นที่พบประชาชน บางครั้งไม่ได้ลงไปพบด้วยตนเอง คือให้ทีมงานไปบอกประชาชนว่าเขาจะลงสมัครเป็นนายกเทศมนตรี ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งกัน”

(2) การใช้ยานพาหนะเคลื่อนที่ในการหาเสียง

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้ยานพาหนะเคลื่อนที่ในการหาเสียงของ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ พบว่า น.ส.นวรรตน์ ได้ให้ทีมงานใช้ “รถยนต์” ซึ่งได้ติดตั้งอุปกรณ์กระจายเสียงไว้บนรถ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชน เรียกกันทั่วไปว่า “รถหาเสียง” สื่อให้ประชาชนรับรู้ว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ ดังข้อความ “ช่วงที่นายกฯ หาเสียง เขาใช้รถยนต์กระจายข่าวนะ ให้ทีมงานพูดผ่านโทรโข่ง ขับไปทั่วทุกชุมชน เชิญชวนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แนะนำตัวเองกับประชาชน ถึงแม้จะไม่มีคู่แข่ง แต่ก็ยังหาเสียงทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง”

3) กลยุทธ์ดึง (Pull Strategy)

กลยุทธ์ดึง หมายถึง การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสื่อ “สาร” ไปยังสาธารณชน ดังที่ นิวแมน (Newman, 1999) เรียกว่า “สงครามกลางอากาศ” (Air War) ผู้ศึกษาแบ่งการนำเสนอในประเด็น กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการรณรงค์หาเสียงของนางสาวนวรรตน์ ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การสื่อสารผ่านเสียงตามสาย และการสื่อสารผ่านสื่อสังคม (Social Media) ดังต่อไปนี้

การสื่อสารผ่านเสียงตามสาย

ผลการศึกษา พบว่า น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ ใช้เสียงตามสายรณรงค์ให้ประชาชน ตำบลดอนหัวฬ่อ รับรู้ว่าจะตนเองจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ และบอกให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การติดตั้งระบบเสียงตามสายที่สำนักงานเทศบาล และการติดตั้งระบบเสียงตามสายตามหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

(1) การติดตั้งระบบ “เสียงตามสาย” ที่สำนักงานเทศบาล

จากการสัมภาษณ์ นายณัฐวิโรจน์ มหายศ นักวิชาการด้านการสื่อสารที่ติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย ซึ่งกล่าวถึง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ น.ส.นวรรตน์ ว่า น.ส.นวรรตน์ สื่อสารผ่านเสียงตามสายจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่เดินทางไปเลือกตั้งในวัน-เวลาที่กำหนดไว้ โดยเชื่อมั่นว่าถ้าหากประชาชนเดินทางไปลงคะแนนเสียงกันมาก โอกาสที่จะทำให้ตนเองได้รับเลือกตั้งก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย ดังข้อความ “ในช่วงเทศกาลหาเสียงเลือกตั้ง ได้ยินจากเสียงตามสายที่สำนักงานเทศบาลเขาแจ้งให้ประชาชนรู้ จูงใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เชื่อว่าเขาคงคิดว่าถ้าคนไปเลือกตั้งกันมากเท่าไร โอกาสที่เขาจะได้รับเลือกตั้งก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น”

(2) การติดตั้งระบบเสียงตามสายในหมู่บ้าน

น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ ได้สื่อสารผ่านเสียงตามสายไปยังประชาชนทุกหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารว่า น.ส.นวรรตน์ จะลงสมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ และจูงใจให้ประชาชนไปเลือกตั้ง ดังข้อความ “ตามหมู่บ้านก็มีติดตั้งเสียงตามสายไว้ตามจุดต่าง ๆ จะติดไว้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านในแต่ละชุมชน จะแจ้งให้รู้ว่าเขาจะลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีนะ แล้วก็แจ้งว่าจะมีการเลือกตั้งในวันนั้นะ”

การสื่อสารผ่านสื่อสังคม (Social Media)

ผลการศึกษา พบว่า น.ส.นวรรตน์ ไตรรัักษ์ ใช้สื่อสังคมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ ไม่มากนัก ผลการศึกษาพบ 1 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองไปยังประชาชนตำบลดอนหัวฬ่อ ทั้งนี้ “สาร” (Message) ที่ น.ส.นวรรตน์

สื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก ได้แก่ การบอกให้ประชาชนรู้ว่าตนเองจะลงสมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของตนเอง และสื่อสารโต้ตอบกับประชาชนผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ดังข้อความ “นายกจะมีเฟซบุ๊กส่วนตัวเอาไว้บอกกับประชาชนว่า เราจะลงสมัครนายกเทศมนตรีนะ ให้สนับสนุนเขาเน เขาทำกิจกรรมอะไรบ้าง ก็จะนำเสนอผ่านทางเฟซบุ๊ก แล้วก็ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งกัน”

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สอบถามผู้ให้ข้อมูลหลักที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชัน “ไลน์” (Line) ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือช่องทางการสื่อสารประเภทอื่น ได้รับคำตอบว่า นางสาวนวรรตน์ ไม่ได้ใช้ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) “ทวิตเตอร์” (Twitter) และ “อินสตาแกรม” (Instagram) และช่องทางอื่นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อแต่อย่างใด

4) การหยั่งเสียง (Polling)

จากการศึกษาการทำโพลหยั่งเสียงประชาชนในพื้นที่ตำบลดอนหัวฬ่อในขณะที่มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อพบว่า ไม่มีหน่วยงานใด หรือ ผู้สมัครที่ทำโพลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในช่วงเวลานั้น

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ : กรณีศึกษา น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์” ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาที่พบว่า น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ใช้กลยุทธ์การสื่อสารรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ มุ่งเน้นการลงพื้นที่พบประชาชนแบบเห็นหน้า แสดงให้เห็นว่า น.ส.นวรรตน์ เห็นความสำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ หรือเรียกว่า “ชักจูงใจ” ประชาชนให้สนับสนุนตนเอง เห็นได้จาก การลงพื้นที่พบประชาชนด้วยตนเอง และให้ทีมงานเดินเคาะ

ประตูบ้านแนะนำให้ชาวบ้านเลือกตนเอง ปรากฏการณ์นี้อธิบายได้ด้วยแนวคิดจากทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (Two Step Flow Theory of Media) ที่ระบุว่า “สื่อบุคคล” มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เห็นด้วยและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าสื่อมวลชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนในสังคมไม่ได้โดดเดี่ยว ทุกคนต่างมีกิจกรรมที่ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และมีบุคคลที่ตนเองให้ความนับถือ ดังนั้น การที่ น.ส.นวรรตน์ ลงพื้นที่พร้อมกับผู้นำชุมชนย่อมมีผลต่อการโน้มน้าวใจให้ประชาชนในหมู่บ้านสนับสนุนตนเอง ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะกล่าวถึงบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจประชาชน โดยเรียกบุคคลเหล่านั้นว่า “ผู้นำความคิด” (Opinion Leader) เป็นบุคคลที่มีความตื่นตัวทางการเมืองมากกว่าประชาชนทั่วไป เปิดรับสื่อมากกว่ากระตือรือร้นที่จะพูดคุยในเรื่องการเมืองมากกว่าประชาชนทั่วไป พวกเขาเหล่านั้นจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำความคิดในสังคม ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีนี้มองว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นเมื่อใด ดังเช่น การใช้เสียงตามสายแจ้งข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นวัน เวลาใด ประชาชนสามารถเดินทางไปเลือกตั้งสถานที่แห่งใดบ้าง เป็นต้น ทว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลไม่มากนักในการโน้มน้าวใจประชาชนให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะมีแนวคิดที่ว่า สื่อมวลชนมีศักยภาพในการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นเมื่อใด แต่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนน้อย สื่อที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจประชาชนให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าสื่อมวลชน คือ สื่อบุคคล การที่ น.ส.นวรรตน์ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนด้วยการร่วมลงพื้นที่หาเสียงร่วมกันนั้นย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จมาก โดยเฉพาะในกรณีนี้ที่ไม่มีผู้สมัครรายอื่นเป็นคู่แข่งลงสมัครรับเลือกตั้งซึ่งตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อในครั้งนี้ก็ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ มีโอกาสที่จะได้รับชัยชนะจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ น.ส.นวรรตน์ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตำบลดอนหัวฬ่อ คือ บิดา มีชื่อว่า สยาม ไตรรักษ์ กำนันตำบลดอนหัวฬ่อ ดังที่ น.ส.นวรรตน์ กล่าวว่า ตนเองเกิด

และโตที่ตำบลดอนหัวฬ่อ ในอดีตเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ตนได้ลงพื้นที่หาเสียงร่วมกับบิดามาโดยตลอด รู้จักคนในพื้นที่เป็นอย่างดี ประกอบกับคนในพื้นที่ต่างก็รู้จักตนเองเป็นอย่างดี เมื่อกล่าวถึง กำนันสยาม ชาวบ้านต่างรู้จักดี ครั้นลูกสาวลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ จึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่อย่างท่วมท้น ปรากฏการณ์นี้ตอกย้ำให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อบุคคลว่ามีความสำคัญต่อการชักจูงใจประชาชนให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะระบุไว้

ผลการศึกษาในครั้งนี้ อธิบายได้ด้วยแนวคิดการตลาดการเมืองของ Bruce I. Newman ที่กล่าวว่า การตลาดการเมือง คือ การที่นักการเมืองพยายามที่จะขายผลิตภัณฑ์ ในที่นี้คือ “ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง” ซึ่งก็คือ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ที่พยายามทำให้ประชาชนเชื่อมั่นที่ตนเองได้ตัดสินใจเข้าสู่การทำงานการเมืองท้องถิ่น ดังที่ผลการศึกษาพบว่า น.ส.นวรรตน์ ให้ความสำคัญกับความรวดเร็ว ถูกต้อง ในการให้บริการประชาชนที่เข้ามาติดต่อราชการ ทั้งนี้ นิวมแมน ระบุว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้นำเสนอวิสัยทัศน์เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกดีใจต่อวิสัยทัศน์ที่ผู้สมัครนำเสนอ ผลการศึกษาขัดแย้งกับการศึกษาของ Cinnasamy and Rodian (2015) ศึกษาเรื่อง “Social Media and Online Political Campaigning in Malaysia” ผลการศึกษา พบว่า ประเทศมาเลเซียมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2556 ในช่วงเวลานั้นสื่อสังคม (Social Media) มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และ บล็อก (Blog) ที่ถูกใช้ในการรายงานข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง ผลการศึกษาเรื่องนี้สรุปได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ใช้สื่อสังคมน้อยมาก ดังผลการศึกษาพบว่า น.ส.นวรรตน์ ใช้เฟซบุ๊ก เป็นช่องทางในการนำเสนอการทำกิจกรรมของตนเองให้ประชาชน ตำบลดอนหัวฬ่อได้รับรู้ ไม่มีการใช้ ทวิตเตอร์ ไลน์ (Line) และบล็อก ในการนำเสนอข่าวสารไปสู่สาธารณชนแต่อย่างใด ปัจจัยที่ทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของ Cinnasamy and Rodian คือ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้มีผู้สมัครเพียงคนเดียว คือ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ซึ่งเป็นธิดาของนายสยาม ไตรรักษ์ กำนันตำบลดอนหัวฬ่อ ที่ประชาชนให้ความนับถือ นายสยามมีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นตำบล

ดอนหัวฝ้อมายาวนาน เมื่อนายสยามส่งธิดาของตนเองลงสมัครรับเลือกตั้งซึ่งตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฝ้อ ปรากฏว่าไม่มีบุคคลใดลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันจึงทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้ทวีตเตอร์ บล็อก และไลน์ เป็นช่องทางในการสื่อสารชักจูงใจประชาชน แต่ให้ความสำคัญกับสื่อบุคคลซึ่งเป็นทีมงาน หรืออาจเรียกว่า “หัวคะแนน” ของกำนันตำบลดอนหัวฝ้อ ให้ชักจูงใจประชาชนให้เลือก น.ส.นวรรตน์ ลูกสาวกำนันคนดังในพื้นที่ ทำให้ น.ส.นวรรตน์ ไตรรักษ์ ได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฝ้อในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1) บุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะในสนามการเมืองท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการชักจูงใจให้ประชาชนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าสื่อประเภทอื่น ดังจะเห็นได้จากการที่ น.ส.นวรรตน์ ลงพื้นที่พูดคุยกับประชาชนแบบเห็นหน้า (Face to Face Communication) และให้ทีมงานลงพื้นที่ที่พบประชาชนแบบเห็นหน้า ส่งผลให้ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนจำนวนมาก

2) การศึกษาชิ้นนี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นสนามการเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ผู้ที่ต้องการศึกษากลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น สามารถศึกษากรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับความนิยมจากประชาชนในพื้นที่สูงสีกัน หรือมีการแข่งขันกันสูง โดยศึกษาการใช้สื่อในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครแต่ละคน อาจทำให้ได้ผลการศึกษาที่หลากหลายกว่านี้

7

เอกสารอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ สมบูรณ์ สุขสำราญ และ ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2531). *การเลือกตั้งพรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล*. กรุงเทพฯ : มาสเตอร์เพรส.

- จิตติมา พิมพ์พิทยานันท์. หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล. สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563.
- ณัฐวิโรจน์ มหายศ. นักวิชาการด้านการสื่อสาร. สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2563.
- นวรรตน์ ไตรรัตน์. นายกเทศมนตรีตำบลดอนหัวฬ่อ. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2563.
- พิรุณธร เบญจพรรังสิกุล. (2554). *ปัจจัยทางการตลาดการเมืองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกพรรค การเมืองไทยของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- แพรวา ศรีขำนิ. (2557). *ความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทยในการใช้การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.2554 ในกรุงเทพมหานคร*. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- Cinnasamy and Rodian. (2015). Social Media and Online Political Campaigning in Malaysia. *Advance in Journalism and Communication*, 3(4), 123-138.
- Newman, Bruce I. (1999). *Hand Book of Political Marketing*. California : Sage Publications Inc.

ระบบการศึกษากับการแก้ปัญหาสังคม Educational System and Social Problem Solving

พีรเดช อนันตนาถรัตน์¹

Peradech Anantanatarat

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
e-mail : peradech.ana@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail : peradech.ana@gmail.com

Received : September 11, 2020 Revised : November 23, 2020 Accepted : December 2, 2020

บทคัดย่อ

สาเหตุหลักที่เป็น “ปัญหาสังคม” ในทุกวันนี้ ล้วนมาจาก “คน” ทั้งสิ้น ซึ่งการจะลดปัญหาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นจะต้องมาจากการพัฒนาคนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม ซึ่ง “การศึกษา” เป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคน

แม้ว่าประเทศไทยมีการปฏิรูปและพัฒนาาระบบการศึกษามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่เหตุใดการพัฒนาคนในชาติยังไม่มีความสำเร็จอย่างเพียงพอ ซึ่งสะท้อนจากปัญหาสังคมแบบเดิมที่ยังคงอยู่ แน่แน่นอนว่าคนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่าง ทั้งความเข้าใจ ความเชื่อ และทัศนคติ ที่ถูกปลูกฝังมาต่างกัน ดังนั้นการจัดระบบการศึกษาต้องดำเนินการให้มีความชัดเจนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถพัฒนาคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลทางบวกและลดปัญหาสังคมในชาติได้อย่างแน่นอน

บทความนี้เป็นกรนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม โดยอิงจากบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ภายใต้มุมมองของผู้เขียน
คำสำคัญ : ปัญหาสังคม; การพัฒนาคน; ระบบการศึกษา

Abstract

One of the main reasons for the “Social Problem” today comes from the “people.” In order to concretely reduce the social problems, the development of people as a crucial component of society, where “education” is a major factor in terms of the development of people needed to be taken into account.

Although Thailand has been reforming and developing the education system since the reign of King Rama V, but the development of people in the nation has not been adequately progressed. As a result, the social problems have been going on. Of course, each person is different in understanding, beliefs, and attitudes, which are cultivated differently. Therefore, the organization of the education system must be clear, serious, and continuous. In order to be able to develop people effectively, this will certainly have a positive effect and reduce the social problems of the nation.

This article presents solutions to social problems. Based on various contexts involved in education both directly and indirectly under the author’s point of view.

Keywords : Social Problem; Human Development; Educational System

บทนำ

กล่าวได้ว่า การแก้ปัญหาสังคมของประเทศกับการพัฒนาคน เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนงาน-โครงการของชาติที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย โดยปัจจุบันมีการกำหนดไว้ในแผนการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) แผนปฏิบัติการราชการรายปี (พ.ศ.2563) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงแผนงานของหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งหลัก ๆ

ก็เน้นปัญหาที่สังคมเผชิญอยู่ เช่น ยาเสพติด ความแตกแยก การทะเลาะเบาะแว้ง (ยกพวกตีกัน) อาชญากรรม การล่องละเมิดทางเพศ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกาะเกี่ยวสังคมไทยมาเนิ่นนาน เมืองค์ประกอบมากมายและหลายเรื่องก็หยั่งรากลึกเกี่ยวพันกับระบบต่าง ๆ ในสังคมจนมีความซับซ้อนยากแก่การแก้ไข อย่างไรก็ตาม หากสามารถดำเนินการแก้ไขจัดการได้ถูกต้อง ลงไปถึงต้นตอและรากเหง้าของปัญหาโดยเฉพาะระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสมแล้ว ปัญหาของสังคมจะลดลงไปได้อย่างมาก ซึ่งจะส่งผลทางบวกต่อประเด็นสำคัญอื่น ๆ ในการพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงได้อย่างยั่งยืน

“คน” ต้นตอและรากเหง้าของปัญหาสังคม

“คน” หรือ “มนุษย์” เป็นสัตว์สังคม โดยพื้นฐานทางธรรมชาติต้องอยู่กันเป็นกลุ่ม ต้องการมีพวกพ้อง ต้องการการยอมรับ ต้องการความสุขความสบาย ความปลอดภัย ซึ่งก็เหมือนกับสัตว์สังคมทั่วไป แต่ด้วยสติปัญญาที่มีอยู่ ทำให้คนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเจริญจนเกินกว่าสัตว์สังคมใดจะทำได้ และด้วยสัญชาตญาณในการเอาตัวรอดที่ติดตัวมา รวมถึงการเห็นแก่ตัว รักความสบาย อยากมี อยากดี อยากได้ จึงเกิดการแก่งแย่งให้ได้มาซึ่งอำนาจและสิ่งที่ปรารถนา โดยยอมทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องแม้จะมีกรอบและกติกาสังคมกำหนดไว้ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ด้วยคุณสมบัติพิเศษของคนในการเรียนรู้ได้ดี หากมีการชี้นำอบรม สั่งสอน และการปลูกฝังความรู้และทัศนคติที่ถูกต้อง เหมาะสม ร่วมกับประสบการณ์ของชีวิต ก็สามารถหล่อหลอมกล่อมเกล่าให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ลดสัญชาตญาณที่ไม่เหมาะสมและสร้างสำนึกที่ดี ให้มีจิตใจที่เอื้อเพื่อแผ้ว มีจิตสาธารณะต่อเพื่อนมนุษย์ ให้เกิดสังคมที่ดีงาม

การหล่อหลอมกล่อมเกล่า ให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัย “การศึกษา” เป็นหลัก ซึ่งการศึกษานั้น ไม่ว่าจะเส้นทางตรงหรือทางอ้อม จากในระบบหรือนอกระบบ จากครอบครัว โรงเรียน เพื่อน คนใกล้ชิด และใครก็ตามที่เกี่ยวข้อง หรือแม้กระทั่งข้อมูลข่าวสารที่อยู่รอบตัว ในรูปแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ รวมถึงจากประสบการณ์ของตนเอง ล้วนมีส่วนในการ สร้างทัศนคติ อุดมคติ ทัศนคติ และแนวคิดของคนทั้งสิ้น ซึ่งจะสะท้อนด้วยพฤติกรรมที่แสดงออกมา

“การศึกษา” พื้นฐานของการบ่มเพาะคน

ปัจจุบันประเทศไทยมีการกำหนดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 15 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) และกำหนดภาคบังคับไว้ 9 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2545) ซึ่งตามหลักการและข้อกฎหมายประชาชนคนไทยทุกคนต้องอยู่ในระบบการศึกษา โดยเรียนจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างน้อย แต่ในความเป็นจริงยังมีคนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถเรียนได้ครบตามเกณฑ์หรือไม่มีโอกาสที่จะเข้าเรียนหนังสือในระบบได้เลย ซึ่งเป็นปัญหาที่หมักหมมมาเนิ่นนานในทุกยุคสมัย แม้ว่าจะมีการปฏิรูประบบการศึกษามาหลายครั้งอย่างต่อเนื่องก็ตาม โดยวิวัฒนาการของการศึกษาไทยที่ผ่านมามีสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ช่วง (ประไพ เอกอุ้น, 2542 : 75) ดังนี้

- 1) การศึกษาของไทยสมัยโบราณ (พ.ศ.1781-2411)
- 2) การศึกษาของไทยสมัยปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2412-2474)
- 3) การศึกษาของไทยสมัยการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญระยะแรก (พ.ศ.2475-2491)
- 4) การศึกษาไทยสมัยพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2492-2534)
- 5) การศึกษาสมัยปัจจุบัน (พ.ศ.2535-ปัจจุบัน)

พัฒนาการด้านการศึกษาของไทย มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระปิยมหาราช) รัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2411-2453 โดยได้มีการสร้างสรรค์และพัฒนาระบบการศึกษาขึ้นอย่างมาก เช่น การจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง การเรียบเรียงแบบเรียนหลวงชุดมูลบทบรรพกิจ การจัดตั้งกระทรวงธรรมการ การตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูหญิง เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญและเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาของไทยมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนคนไทย

โดยในช่วงหลังที่ผ่านมาก็มีการปฏิรูปการศึกษามากหลายครั้ง มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านทางการศึกษา ทั้งกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ

นวัตกรรม ซึ่งมีการดำเนินโครงการและแผนงานมากมายและได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน แต่เหตุใดปัญหาประชาชนส่วนใหญ่ในชาติก็ยังไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมเพียงพอ ยังขาดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพ รวมถึงยังขาดความเท่าเทียมทางการศึกษา ปัญหาสังคมที่เกิดจากคุณภาพการศึกษาที่ยังคงอยู่และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

จากผลการศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของคนไทยยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างและคุณภาพอยู่มาก เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ล่าช้า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากลักษณะของหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และวิธีการเรียนการสอนที่ไม่ส่งเสริมต่อการพัฒนาการทางความคิด รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ทั้งศักยภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งทำให้การพัฒนาคนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ “คุณภาพ” ของคนในชาติ และนำไปสู่ “ปัญหาสังคม” ที่แก้ไขไม่จบ

ที่ผ่านมาภาครัฐมีการปรับหลักสูตรตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นระยะ แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงกันมากในการจัดวางหลักสูตรที่เหมาะสม โดยเฉพาะวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชาสำคัญในการสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กให้รู้จักบทบาทหน้าที่ในสังคม แต่ที่ผ่านมาวิชาดังกล่าวกลับถูกลดความสำคัญลงไปไม่อยู่ในรูปรายวิชา แม้ปัจจุบันวิชาหน้าที่พลเมืองจะกลับมาเป็นรายวิชาเพิ่มเติม (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2557) แล้วก็ตาม แต่หากจะให้ได้ผลในเชิงสัมฤทธิ์และเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญก็ควรที่จะแทรกเนื้อหาด้านบทบาทหน้าที่และศีลธรรมไปในทุกวิชาแกนที่ต้องศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกระดับชั้น และต้องปรับเนื้อหาทุกรายวิชาให้เข้ากับบริบทของสภาพปัจจุบันด้วย

อย่างไรก็ตามวิธีการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ยังยึดอยู่กับการท่องจำ มากกว่าความเข้าใจในแก่นเนื้อหาของวิชา รวมถึงขาดการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนอย่างจริงจัง ซึ่งอาจมาจากพื้นฐานความรู้และความพร้อมของผู้สอนที่ต้องมีทั้งความรู้และคุณธรรม มีจิตสาธารณะในการเป็นผู้ให้ มีความสามารถในการถ่ายทอดและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กได้ ซึ่งในปัจจุบันหลักสูตรการผลิตครูเน้นไปที่เนื้อหาการเป็นครูมากกว่าเนื้อหาวิชาที่สอน

รวมถึงระบบประเมินครูที่ไม่ได้อิงกับผลการเรียนของเด็ก (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2561 : 431-432)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 การเรียนผ่านระบบออนไลน์จากเดิมที่เป็นการศึกษาทางเลือกกลายเป็นสิ่งจำเป็นและถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามด้วยโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่ครอบคลุมเชื่อมโยงในทุกพื้นที่ รวมถึงอุปกรณ์ปลายทางของผู้รับการศึกษายังไม่ครบถ้วนด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจทำให้เด็กจำนวนมากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการเรียนในระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นปัญหาที่กระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาของไทย

โดยข้อมูลจากรายงานตัวชี้วัด ITU 2561 ไตรมาสที่ 4 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561 : 18) ระบุว่า ครูวีเรียนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีคอมพิวเตอร์ในเขตเทศบาล ร้อยละ 30.2 นอกเขตเทศบาล ร้อยละ 14.6 ส่วนครูวีเรียนที่ไม่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีคอมพิวเตอร์ในเขตเทศบาล ร้อยละ 23.5 นอกเขตเทศบาล ร้อยละ 10.5 ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งตอกย้ำความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กไทย

อัตราการคงอยู่ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าศึกษาชั้น ป.1 ปีการศึกษา 2548 ถึงระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2560

ป.1 (2548)	100.0
ป.2 (2549)	97.3
ป.3 (2550)	97.2
ป.4 (2551)	96.9
ป.5 (2552)	95.6
ป.6 (2553)	95.5
ม.1 (2554)	93.6
ม.2 (2555)	89.4
ม.3 (2556)	86.8
ม.4/ปวช.1 (2557)	76.3
ม.5/ปวช.2 (2558)	68.9
ม.6/ปวช.3 (2559)	68.8
อุดมศึกษา ปี 1 (2560)	70.3

รูปที่ 1 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษา
(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561 : 18)

รูปที่ 1 (สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559-2560, 2561 : 11) จะเห็นว่า ขณะที่อัตราการคงอยู่ของนักเรียนตั้งแต่เริ่มจาก ป.1 ปีการศึกษา 2548 ถึงระดับอุดมศึกษา ปี 1 ปีการศึกษา 2560 คงเหลือเพียง ร้อยละ 70.3 หมายถึง มีเด็กจำนวนมากขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่องในระบบ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี หรือกระทั่งการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559 ถึง 2560 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานว่า เด็กไทยที่เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานตอนอายุ 6 ปี มีเพียงร้อยละ 66 หรือประมาณ 507,500 คน และร้อยละ 44 หรือประมาณ 258,000 คน กำลังศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าสัดส่วนของเด็กทั้งสองกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มเริ่มรับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องมีการจัดทำมาตรการรองรับและแก้ไขอย่างเร่งด่วน

แม้ว่าแผนการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) จะเป็นแผนการดำเนินการที่มีความชัดเจน มีเป้าหมายในการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีคุณภาพ ครอบคลุมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยมีแผนการพัฒนาเริ่มตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์ไปจนถึงผู้สูงวัย และรัฐบาลก็มีการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง (สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559-2560, 2561 : 13) โดยในปี 2561 มีการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา ร้อยละ 3.3 ของ GDP ซึ่งเป็นยอดเกือบร้อยละ 20 ของงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมดของประเทศ แต่การกระจายงบประมาณยังขาดประสิทธิภาพที่ตีพ้อ โดยเป็นความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสและคุณภาพ เด็กได้รับเงินอุดหนุนเท่ากันในขณะที่มีฐานะต่างกัน ทำให้เด็กที่ยากจนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเรียนต่อได้ในระบบ

รูปที่ 2 เปรียบเทียบงบประมาณการศึกษาต่อ GDP ของประเทศ
ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559-2560
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ในความเป็นจริง การศึกษาแรกเริ่มของคนนั้นไม่ได้มาจากสถาบันการศึกษา แต่มาจากสถาบัน “ครอบครัว” ที่ไม่มีอาจารย์ใหญ่ ไม่มีหลักสูตรการสอน ไม่มีตารางเรียน และไม่มีการสอบ แต่สถาบันนี้มีความสำคัญในการให้ความรู้ ปลูกฝัง ค่านิยม ทักษะคิด และวิถีคิด รวมถึงรูปแบบการใช้ชีวิตโดยมีตัวอย่างจากการเป็นต้นแบบ ตั้งแต่เด็กจนโตและเป็นสถาบันที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ด้วยความรัก ความอบอุ่นจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทที่สุดในการพัฒนาคน

สถาบันครอบครัว จุดเริ่มต้นของการศึกษา

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537 : 15) ได้กล่าว ว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกัน ทางอารมณ์และจิตใจมีการ ดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งพึ่งพิงกันทางสังคมเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันทาง กฎหมายและทางสายโลหิต สถาบันครอบครัว เป็นสังคมขนาดเล็กที่สุดที่เป็นพื้นฐาน สำคัญของทุกสถาบันทางสังคม โดยเป็นแม่หลอม (Mold) ของสมาชิกใน ครอบครัว วัฒนธรรมของครอบครัวจะถูกปลูกฝังจนเป็นตัวตนของสมาชิกที่อยู่ใน ครอบครัวนั้น ๆ ในอดีตครอบครัวไทยเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ เรียกว่า ครอบครัว

ขยายที่ประกอบด้วยเครือญาติตั้งแต่ 3 ชั่วคนขึ้นไป มีลำดับอาวุโสที่ชัดเจน (Seniority) การตัดสินใจใด ๆ ในครอบครัวจะเป็นไปแบบบนลงล่าง (Top Down) ผู้อาวุโสสูงสุดจะเป็นผู้มีอำนาจและเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลสมาชิกทุกคน โดยมีการแบ่งหน้าที่ค่อนข้างชัดเจนระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ทั้งนี้หน้าที่หลักของพ่อจะรับผิดชอบเรื่องการหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ส่วนแม่จะทำหน้าที่ด้านการจัดการภายในบ้านในเรื่องอาหาร ความสะอาดบ้าน และความสะอาดสบายต่าง ๆ โดยทั้งพ่อและแม่จะช่วยกันในการอบรมสั่งสอนลูก ซึ่งอาจมีปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยดูแลด้วย

โดยเด็กก็จะได้เรียนรู้ ซึมซับ และรับการถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตและประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่นแล้วนำมาประยุกต์กับสภาพแวดล้อมของตนเอง อย่างไรก็ตามเด็กจะเห็นและศึกษาต้นแบบจากผู้ที่อยู่ในครอบครัวเป็นหลัก ครอบครัวที่มีการอบรมจะยิ่งทำให้การหล่อหลอมกลมกล่อมเกลียดดียิ่งขึ้น เด็กจะกล้าที่จะซักถามกล้าแสดงความคิดเห็น ในทางตรงข้ามหากครอบครัวใดที่มีปัญหภายใน มีความขัดแย้งสูง ก็ส่งผลโดยตรงต่อเด็กเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อบริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบและลักษณะของครอบครัวทั้งในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม ครอบครัวในสังคมไทยได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2539 และ พ.ศ.2560 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2562) พบว่า ครัวเรือนคนเดียวและครัวเรือน 2 คน มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยครัวเรือนคนเดียวใน พ.ศ.2539 จากร้อยละ 8.8 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.5 ในปี พ.ศ.2560 หรือเพิ่มขึ้นราว 2.3 เท่าตัว สำหรับครัวเรือน 2 คนนั้น มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี พ.ศ.2539 ร้อยละ 15.9 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 27.3 ในช่วงเวลาเดียวกัน หรือเพิ่มขึ้นราวร้อยละ 1.7 ขณะที่ครัวเรือนขนาดใหญ่ หรือครัวเรือนที่มีขนาด 3 คนขึ้นไป กลับพบว่ามีสัดส่วนลดลงอย่างชัดเจน โดยใน พ.ศ.2539 มี ร้อยละ 75.3 ลดเหลือ ร้อยละ 52.3 ใน พ.ศ.2560 หรือลดลงร้อยละ 23 โดยบุคคลเมื่อแต่งงานก็จะมีการแยกออกมาตั้งครอบครัวใหม่ ที่มีแค่ พ่อ แม่ และลูก ซึ่งทั้งพ่อและแม่ก็ต้องออกไปทำงานเพื่อช่วยกันหารายได้มาจุนเจือครอบครัว กลับถึงบ้านก็พักผ่อน

อ่อนเพลีย เวลาที่อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันก็จะลดน้อยลง ความใกล้ชิดของครอบครัวจะลดลงเรื่อย ๆ การอบรมสั่งสอนแทบจะไม่เกิดขึ้น ลูกจะหาต้นแบบและข้อมูลด้วยตัวเองทั้งจากเพื่อนและสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาในชีวิตของเด็กยุคใหม่และมีอิทธิพลอย่างสูงต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

จากการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 15 “ประชากรและสังคม 2562” เรื่อง “ครอบครัวไทย..สะท้อนอะไรในสังคม” เมื่อวันที่ 1 ก.ค. 2562 จัดโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (มม) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่ง ดร.สุปรีดา อดุลยานนท์ ผู้จัดการ สสส. กล่าวว่า “การจะทำให้ครอบครัวเข้มแข็งได้นั้น ต้องมี 5 หลักสำคัญคือ

- 1) สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว
- 2) บทบาทหน้าที่ของพ่อ แม่ ลูก ญาติพี่น้อง ที่ต้องปฏิบัติต่อกันและกันได้อย่างเหมาะสม
- 3) เป็นครอบครัวที่พึ่งตนเองได้ ตั้งแต่ด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และข้อมูลข่าวสารที่พึงรู้พึงจะได้รับ
- 4) มีทุนในสังคม ได้รับสวัสดิการต่างๆ ที่จะช่วยดูแลครอบครัว และ
- 5) ครอบครัวต้องสามารถเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ ในภาวะยากลำบากได้ พ่อแม่...หัวใจหลักที่จำเป็นต่อการศึกษา

การศึกษาในสถาบันครอบครัว เป็นการศึกษาที่ไม่เป็นทางการและเป็นการสอนทางอ้อมจากสิ่งที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกในชีวิตประจำวัน ซึ่งทุกคนรับรู้ดีว่า พ่อและแม่คือครูคนแรกของลูก และคือบุคคลที่มีอิทธิพลที่สุดในสถาบันครอบครัว เป็นต้นแบบของเด็กตั้งแต่เกิดจนโต สิ่งที่พ่อแม่กระทำและสั่งสอนจะมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของลูกในการดำรงตนในสังคม

การพัฒนาทางการศึกษาของลูก จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดก็มาจก บทบาทและหน้าที่ของพ่อและแม่ โดยสรุปได้ ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ เวลา ความรัก ความเมตตาเอื้ออาทรต่อลูก
- ปัจจุบันพ่อแม่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จะด้วยสภาวะเศรษฐกิจหรือ

สถานภาพทางสังคมหรืออื่นใดก็ตาม กอปรกับลูกเองก็ต้องไปเรียนหนังสือ ทำให้เวลาที่อยู่พร้อมหน้าพร้อมตาของพ่อ-แม่-ลูก มีน้อยมากในแต่ละวัน ดังนั้นในช่วงเวลาที่ได้พบกันจึงต้องใช้ให้คุ้มค่าที่สุดในการให้ความรู้ ความเข้าใจต่อลูก ซึ่งถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ชีวิต การรับฟังปัญหาของลูกและช่วยแก้ไขด้วยความรัก ความเมตตาต่อลูกสามารถสื่อได้โดยง่ายจากการสัมผัสและการพูดคุยกัน โดยพ่อกับแม่ต้องใช้โอกาสที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับลูก

2) ความเข้าใจตามสมัยและไวใจลูก ให้สิทธิเสรีภาพและโอกาสในการตัดสินใจในสิ่งที่ลูกที่ควร

เด็กในแต่ละวัยจะมีปัจจัยของอารมณ์และความรู้สึกที่เปลี่ยนไปตามช่วงอายุ ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งเป็นช่วงสำคัญในการเรียนรู้สิ่งรอบตัวและหาต้นแบบ พ่อกับแม่ต้องทำตัวให้เป็น “ครู” เพื่ออบรมสั่งสอนให้การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม

ในช่วงของวัยรุ่น พ่อกับแม่ต้องเป็นเสมือน “เพื่อน” ของลูก ให้ความใกล้ชิดเป็นกันเอง โดยลูกสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง เพราะเด็กวัยรุ่นมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการเสรีภาพในความคิดและการกระทำ ซึ่งอาจไม่ถูกต้องเหมาะสม พ่อกับแม่ต้องเข้าใจและทำตัวให้เป็นเหมือนเพื่อน เหมือนรุ่นพี่ที่ชี้ทางเลือกและแนะนำอย่างมีระยะห่าง ไม่บังคับบงกษะเกณฑ์เพื่อให้ลูกสามารถวินิจฉัยและเข้าใจในสิ่งที่ตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง

ในช่วงวัยทำงานของลูก พ่อกับแม่ต้องเป็น “ที่ปรึกษา” ในการให้ข้อเสนอแนะชี้ทางแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลที่เหมาะสมทั้งเรื่องงาน การเงินและการใช้ชีวิต

3) การอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี มีศีลธรรม รู้จักควบคุมตนเองแยกแยะถูกผิด สอนวิธีการดำเนินชีวิตให้เหมาะสม

สภาพสังคมในปัจจุบันส่งผลให้พฤติกรรมของคนเบี่ยงเบนไปมาก ความเอื้ออาทรมีน้อยลง มีการแก่งแย่งชิงดีชิงความได้เปรียบ อาชญากรรมมากขึ้น ความงมงายของวัฒนธรรมไทยแต่ดั้งเดิมลดลง ขาดสัมมาคารวะและหยาบคาย ซึ่งสังคมออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากในการโน้มน้าวจิตใจของผู้เสพ ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ผ่านการกลั่นกรองถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว สร้างความก้าวร้าวให้เด็กและ

เยาวชนเกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น พ่อแม่จึงจำเป็นต้องรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ต้องปรับตัวให้ทันกาลเพื่อสามารถสื่อสารและเป็นพี่ปรึกษาให้กับลูกได้ในทุกสถานการณ์ ให้เขาแยกแยะและยืนอยู่ได้ในสังคมอย่างเหมาะสมไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร

สภาพจิตของไทยที่กล่าวไว้ว่า “ลูกไม่ยอมหลนไม่ไกลต้น” เป็นสิ่งที่พ่อแม่ต้องพึงสังวรไว้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมานั้นมาจากการลอกเลียนแบบเป็นหลัก โดยในช่วงวัยอนุบาล (3-5 ขวบ) จะจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มาก และซึมซับกับเรื่องราวเหล่านั้นมาเป็นพฤติกรรมของตน

บทความจาก นิตยสารไทม์ (TIME U.S., 2013) ซึ่งลงไว้เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 ได้พูดถึงคนรุ่นใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกิดระหว่างปี 2523 ถึงปี 2543 โดยถูกเรียกขานว่า “ME Generation” ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มองตัวเองเป็นศูนย์กลางไม่สนใจผลกระทบใด ๆ จากการกระทำของตน โดยในความเป็นจริงแล้วคนกลุ่มนี้มีอยู่ทั่วไปในทุกประเทศ โดยสาเหตุหลักมาจากของ ME Generation นั้นมาจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งสรุปได้ 6 ประการ ดังนี้

- 1) ลูกเป็นศูนย์กลางของบ้าน ให้ความรักลูกมากจนตามใจไปทุกเรื่อง
- 2) ลูกต้องไม่ผิดหวัง โดยจัดหาทุกอย่างให้ลูกตามที่ลูกต้องการ
- 3) ลูกต้องไม่แพ้ ปลูกฝังให้ลูกต้องเป็นที่หนึ่งในทุกเรื่อง ถ้าลูกแพ้ก็จะกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่นแทน
- 4) ลูกต้องไม่ลำบาก พ่อแม่ทำให้ทุกอย่างจนลูกทำอะไรไม่เป็น ไม่รู้จักความลำบาก
- 5) ลูกไม่ต้องแก้ปัญหา เมื่อเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือใหญ่ พ่อแม่จะเข้าไปจัดการให้โดยลูกไม่เคยรับรู้ถึงวิธีการจัดการ
- 6) ลูกได้รับแต่คำชื่นชม ไม่มีการตำหนิลูก ทำให้ลูกแยกแยะไม่ได้ว่าอะไรถูกอะไรควร

ในความเป็นจริง เด็กจะไม่สามารถอยู่กับพ่อแม่ได้ตลอดเวลา เพราะต้องมีบุคคลอื่นมาเกี่ยวข้องทั้งครู เพื่อนจากที่โรงเรียน ทั้งคนเลี้ยง คนรับใช้ที่บ้าน แต่หากพ่อแม่สามารถจัดสรรเวลาที่มีให้ลูกได้แม้จะเป็นเพียงน้อยนิดก็ต้องใช้เวลาให้คุ้มค่าที่สุดในการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจ โดยต้องอยู่ภายใต้กรอบของเหตุผลไม่ใช่กรอบของการทดแทนหรือชดเชย การให้เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child

Centered) สำหรับพ่อแม่จึงไม่ใช่การตามใจลูก แต่เป็นการรับฟังและช่วยแก้ปัญหาาร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันภายใต้เหตุและผลที่ถูกต้อง ไม่สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง ให้เขารู้สึกว่าเขาเป็นตัวตน ไม่ใช่ใคร่ค่า มีความสามารถ ในขณะที่เดียวกันก็ให้เขามีความอ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เพราะปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก จะเป็นตัวเชื่อมโยงไปสู่ความรักและความอบอุ่นให้ลูก การให้ความรักความเห็นใจ พยายามแสดงตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของลูก อยากให้ลูกเป็นคนแบบไหนก็ต้องเป็นคนแบบนั้นให้เด็กดูก่อน อยากให้เด็กทำแบบไหนก็ต้องทำแบบนั้นให้เด็กดูก่อน เพราะโดยปกติแล้วพ่อแม่คือคนสำคัญของเด็กเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ให้เขารู้สึกได้ว่ายังมีคนที่เข้าใจเขา เป็นคนที่เขาสามารถพูดคุยได้ทุกเรื่อง และเห็นคุณค่าของเขา ก็จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งให้กับเด็กและเป็นการสร้างฐานของการพัฒนาการศึกษาเบื้องต้นที่ยั่งยืนและส่งผลทำให้ปัญหาสังคมลดลงได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

“เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” ปรากฏการณ์และปัญหาหลายอย่างในสังคมไทยที่เกิดขึ้นล้วนสะท้อนมาจากผลของระบบการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการอบรม สั่งสอน ทั้งจากสถาบันการศึกษาและครอบครัว แม้จะผ่านการปฏิรูประบบการศึกษามาแล้วหลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถพัฒนาคนในชาติได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้ของคนไม่ได้มาจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เท่านั้น แต่มาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบด้วย

ดังนั้น การจะพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพ ลดปัญหาของสังคมให้ได้นั้น จะต้องบูรณาการ “ระบบการศึกษา” ให้ครบถ้วน นโยบายและการแก้ปัญหาของรัฐบาลต้องชัดเจน โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ ดังนี้

- 1) บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการศึกษาทั้งระบบ ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเดียว
- 2) สร้างและปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับ

บริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี โดยแทรกหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเข้าไปในทุกวิชาหลัก

3) ลดความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานการสอน โดยกำหนดคุณสมบัติของ ครูอาจารย์ ให้ชัดเจนและให้มีการอบรมและพัฒนาครูอาจารย์ ให้มีมาตรฐาน เท่าเทียมกันในทุกสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งด้านความรู้และ จรรยาบรรณ โดยมีการประเมินอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม

4) การปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน โดยเน้นการคิดวิเคราะห์มากกว่าความจำ

5) การจัดการอบรมให้กับผู้เป็นพ่อแม่ในการอบรมและดูแลลูก โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการ จัดสรรงบประมาณและกำหนดให้ผู้เป็นพ่อแม่เป็นแม่ต้องเข้ารับการ อบรม (ได้สิทธิ์วันลา) และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

“ปลูกบ้านหนึ่งปี ก็ไม่เข้า ปลูกป่า 10 ปี ก็เหมาะสม แก้ไขปัญหาของสังคม ต้องสร้างระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์”

ปัญหาสังคม เป็นปัญหาใหญ่และสำคัญของประเทศที่ทุกภาคส่วนต้องช่วย กันแก้ไข เพราะปัญหาสังคมนอกจากจะสิ้นเปลืองงบประมาณในการแก้ปัญหา แล้ว ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในประเทศและมีผล ต่อปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่ตามมา ซึ่งการแก้ปัญหาสังคมที่ถูกต้องต้องแก้จาก ต้นตอซึ่งก็คือ “คน” และการหล่อหลอมคนให้ได้ผลดีต้องมาจากการ “ระบบ ศึกษา” ซึ่งต้องเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องในทิศทางเดียวกัน โดยต้องบูรณาการ ให้ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เริ่มจาก “สถาบันครอบครัว” ไปจนถึง “สถาบันการศึกษา” เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมในการสร้าง บุคลากรที่มีคุณภาพของสังคม

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. (2562). *อนาคตครัวเรือนไทยเปราะบาง*. (29 สิงหาคม 2563) สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/839400>.

- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2537). *เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว “ร่างนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว”*. (29 สิงหาคม 2563) สืบค้นจาก <http://www.socialwarning.m-society.go.th/risk/5.html>.
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559. (2559). เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย. *ราชกิจจานุเบกษา*, 133(ตอนพิเศษ 136 ง), 11-12.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2557). เรื่อง *การเพิ่มวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (29 สิงหาคม 2563) สืบค้นจาก http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2015/1/14590_1_1420448001923.pdf?time=1420454447969.
- ประไพ เอกอุ่น. (2542). *การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. (2545). *ราชกิจจานุเบกษา*, 119(ตอนที่ 128 ก), 11-14.
- วิลาสินี วัฒนมงคล. (2561). วิฤตการศึกษาไทยในยุค 4.0. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 6(1), 427-444.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). *รายงานตัวชี้วัด itu (international telecommunication union) 2561*. กรุงเทพฯ : กองสถิติพยากรณ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2559-2560*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- TIME U.S. (2013). *Millennials : the me me me generation*. (September 4, 2020) Retrieved from <https://time.com/247/millennials-the-me-me-me-generation/>.

แบบฟอร์มการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารร่วมฤกษ์

บทความวิจัย   บทความวิชาการ   อื่นๆ (ระบุ) .....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) .....
2. สถานภาพทางวิชาการ
 ศาสตราจารย์   รองศาสตราจารย์   ผู้ช่วยศาสตราจารย์   อาจารย์   นักศึกษา   อื่นๆ .....
3. สังกัด คณะ.....มหาวิทยาลัย .....

    ที่อยู่ .....

    โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ..... อีเมล.....

4. ชื่อบทความ
    (ภาษาไทย) .....

    (ภาษาอังกฤษ) .....

กองบรรณาธิการวารสารร่วมฤกษ์มีนโยบายและเกณฑ์การรับพิจารณาและตีพิมพ์บทความซึ่งไม่เคยเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ และไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นๆ มาก่อนหน้านี้ และไม่ใช้บทความวิจัยจากงานวิจัยในชั้นเรียน ไม่ใช้บทความวิจัยจากงานวิจัยสถาบัน โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารร่วมฤกษ์นั้นต้องผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารร่วมฤกษ์ มหาวิทยาลัยฯ สแกนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ส่งมานี้ยังไม่เคยเสนอตีพิมพ์ที่ใดๆ และมีได้คัดลอกจากบทความของผู้อื่น และรับทราบ/ยอมรับในเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จึงขอส่ง 1) ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ 2) ใบโอนเงิน และ 3) บทความ เข้ารับการประเมินเพื่อร่วมตีพิมพ์ในวารสารร่วมฤกษ์

.....ลงนาม
 ...../...../.....

ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียม*ตามเงื่อนไขต่อไปนี้

- 1) ชำระค่าตีพิมพ์บทความโดยแยกประเภท ดังนี้

บทความ	นศ. ม.เกริก ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ	บุคคลทั่วไป ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ
ภาษาไทย	3,000 บาท	4,000 บาท
ภาษาอังกฤษ	6,000 บาท	8,000 บาท

- 2) จ่ายผ่าน ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่บัญชี 060-1-06501-8
- 3) หลังจากชำระแล้วส่งเอกสารทั้ง 3 รายการ คือ (1) ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ (2) ใบโอนเงิน และ (3) บทความ มาที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruerkj/index>

*หมายเหตุ : 1. ผู้เขียนไม่สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมได้ในทุกกรณี (กรุณาศึกษารายละเอียดก่อนส่งบทความ)
 2. กรุณาส่งเอกสารให้ครบถ้วน ตามข้อ 1) - 3) เพื่อความรวดเร็วในการพิจารณาดำเนินการของกองบรรณาธิการ

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารร่มพฤกษ์

1. ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ
2. บทความที่ส่งมาต้องเขียนให้อยู่ในรูปแบบที่วารสารร่มพฤกษ์กำหนดเท่านั้น
3. ผู้เขียนต้องส่งเอกสาร 1) แบบฟอร์มการส่งบทความ 2) ใบโอนเงิน และ 3) บทความ มาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index> (ระบบออนไลน์) เท่านั้น โดยจะไม่รับพิจารณาบทความที่ส่งทางอีเมล ไปรษณีย์หรือช่องทางอื่นๆ
4. ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการตั้งแต่รับบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความเสร็จ โดยประมาณ 75 วัน
5. ผู้เขียนจะได้รับหนังสือตอบรับการตีพิมพ์เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความที่ผู้เขียนแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากการประเมินแล้วเท่านั้น
6. ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเฉพาะบทความที่ส่งมาตามเงื่อนไขเท่านั้น

เงื่อนไขการส่งบทความเสนอขอรับการประเมินเพื่อตีพิมพ์ในวารสารร่มพฤกษ์

1. เป็นบทความทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยเสนอตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นๆ มาก่อน
3. ผู้เขียนจะต้องส่งต้นฉบับเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ โดย
  - พิมพ์ลงในโปรแกรม Microsoft word ความยาวไม่เกิน 15 หน้า (A4)
  - อักษร Cordia New /ขนาดอักษร 16 point (ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ)
  - กำหนดระยะขอบกระดาษทั้ง 4 ด้าน คือ 2.54 เซนติเมตร หรือ 1 นิ้ว (ขอบบน ข้าย ขวา และล่าง)
4. รูปแบบการเขียนบทความ ควรเขียนเชิงพรรณนาความ หากเป็นบทความที่มาจากงานวิจัยต้องเป็นการเขียนใหม่ โดยนำประเด็นสำคัญมานำเสนอ และใช้รูปแบบการเขียนที่ไม่ใช่เป็นการย่อกางานวิจัย

บทความวิจัย ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ (ไม่ต้องใส่ตัวเลขหน้าหัวข้อในบทความ)

1. ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (รวม 2 ภาษา ควรมีความยาวไม่เกิน 1 หน้า A4)
4. คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5 คำ ใช้ เครื่องหมาย *semicolon* (;) คั่น ระหว่างคำ)
5. ที่มาและความสำคัญของปัญหา
6. วัตถุประสงค์ / แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)
7. วิธีการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)
8. ผลการวิจัย (ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบการอธิบายผลวิจัย)
9. บทสรุป (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)
10. เอกสารอ้างอิง (วารสารร่มพฤกษ์ใช้รูปแบบ APA 6th)

บทความวิชาการ ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ (ไม่ต้องใส่ตัวเลขหน้าหัวข้อในบทความ)

1. ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (ทั้ง 2 ภาษา ควรมีความยาวไม่เกิน 1 หน้า A4)
4. คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5 คำ ใช้ เครื่องหมาย semicolon (;) คั่น ระหว่างคำ)
5. บทนำ (ที่มา หรือ ความสำคัญของบทความที่ต้องการนำเสนอ)
6. เนื้อหา (ผู้เขียนนำเสนอหัวข้อสำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบบทความที่นำเสนอ)
7. บทสรุป (สรุปประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอจากบทความ โดยสรุปท้ายบทความอาจตั้งประเด็นคำถาม หรือ การสร้างความต้องการให้ผู้อ่านคิดค้นหาคำตอบใหม่ๆ)
8. เอกสารอ้างอิง (วารสารร่วมพิชญ์ใช้รูปแบบ APA 6th)

5. สำหรับบทความปริทัศน์-บทวิจารณ์หนังสือ ผู้เขียนจะต้องแจ้งแหล่งที่มาโดยละเอียด
6. **วารสารร่วมพิชญ์ ขอสงวนสิทธิ์ ในการรับพิจารณาบทความ** กรณี
  - 6.1 การใช้อีเมลและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้อื่นในการส่งบทความ
  - 6.2 ไม่รับพิจารณาบทความวิจัยในชั้นเรียนและบทความจากงานวิจัยสถาบัน
  - 6.3 รับพิจารณาบทความที่เขียนตามรูปแบบของวารสารร่วมพิชญ์เท่านั้น
  - 6.4 รับพิจารณาบทความผ่านระบบ ThaiJO [<https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruengkj/index>] เท่านั้น

การเขียนเชิงอรรถ เป็นการเขียนข้อความที่บอกแหล่งที่มาของัญประภาษหรืออัญพจน อาจเป็นรายละเอียดเพิ่มเติมข้อความบางแห่งในรายงาน ตำแหน่งของเชิงอรรถให้เขียนไว้ท้ายหน้ากระดาษแต่ละหน้าโดยเว้นห่างจากข้อความในส่วนเนื้อเรื่องพอสมควร และมีเส้นขีดคั่นเพื่อมิให้ปะปนกับเนื้อเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- **เชิงอรรถโยง (Gross - Reference) คือ การเขียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้ผู้อ่านสามารถดูหรืออ่านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะการเขียนดังนี้**

.....ในการปฏิบัติหน้าที่ และการทำงานในหน่วยงานต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลงานที่ดีแล้ว จะต้องมีการบริหารองค์กรที่ดี นั้นหมายความว่า การดำเนินการจะต้องยึดหลักการบริหารงาน¹

¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เรื่อง หลักการบริหารงาน บทที่ 4 หน้า 75.

- **เชิงอรรถอธิบาย (Content Footnote)** เชิงอรรถเสริมความที่เป็นข้อความอธิบายขยายความเพิ่มเติมจากเนื้อหาของรายงานบางตอนที่คิดว่าช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น มีลักษณะการเขียน ดังนี้

เลขเรียกหนังสือ (Book Number) หรือเลขผู้แต่ง¹ (Author Number) การจัดหนังสือ
.....
¹เลขเรียกหนังสือหรือเลขผู้แต่ง คือ ตัวเลขที่กำหนดขึ้นแทนตัวอักษรของชื่อ หรือนามสกุล ผู้แต่ง จะใส่กำกับตามหลังพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งในเลขเรียกหนังสือ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

เอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเฉพาะรายการเอกสารที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่องเท่านั้น ดังนั้นจำนวน รายการเอกสารที่อ้างอิงในส่วนท้ายเรื่องจึงต้องมีจำนวนเท่ากับที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง การอ้างอิงแบบนาม-ปี เป็นการอ้างอิงโดยระบุ **ชื่อผู้แต่ง** และ **ปีที่พิมพ์ของเอกสาร** ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความในเนื้อหานั้น และอาจระบุ**เลขหน้าของเอกสารที่อ้างได้** เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อมูลทางบรรณานุกรมของ เอกสารที่ใช้อ้างอิงได้จากรายการ เอกสารอ้างอิง (references) หรือ บรรณานุกรม (bibliography)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 1 คน)

(พรธณี บัวเล็ก, 2559)
พรธณี บัวเล็ก (2559)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 2 คน) หากมีผู้แต่งมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน

Dunning and Friedman (2014 : 79-120)
(Dunning and Friedman, 2014 : 79-120)

หรือการสรุปเนื้อหาทั้งหมดเล่ม ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหน้าใดหน้าหนึ่ง ก็ไม่ต้องระบุหมายเลขหน้า ดังนี้

ตัวอย่าง

(ติน ปรัชญพทุทธ์, 2558)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้ระบุแต่นามสกุล ไม่ต้องใส่ชื่อแรก

ตัวอย่าง

(Hobbs, 2015 : 58 – 81)

กรณีที่ผู้แต่งมีฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้เหมือนบรรดาศักดิ์/สมณศักดิ์ เดิม ดังนี้

ตัวอย่าง

(หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล, 2558 : 59)

หรือกรณีผู้แต่งมีศทางทหาร ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพ ไม่ต้องใส่ไว้ เช่น ศาสตราจารย์
นายแพทย์

ตัวอย่าง

(สมชาย ผลเยี่ยมเอก, 2558 : 68)

กรณีอ้างอิงจากเว็บไซต์ ให้ใส่ชื่อผู้แต่ง ปี พ.ศ. ซึ่งปรากฏที่เรื่องที่สืบค้น ดังนี้

ตัวอย่าง

(อาทิตย์ ทองอินทร์, 2559)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (บรรณานุกรม) ให้เขียนโดยเรียงลำดับตามหลักการเดียวกับการเรียงคำตามลำดับอักษรในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ภาษาไทย) หรือ Dictionary (ภาษาอังกฤษ) โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ ก-จ และ A-Z ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกันเรียงลำดับตามรูปสระที่เรียงในภาษาไทย โดยเรียงภาษาไทยก่อนตามด้วยภาษาอังกฤษ

วารสารร่วมพฤษกษใช้รูปแบบที่นิยมใช้กันทั่วไปทางสังคมศาสตร์ คือ APA 6th (American Psychological Association) เพื่อในการบันทึกการอ้างอิงตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยเขียนประเภทการอ้างอิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

Ex.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พี.ริ้นติงแอสโปรดักส์ จำกัด.

บทความในหนังสือ วารสาร และนิตยสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้า.

Ex.

อมรรัตน์ กุลสุจริต. (2559). ระเบียบการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของรัฐมนตรี. *ร่วมพฤษกษ*, 34(1), 209-234.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อวิทยานิพนธ์. คณะ/ชื่อสถาบัน-มหาวิทยาลัย, สถานที่พิมพ์.

Ex.

วิศรา ศิริมงคล. (2552). *บทบาทของผู้บริหารกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.

การนำเสนอผลงานวิชาการในการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียน. (ปี). *ชื่อบทความ*. ชื่อรายงานการประชุม, หน้า.

Ex.

สุจิตรา เนตรสกุล. (2559). *การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล : ศึกษากรณีการส่งต่อข้อมูลบนเฟสบุ๊ค*. การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติประจำปี พ.ศ.2559 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 588-600.

เว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. *เรื่องที่สืบค้น*. (วัน เดือน ปีที่สืบค้น) สืบค้นจาก ชื่อเว็บไซต์ (URL).

Ex.

อนเนต อภรณ์สุวรรณ. *ทรมันป์กำลังเผชิญหน้ากับ “ตุลาการภิวัตน์” ฉบับอเมริกัน?*. (14 กุมภาพันธ์ 2560) สืบค้นจาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-38915635>.

สัมภาษณ์

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์. ตำแหน่ง. สัมภาษณ์, วัน เดือน ปี.

Ex.

ประภาส แสงประดับ, ประธานชุมชนวัดบางบัว. สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2558.

หนังสือออนไลน์ (e Book)

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเรื่อง*. สืบค้นเมื่อ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น). สืบค้นจาก ชื่อเว็บไซต์ (URL).

Ex.

สมนึก อุ่นแก้ว. (2556). *ทฤษฎีดนตรีแนวปฏิบัติ*. (23 กุมภาพันธ์ 2560). สืบค้นจาก <http://www.ebooks.in.th/mybookshelf.html>

บทความในวารสารออนไลน์ (e Journal)

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อบทความ*. (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น). สืบค้นจาก ชื่อเว็บไซต์ (URL).

Ex.

สุจิตรา สามัคคีธรรม. (2559). *เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเครือข่ายป่าชุมชนในเขตรอยต่อ 5 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (22 กุมภาพันธ์ 2560). สืบค้นจาก <https://www.tci-haijo.org/index.php/romphruekj/article/view/72599/58412>.

การลงรายการผู้แต่งในเอกสารอ้างอิง

1. ชื่อผู้แต่งชาวไทยลงรายการทั้งชื่อและนามสกุล โดยไม่มีคำนำหน้า และลงรายการชื่อทุกคนหากมีผู้แต่งตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

2. ผู้แต่งมีคำนำหน้า ฐานันดรศักดิ์ หรือบรรดาศักดิ์ ลงรายการท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นระหว่างชื่อและฐานันดรศักดิ์หรือบรรดาศักดิ์

Ex.

กนัตศรี สวัสดิวัตน์, ม.ร.ว.

สุพัตรา มาศดิตถ์, คุณหญิง.

3. ผู้แต่งที่เป็นพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ให้ลงรายการตามเดิม และ ใส่ชื่อเต็มไว้ในวงเล็บ

Ex.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี).

4. ผู้แต่ง 2 คน ลงรายการโดยใช้ คำว่า “และ” หรือ “&” เชื่อมทั้ง 2 ผู้แต่งที่ 1 และ ผู้แต่งที่ 2

5. ผู้แต่งตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ใช้คำเชื่อม “และ” หรือ “&” เชื่อมคนรองสุดท้าย และ คนสุดท้าย

6. ผู้แต่งชาวต่างชาติ ลงรายการด้วยชื่อสกุล โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น และ อักษรย่อชื่อกลาง (หากมี) ทั้งนี้ การลงรายการชื่อชาวต่างชาติสามารถ ปรับเปลี่ยนไปตามค่านิยมของแต่ละชาติได้ตามความเหมาะสม

7. ผู้แต่งที่เป็นหน่วยงานราชการ องค์กร สถาบันต่างๆ ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไป หน่วยงานย่อย โดยเว้นวรรคระหว่างชื่อทั้ง 2 (โดยใช้ชื่อเต็มไม่ใช้อักษรย่อ)

8. หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ลงรายการโดยใช้ชื่อหนังสือ และเรียงลำดับตามรายการชื่อผู้แต่ง

รูปแบบการเขียนบทความ (วิจัย)

ชื่อบทความ ภาษาไทย (Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อบทความ ภาษาอังกฤษ (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ชื่อและนามสกุล¹ (ภาษาไทย Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อและนามสกุล (ภาษาอังกฤษ Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

¹ ระบุหน่วยงานสังกัดผู้เขียน (ไม่ระบุสถานภาพ ยศ ตำแหน่ง คำนำหน้าชื่อใดๆ) ที่อยู่.....
โทรฯ : ..... email ..... (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ Cordia New 14 pt ตัวปกติ)

บทคัดย่อ

(ไม่เกินครึ่งหน้า A4 จำนวนคำ 250-300 ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัยและ
ผลการวิจัย) (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

คำสำคัญ : ภาษาไทย ไม่เกิน 3-5 คำ (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Abstract

The abstract should be described in 1 paragraph with content including Objectives, Methods, and Results. (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words. (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทนำ / ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ไม่เกิน 1 หน้า A4 (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วัตถุประสงค์ / แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วิธีการวิจัย

(ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)

(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ผลการวิจัย

(ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบการอธิบายผลวิจัย)

(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทสรุป

(สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)

(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง (รูปแบบ APA 6th) (Cordia New 16 pt)

Journal Article Submission Form for Publishing in Romphruek Journal

Research Article Academic Article Others (Please Specify).....

1. I (Mr. /Mrs. /Ms.) .....

2. Academic Title :

- Professor Associate Professor Assistant Professor Lecturer/ Instructor
- Students Others

3. Faculty/ Department/

School.....University.....

Address.....

Phone Number.....E-mail.....

4. Title of the Submitted Article

(in Thai) .....

(in English) .....

The submitted manuscript must have not been previously published in any journals nor any publications before. The submitted manuscript must have not been a classroom research nor a research article of the institutional research. The submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal must first be selected by the representatives of Romphruek Journal editorial board whose identity will be concealed. Then the manuscripts selected will be reviewed by at least two reviewers from the field of study approved by the editorial board of Romphruek Journal. The reviewers will not be identified nor revealed their personal background (Double Blind Peer Review). All articles published in Romphruek Journal are copyrighted and belong to Krirk University entitled by the Property Act B.E. 2537.

I, hereby, confirm that the submitted manuscript is original, and has not been published in any forms before. I have read the submission policy and criteria with fully understand its content and agree to comply with the submission policy and criteria. Thus, I agree to send 1) the filled-out article submission form, 2) the pay-in slip, and 3) the submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal.

..... (Signature)

...../...../.....

Fee Payment

The author of the submitted manuscript agree to pay fees according to the following condition :

1.

Article	Faculty, staff and students of Krirk University Payment per one article	General Public Payment per one article
in Thai	3,000 baht	4,000 baht
in English	6,000 baht	8,000 baht

2. Pay through Krung Thai Bank, Krirk University account name, account number 060-1-06501-8

3. Once the total payment has been paid, please send the copy of these following three documents :

3.1 the complete filled-out article submission form 3.2 the pay-in slip

3.3 the revised submitted manuscript to <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index>

Remark : the author could not request the fee refund in any case (please read the policy carefully before submission)

Criteria and Writing Pattern for the Article Submission Published in Romphruek Journal

Criteria for the Article Submission for Publishing in Romphruek Journal

1. The author must pay the fees for the article publishing in Romphruek Journal.
2. The submitted manuscript must follow the referencing styles used in academic writing set by Romphruek Journal.
3. The author of the submitted manuscript must send :
  - 3.1) the complete filled-out article submission form.
  - 3.2) the pay-in slip
  - 3.3) submit the manuscript to
<http://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index> (on line). Please note that the manuscript submitted via e-mail, or post mail, or others will not be selected for publishing in Romphruek Journal.
4. The process starting from retrieving the submitted manuscript to the peer review evaluation process takes about 75 days.
5. The author of the submitted manuscript will receive the letter of acceptance for publishing, when the editorial committee has received the revised paper according to the suggestions of the peer reviewers.
6. The editorial board reserves its rights to consider only the paper received under the above condition.

The Manuscript Submission Guideline for Publishing in Romphruek Journal

1. The manuscript must be in the fields of humanities and social sciences.
2. The submitted manuscript must have never been published in any journals nor any types of publication before.
3. The author of the submitted manuscript must send the manuscript in e-file, and follow the direction below:
  - Type in Microsoft Word Program and the length should not exceed 15 pages (A4)
  - Font: Cordia New/ 16 points (Thai and English)
  - The page margin on four sides is 2.54 cm. or 1 inch (upper, left, right and bottom)
4. The pattern of the writing should be descriptive. If the paper derived from the research paper, the author should rewrite and present the main point of the research, not only as the summary of the research paper.

The Submitted Research Article Should Have the Following Main Parts (Do Not Put Number 1, 2, 3...in the Proposed Manuscript)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Study; Review of the Literature; Hypothesis; Objectives of the Study; Related Concepts and Theories)
6. Research Methodology (Population; Samples; Data Collection Method; and Data Analysis)
7. Results of the Research (the results can include figures or tables together with detailed explanation)
8. Conclusion (Conclusion; Discussion; Suggestion and Recommendation)
9. Reference (Romphruek Journal uses the APA Referencing Style 6th Edition)

The Submitted Academic Article Should Have the Following Main Parts (Do Not Put Number 1, 2, 3...in the Proposed Manuscript)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Article)
6. Content (the author presents the main topics related to the article)
7. Conclusion (Summary of the main issues presented in the article. The conclusion can be the question or the intention to lead the readers to search for the new response)
8. Reference (Romphruek Journal uses the APA Referencing Style 6th Edition)

5. In terms of the review article or the book review, the author must notify the sources in detail.
6. The editorial board of Romphruek Journal reserves its rights to accept the manuscript submitted under the following condition:

- 6.1 The author uses his/her own e-mail or phone number for submission.
- 6.2 The manuscript submitted is not the classroom research nor the institutional research.
- 6.3 The manuscript submitted follows the writing style of Romphruek Journal.
- 6.4 The editorial board accept for consideration the article submitted via ThaiJO only. [<https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index>]

Footnotes - are notes placed at the bottom of a page. They cite references or comment on a designated part of the text above it. The footnotes must be placed at the bottom of that page by leaving enough line space to separate the content and the footnote by drawing a line, as the example below:

- Cross-Reference is an instance refers to related information in another text or in the same text which enables the readers to get more related or more detailed information. An example of a cross-reference is a citation at the bottom of a page, as shown below

...In terms of carrying out one's duty and working in any section in the organization to create efficiency and good performance, it is necessary to have good management. In other words, the operation must rely on the principles of magement.¹ [In Thai]

.....
¹ See also, Principles of Management, Chapter 4, p. 75 [In Thai]

- Content Footnote - is used to provide additional information or reference that simplifies or supplements information of the text. An example of a content footnote is a citation at the bottom of the page, as shown below:

Book Number or Author Number¹ Book Classification

.....
¹Book Number or Author Number is a unique code number assigned to the letter of the author's name and last name. The Book Number or the Author Number is placed after the first alphabet of the author's name in the Call Number.

The Reference Style of In-Text Citation

The fact that the documents listed in the reference section are the collection of the documents that have been referred only in the text. The number of the documents listed in the reference section must, therefore, equal to the number of the document referred to in the text. The name-year system is the system of in-text citation appeared in

brackets, and consisted of the author(s), and the year of the document publication. The citation, appeared in brackets, can be placed in front of or after the referring statement. Besides, it can also indicate the page number of the document that the statement is referred to facilitate the readers to examine the bibliographical data in the reference or the bibliography.

Example : The in-text citation for one work written by one author :

(Punnee Bualek, 2559)

Punnee Bualek (2559)

ขอเสนอ ผู้แต่งหนึ่งคน (ภาษาอังกฤษ)

(Watson, 2008)

Watson (2008)

Example : The in-text citation for one work written by two authors:

(Dunning & Friedman, 2014 : 99-120)

Dunning & Friedman (2014 : 99-120)

The in-text citation for one work written by three authors or more – write the names of all authors down the first time and from then on include only the last name of the first author followed by the words et al. ('et al' is Latin for 'and other').

Example : Research can be defined as a systematic method of creating new knowledge or a way to verify existing knowledge (Watson, McKenna & Keady, 2008)

Deciding on a research method demands the researcher consider carefully the problem or area of investigation being researched (Watson et al., 2008).

In case that the author summarizes the content of the whole book, not paraphrasing or quoting part of the paragraph, identifying page number is not required.

The example is as follows:

(Tin Prachyapruit, 2558)

In case that the author of the manuscript is foreigner, write his/her last name, year of publication, and page number as follows :

Example : (Hobbs, 2015 : 58-81)

If the author of the manuscript hold the royal title, or the monk's rank, maintain his/her royal title or the monk's rank as follows

Example : (M.R. Pridiyathorn Devakula, 2558 : 59)

In the case that the author hold the military rank, academic title, or professional title, leave out those rank and title as follows:

Example : (Somchai Phol-iam-ek, 2558 : 68)

In case of the in-text reference from web-site, write down the author of the document and the year appeared in the document, as follows:

Example : (Arthit Thong-in, 2559)

National Statistical Office (2559)

Reference List (the Collection of the Reference at the End of the Article)

All references or information sources cited in the proposed work need to be listed in the reference list at the end of the document under “References” or “Reference List.” The Reference List provides all the details necessary for the readers to locate and retrieve information source cited in the reference list. The Reference List is arranged in alphabetical order of the author’s first name (if the author is Thai) and the author’s last name (if the author is non-Thai). The alphabetical order follows the alphabetical order issued by the Royal Institute Dictionary (Thai Language) or Dictionary (English language). The word with final consonant is placed before the word with vowel. The word begins with the same consonant is placed in order according to the vowel pattern in Thai language. In addition, the Thai authors are placed in front of the International authors

In writing the Reference, the author of the proposed work must use the APA 6th Edition Style (American Psychological Association), which follows the Standards of Thai Journal Citation Index Center (TCI) by classifying the type of document as follows:

Book

Author’s name. (Year of publication). <i>Book Title in Italics</i> . Place of Publication : Publisher’s name.
Example : Vicharn Panich. (2556). <i>Enjoy learning in 21st. Century</i> . Nonthaburi : S.R. Printing Mass Products, Co. Ltd. (in Thai)
แต่ในภาษาอังกฤษ การเขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมแตกต่างจากภาษาไทย ดังนี้
Author’s last name, followed by initials. (Year of publication). <i>Book Title in Italics capitalized only the first word of the title</i> . Place of Publication : Publisher’s name.
Collier, A. (2008). <i>The world of tourism and travel</i> . Rosedale, New Zealand : Pearson Education New Zealand.

Articles in Books, Journal, and Magazine

Author’s name. (Year of publication). Title of the Article. <i>Name of the journal (in Italics)</i> , Volume number (issue no.), page numbers.
Example : Amornrat Kulsudjarit. (2559). Assets and liabilities declaration and verification system for ministers. <i>Romphruerk Journal</i> , 34(1), 209-234.
แต่ในภาษาอังกฤษ การเขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมแตกต่างจากภาษาไทย ดังนี้
Author’s last name, followed by initials. (Year of publication). Title of the article capitalized only the first word of the article. <i>Title of the journal on full in Italics</i> . Volume number (issue number), all page numbers
Becker, L.J., & Selgman, C. (1981). Welcome to the energy crisis. <i>Journal of Social Issues</i> , 37(2), 1-7.

Thesis

Author’s name. (Year of publication). <i>Thesis Title (in Italics)</i> . Faculty/Name of the University. Place of Publication
Example : Varisara Sirimangkhal. (2552). <i>Roles of Administration with the Department of Information Technology</i> . Faculty of Liberal Arts Krirk University, Bangkok.
แต่ในภาษาอังกฤษ การเขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมแตกต่างจากภาษาไทย ดังนี้
Author’s last name, followed by initials. (Year of publication). <i>Thesis Title in Italics capitalized only the first word of the title (Master’s Thesis or Doctoral Dissertation)</i> . Name of University.
Liou, J. (1993). <i>Environmental knowledge, attitude, behavioral intention and behavior of preservice elementary teachers in Taiwan, the Republic of China</i> . Doctoral Dissertation. University of Florida.

Conference Paper

Author's name. (Year of publication). <i>Title of the Article (in italics)</i> . Name of the Conference, page numbers.
Example : ไม่มีข้อมูลชื่อผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ**** (ไม่สามารถแปลได้) สุจิตรา เนตรสกุล. (2559). <i>การละเมิดลิขสิทธิ์ส่วนบุคคล:ศึกษารณานิการส่งต่อข้อมูลบนเฟซบุ๊ก</i> . การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2559 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 588-600.
แต่ในภาษาอังกฤษ การเขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมแตกต่างจากภาษาไทยดังนี้
Author's last name, followed by initials. (Year of publication). Title of the presentation paper. In Name of the Conference, page number.
Williams, & Seary, K. (2010). Bridging the divide : Scaffolding the learning experiences of the mature age student. In J. Terrell (Ed.), <i>Making the links : Learning, teaching and high quality student outcomes</i> . Proceedings of the 9 th Conference of the New Zealand Association of Bridging Educators (pp. 104-116). Wellington, New Zealand.

Website

Author's name. <i>Title of the article retrieved (in Italics)</i> . (Date, month, year of retrieval) retrieved from name of the website (URL).
Example : Thanes Apornsuwan. <i>ทรมันป์กำลังเผชิญหน้ากับ “ตุลาการภิวัตน์” ฉบับอเมริกัน?</i> . (14 February, 2560) retrieved from http://www.bbc.com/thai/thailand-38915635 [in Thai].
Ministry of Health. (2014). <i>Ebola : Information for the public</i> . Retrieved from http://www.health.govt.nz/your-health/conditions-and-treatments/diseases-and-illness/ebolainformation-public .

Interview การติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล ให้ทำ การอ้างอิงในเนื้อหา (in-text citation) โดยไม่ต้องลง รายการในบรรณานุกรมท้ายเรื่อง (References)

Interviewer, Position. Interview date, month, year
Example : Praphas Saengpradap, Wat Bang Bua community President. 9 December 2558. [in Thai]
G. A. Smith, Interview, October 5, 2012

E-Book

Author of the book. (Year). <i>Book Title (in Italics)</i> . Retrieved date (date month year). Retrieved from website (URL)
Example : Somnuek Oonkaew. (2556). <i>Theory of practical music</i> . (23 February 2560) Retrieved from http://www.ebooks.in.th/mybookshelf.html . [in Thai]

E-Journal

Author of the article. (Year). <i>Article Title (in Italics)</i> . (Date month year of retrieval). Retrieved from name of Website (URL).
Example : Sujittra Samakkitham. (2559). <i>Political economy of the community forest network in the five provincial borders of the eastern region</i> . (22 February 2560) Retrieved from https://www.tci-haijo.org/index.php/romphruekj/article/view/72599/58412 . [in Thai]

Cataloguing for Author(s) in the Reference List

1. The name of the Thai author is catalogued both first name and last name, also listed all authors in the case that there are more than two authors.
2. The author with royal title, place the royal title behind his/her last name by placing comma to separate these two parts
Example : Thanadsri Sawasdiwat, M.R.
Supatra Masdit, Khunyng
3. The author who is the monk with the monk's rank, put the name of the monk's rank with his real name in brackets.
Example : Somdet Phra Buddhacarya (Toh Braharamasi)
4. Two authors, place the word "and" or "&" between the name of the first author and the second.
5. More than three authors, place the word "and" or "&" between the second last author and the last one.
6. For the foreign author, place the author's last name first, followed by comma (,) and the initials. However, the list of the foreign author can be changed according to the style of each nation.
7. If the author is the official agency, organization, and institute, the list must be in order from the line agency to the sub-department. The name of the two agencies are separated by spacing (the name of the agency is written in full).
8. The book written with unknown author, start with the title of the book and follow in order according to the author's list.

Sample-Writing of a Research Article

Article Title : in Thai (Font : Cordia New 16 pt. Boldface)

Article Title : in English (Font : Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

First and last name¹ (in Thai Cordia New 16 pt. Boldface)

First and last name (in English Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

¹ Please indicate only the Office that you work for (do not mention the status, rank, job position, nor the name title)

Address: ..... Tel. No.....

E-mail..... (Cordia New 14 pt. regular type face)

Abstract : (in Thai)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Abstract : (in English)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Introduction

(Background and Significance of Study, Concerning Researches, Hypotheses, Objectives, Concepts and Theories)

The introduction should not exceed one A4 paper size, the content should be about the background and the significance of the study (Cordia New 16 pt. regular type face).

Research Methodology

(Population and Sample, Data Collection and Data Analysis)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Results of the Research

(The Results of the Research can be shown in figures or tables)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Conclusion

(Conclusion, Discussion, Suggestion and Recommendation)

(Cordia New 16 pt. regular type face)

Reference : American Psychology Association (APA) 6th Edition Referencing Style

(Cordia New 16 pt. regular type face)

romphruek 期刊投稿流程表格
 研究型文章   学术型文章   其他

1. 姓名:(男/女) .....
2. 学位职称
 教授   副教授   助教教师   学生   其他 .....
3. 任职院校.....学校(大学) .....
- 住址.....
- 联系电话.....电子邮箱.....
4. 文章标题
 (泰语) .....
- (英语) .....

romphruek 期刊投稿规定直接受首次发表的论文不接受课堂教师研究和来自研究院的论文。

所以编辑收到发表的文章 romphruek 期刊必须编辑名称隐私的选者合格和估计文章。任关何发表的稿件必须经过特定领域或相领域的至少两名同行评审专家的评审。期刊采用双盲同行评审原则，即同行评审专家和作者都不知道彼此的身份。所有的格乐大学出版 romphruek 期刊版权法 1994 年保留权利。

本人保证本篇论文的首次发表，没有抄袭剽窃其他文章，本人接受 romphruek 期刊投稿规则，申请该论文公开发表。

..... 签名
 .....

付帐方式：

泰京银行 账户：格乐大学 / 账号：060-1-06501-8
 请拿转帐表和注册表至寄电子邮箱：romphruek.kru@gmail.com
 或者格乐大学研究与发展中心

No. 3 Soi Ramindra 1, Khwaeng Anusawari, Khet Bang Khen, Krung Thep Maha Nakhon 10220

文章	校内申请人和学生 手续费 / 1 篇	校外申请人 手续费 / 1 篇
泰语	3,000 泰铢	4,000 泰铢
英语	6,000 泰铢	8,000 泰铢

文章格式说明

(提交的稿件格式必须符合如下要求：)

1. 一、论文是有关人文和社会科学的学术论文。
2. 二、提交的文章必须从未在任何其他期刊上发表过也不得在任何其他期刊出版前的流程中审批过，此外，作者不得剽窃其他人的原创内容。
3. 三、作者必须将原件通过电邮方式(Microsoft Word)发送至本期刊。
  - 页数 A4 纸不超过 15 (页 A4)
  - 字体为 (包括泰语和英语)
  - 页边距 (上、下、左、右) 均1寸 (2.54 厘米)
  - 论文要提前 2 个月上交。
4. 四、文章写作风格，应该写描述性的，如果是来自调查报告，应该从新写，然后呈现出关键内容，不要使用报告的摘要。

研究型论文的组成部分

- 1.文章标题 (泰文-英文)
- 2.作者姓名 (泰英文两种语言)
- 3.泰英文摘要 (所有两种语言不超过一页 A4)
- 4.泰英文含关键词 3-5 个,分号 (;) 在单词之间移动)
- 5.研究型文章内容, 研究背景及重要性、包括引言、研究目的、文献综述。
6. 研究方法
- 7.研究结果 (可以显示图档, 图表, 表格或其他插图)
8. 结论 (讨论、总结和建议)
9. 参考文献 (romphruek 期刊格式 APA 6th)

学术型论文的组成部分

- 1.文章标题 (泰文-英文)
- 2.作者姓名 (泰英文两种语言)
- 3.泰英文摘要 (所有两种语言不超过一页 A4)
- 4.泰英文含关键词 3-5 个,分号 (;) 在单词之间移动)
- 5.学术型文章内容, 学术背景及重要性。
- 6.内容 (作者提出标题相关文章的主题的组成)
- 7.结论是论文的最后总结, 要说明解决了那些问题和有那些创新点。
- 8.参考文献 (romphruek 期刊格式 APA 6th)

- 5.五、对于评论文章-研究文章 (作者必须说明文章来源。)
- 6.六、请进入网站注册投稿(ThaiJo)稿件上填写联系方式: 电子邮件、电话号码、住址。
- 7.七、romphruek 期刊不接受评审文章的原则。
  - 7.1 不能用其他人的电子邮件和电话号码投稿。
  - 7.2 不接受来自课堂研究和研究院的文章。
  - 7.3 参考 romphruek 期刊文章的格式, 请参照本期刊的格式要求投稿。
  - 7.4 只通过 ThaiJO [<https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index>] 系统的投稿接受。

脚注是写作者的个人信息,例如作者姓名、职务、国籍、单位通讯方式,这篇发表的文章是来自哪个项目或者基金组织的。写在最后每页脚注的位置。如下

-总参考(Gross - Reference)参考文献的使用是为了让读者更清楚地了解与文章相关的内容。

.....ในการปฏิบัติหน้าที่ และการทำงานในหน่วยงานต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลงานที่ดีแล้ว จะต้องมีการบริหารองค์กรที่
ดี นั้นหมายความว่า การดำเนินการจะต้องยึดหลักการบริหารงาน¹
.....
¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เรื่อง หลักการบริหารงาน บทที่ 4 หน้า 75.

-脚注解释(Content Footnote)的内容补充信息是为了帮助读者理解文章的内容。格式如下

书号 (Book Number)或作者编号¹

¹书号 (Book Number)或作者编号是代替作者姓名的编号放在作者姓名编号后。

参考文献

参考文献是援引内容文档的项目,所以参考目录必须跟参考内容数目一样。

内容引用要在文章文本中识别文档的来源,必须在引用的前面或后面注明引用文档的作者姓名,出版年份和页码,使读者可以在参考(references)和参考书目(bibliography)查阅。

ตัวอย่าง 例如: (作者 1 人)

(พรณี บัวเล็ก, 2559)

พรณี บัวเล็ก (2559)

例如: (作者 2 人)如有三人以上需要填写所有作者姓名。

Dunning and Friedman (2014 : 79-120)

(Dunning and Friedman, 2014 : 79-120)

结论部分不必写上页码。

例如:

(ติน ปรัชญพทุทธ์, 2558) (Thin patchapurit,2558)

如果作者是外国人只放姓不放名。

例如:

(Hobbs, 2015 : 58 – 81)

如果作者有皇室或僧侣的职称要放全称。

例如:

(หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล, 2558 : 59)

如果作者有军衔、警衔学术职称等不必写。比如: 医生教授

例如:

(สมชาย ผลเยี่ยมเอก, 2558 : 68)

引用网络资料要注明作者。(网络发表年份). 标题. 搜索时间, 从 URL 地址检索。

例如:

(อาทิตย์ ทองอินทร์, 2559)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

编写参考文献 (文章的最后)

编写参考文献 (参考书目) 根据泰国皇家词典或者英文词典中的字母顺序进行编写, 泰国从 n-α, 英语从 A-Z, 如果相同辅音开头的, 按照泰国元音字母顺序排序, 泰国文献排序应该在英语文献之前。

书籍

格式: 作者. (出版年份). 书名. 出版社地址: 出版社名称.

例如

วิจารณ์ พาณิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแอนด์โปรดักส์ จำกัด.

期刊或杂志

格式: 作者. (出版年份). 标题. 期刊名称. 卷 (期). 页.

例如

อมรรักษ์ กุลสุจิต. (2559). ระบบการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของรัฐมนตรี. *ร่วมทุกข์*, 34(1), 209-234.

论文

格式：作者. (年份). 论文标题. 所在学校名称. 书名. 出版地.

例如

วรศรา ศรีมงคล. (2552). บทบาทของผู้บริหารกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.

学术会议的报告

格式：作者. (年份). 期刊名称. 会议报告的名称. 页.

例如

สุดิตรา เนตรสกุล. (2559). การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล : ศึกษากรณีการส่งข้อมูลบนเฟซบุ๊ก. การนำเสนอ ผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษา ระดับชาติประจำปี พ.ศ.2559 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 588-600.

网络资料

格式：作者. (网络发表年份). 标题. 搜索时间, 从 URL 地址检索

例如

ชนเศ อารณสุวรรณ. ทรัมป์กำลังเผชิญหน้ากับ “ตุลาการภิวัตน์” ฉบับอเมริกัน?. (14 กุมภาพันธ์ 2560) สืบค้นจาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-38915635>.

访谈

格式：作者. 职位. 访谈. (出版年月日).

例如

ประภาส แสงประดับ, ประธานชุมชนวัดบางบัว. สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2558.

(e Book) 电子书

格式：作者. 标题. 搜索时间, 从 URL 地址检索

例如

สมนึก อุ่นแก้ว. (2556). ทฤษฎีคนครึ่งแมวปฏิบัติ. (23 กุมภาพันธ์ 2560). สืบค้นจาก <http://www.ebooks.in.th/mybookshelf.html>

(e Journal) 电子期刊

格式：作者. (年份). 期刊名称. 搜索时间, 从 URL 地址检索

例如

สุดิตรา สามัคคีธรรม. (2559). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเครือข่ายป่าชุมชนในเขตรอยต่อ 5 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียง. (22 กุมภาพันธ์ 2560). สืบค้นจาก <https://www.tci-haijo.org/index.php/romphruengk/article/view/72599/58412>.

参考文献著录项目如下

- 1.如有 2 位以上作者，每位泰国作者放名姓的全称。
2. 如有皇室、僧侣、社会地位高的作者等，请严格使用逗号（，）分隔姓名和职称。

例如

อนันต์ศรี สวัสดิวัตน์, ม.ร.ว.

สุพัตรา มาศดิตถ์, คุณหญิง.

- 3.如果作者是僧侣，原来的名字放在括号里。

例如

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี).

- 4.如果是两位作者请使用“和”或“&”来连接作者 1 和作者 2
5. 三位作者以上使用“和”或“&”来连接作者 2 和作者 3
6. 外国作者名姓使用逗号（，）隔开名和中间名字（如有）外国作者的名字可以根据不同国情做调整。
7. 作者是政府机构公务员，单位名称从大到小全称排列大部门到小部门。在两个名字之间（使用全名，不能用缩写）
- 8.如果在书上没有作者的名字可以用书名，请按作者姓名列表作者姓名排序。

—例如—

泰文题目(Cordia New 16 号 加粗)

英文题目(Cordia New 16 号)

作者¹ (泰文 Cordia New 16 号 加粗)

作者 (英文 Cordia New 16 号)

摘要

不超过一半 A4 其基本要素包括研究目的、方法、结果和结论。

关键词：(3-5 个关键词, Cordia New 16 号)

引言

引言作为开头介绍论文的背景和提出文中要研究的课题篇幅不超过一页 A4 Cordia New 16 号

文献综述

Cordia New 16 号

研究目的

Cordia New 16 号

研究方法

Cordia New 16 号

研究结果 (讨论结果和建议)

研究结果 (如图、表) Cordia New 16 号

参考文献

APA 6th 格式 Cordia New 16 号

ใบสมัครสมาชิการวารสารร่มพฤกษ์ : ROMPHRUEK JOURNAL

ข้าพเจ้า ชื่อ - สกุล (หรือ ชื่อหน่วยงาน) .....

ออกใบเสร็จในนาม.....

ที่อยู่ (ที่จัดส่งสมาชิก).....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail : .....

ขอสมัครสมาชิก “วารสารร่มพฤกษ์” ปีที่.....ฉบับที่.....(ระบุปีที่และฉบับที่ต้องการ)

1. ฉบับแรกถึงฉบับปีที่ 34 (กรุณาสอบถามเพื่อตรวจสอบก่อนสั่งซื้อเพราะบางฉบับอาจหมดสต็อก)

สมาชิกรายปี 3 ฉบับ   ราคา 200 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

ขายปลีก 1 ฉบับ   ราคา 70 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

2. ฉบับปีที่ 35 เป็นต้นไป (เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2560)

สมาชิกรายปี 3 ฉบับ   ราคา 300 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

ขายปลีก 1 ฉบับ   ราคา 120 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน .....บาท (ตัวอักษร.....)

ชำระเงินโดย

เงินสด ที่งานการเงินชั้น 2 อาคารมังคละพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก

ธนาคารตั้งจ่ายในนามวารสารร่มพฤกษ์ (ป.ณ.รามอินทรา) พร้อมส่งธนาคัดและใบสมัครมาที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

โอนเงินเข้าธนาคารกรุงไทย (สาขารามอินทรา กม.2)

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่บัญชี 060-1-06501-8 แล้วส่งไปโอนเงินและใบสมัครมาที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220 หรือ

อีเมล : romphruek.kru@gmail.com

ลงชื่อ.....

ว/ด/ป.....

หมายเหตุ : กรณีโอนเงินค่าสมัครสมาชิการวารสารร่มพฤกษ์แล้ว มหาวิทยาลัยขอสงวนสิทธิ์การขอคืนเงินค่าสมัครสมาชิกในทุกกรณี